

Tuarascáil Bhliantúil 2009

IHRC

AN COIMISIÚN UM CHEARTA DUINE
IRISH HUMAN RIGHTS COMMISSION

Arna foilsiú den chéad uair Lúnasa 2010

Ag

**Coimisiún na hÉireann um Chearta an Duine
4^ú hUrlár, Teach Jervis
Sráid Jervis
Baile Átha Cliath 1**

**Cóipcheart © Coimisiún na hÉireann um Chearta an Duine
ISBN 978-0-9558048-5-4**

Bunaíodh Coimisiún na hÉireann um Chearta an Duine (IHRC) le reacht in 2000, chun cearta an duine in Éirinn a chothú agus a chosaint. Is iad na cearta daonna a sainordaítear don IHRC iad a chothú agus a chosaint, na cearta, na ceadanna agus na cearta a urraítear faoi Bhunreacht na hÉireann agus faoi chomhaontuithe, conarthaí agus coinbhinsiúin idirnáisiúnta ar páirtí iontu Éire.

Clár Ábhar

0. Brollach an Uachtaráin.....	3
1. Réamhrá an Phríomhfheidhmeannaigh.....	5
2. Ról agus Feidhmeanna.....	7
3. An Coimisiún	9
4. Taighde, Beartas agus Cothú	11
5. Fiosrúcháin, Seirbhísí Dlí agus Riarachán	28
6. Aguisíní	42
___ Aguisín 1 – Coimisinéirí an IHRC.....	42
___ Aguisín 2 – Coistí an IHRC amhail ar 31 Nollaig 2009.....	49
___ Aguisín 3 –Foireann an IHRC in 2009.....	53
___ Aguisín 4 – An Dr Maurice Manning, Uachtarán an IHRC - Coinní in 2009	54
___ Aguisín 5 – An tUas. Éamonn Mac Aodha, Príomhfheidhmeannach an IHRC – Coinní in 2009.....	59
___ Aguisín 6 – Prionsabail Pháras.....	62
___ Aguisín 7 - Dréacht-Ráitis Airgeadais don Bhliain dar chríoch 31 Nollaig 2009.....	66

o. Brollach an Uachtaráin

Bunaíodh breis is 70 institiúid um chearta an duine ar fud na cruinne faoi stiúir 'Phrionsabal Pháras' de chuid na Náisiún Aontaithe, lena n-áirítear an Coimisiún um Chearta an Duine (IHRC) le blianta beaga anuas. Agus tuarascáil bhliantúil na bliana seo á cur i láthair is fiú na prionsabail sin a thabhairt chun cuimhne – agus tá siad ina n-aguisín leis an tuarascáil seo – mar go léiríonn siad córas luachanna ba cheart a bheith mar bhonn, mar thaca agus mar stiúir ag obair institiúidí den sórt sin. Is mó arís tábhacht prionsabal croilárnacha den chineál sin – go háirithe an neamhspleáchas, an oibiachtúlacht agus sainordú leathan chun gach saincheist cearta daonna a bhreithniú – i bhfianaise an chúlra eacnamúil reatha.

Bheadh sé éasca a áiteamh – agus go deimhin tá sé maíte ag roinnt daoine suntasacha – gur daorluach is ea institiúidí ar nós an Choimisiúin nach acmhainn don tír mar gheall ar an mbrú ar an státchiste. Is léir ó riar ár gcásanna agus an obair bheartais i gcaitheamh 2009 – agus ó shin – ní amháin go raibh tionchar mór ag an gcúlú eacnamaíochta ar líon mór daoine soghonta agus go bhfuil gá níos mó ná riamh ag freagairt dó sin d'fhoras faire neamhspleách le cinntiú go slánchoimeádtar beartais agus cleachtais an Rialtais ó thaobh chearta an duine de. Tá baint dhíreach ag saincheisteanna a chlúdaíomar in 2009 leis an gcomhthéacs sin, ar nós príosúnú á ghearradh mar gheall ar fhiacha nó cúnamh dlí coiriúil, agus go deimhin ár gcuid oibre go ginearálta ar chearta eacnamúla agus sóisialta.

Agus sinn ag plé leis na nithe sin is é an cur chuige atá againn i gcónaí, ceann atá bunaithe ar imscrúdú mion, cáiríseach ar phrionsabail chearta daonna bhunreachtúla agus idirnáisiúnta ábhartha. Tagann an méid sin go hiomlán lenár sainordú reachtúil. Leanfaidh an cur chuige sin mar chomhartha sóirt ar ár gcuid rannpháirtíochta sa tréimhse atá le teacht. Sna cúirteanna, os comhair Coistí Oireachtais, le heagraíochtaí neamhrialtasacha, sna meáin agus leis an bpobal i gcoitinne is iad ár gcuid gairmiúlachta agus ár gcuid oibiachtúlachta comharthaí sóirt ár gcuid oibre.

Feabhsaíodh ár dtionchar agus ár bpróifíl go hidirnáisiúnta trínár ról mar Chathaoirleach ar an nGrúpa Eorpach de na hInstitiúidí Náisiúnta um Chearta an Duine (arb é atá ann 24 institiúid ceart daonna ó thíortha éagsúla na hEorpa). Sa mhéid sin cuireann an teagmháil a bhíonn againn le Comhairle na hEorpa, leis an Eagraíocht um Shlándáil agus Chomhoibriú san Eoraip (OSCE), le Gníomhaireacht an Aontais Eorpaigh um Chearta Bunúsacha agus le háisíneachtaí ábhartha eile, go díreach lenár sainordú reachtúil comhairle a chur ar an Rialtas maidir leis an mbeartas agus leis an gcleachtas is fearr. In 2009 bhí deiseanna tábhachtacha againn freisin cúnamh teicniúil a sholáthar d'institiúidí idirnáisiúnta um chearta an duine i dtíortha eile.

Is den riachtanas é go mbeadh na hacmhainní is gá ar fáil don Choimisiún chun a shainordú a chomhlánú go héifeachtach. Thugamar an freagra a b'fhearr a b'fheidir linn ar an ngearradh 32% a rinneadh ar ár mbuiséad in 2009. Cuireadh trí bheart shonracha i chun críche a lig dúinn coinneáil orainn seirbhís a chur ar fáil i gcaitheamh na tréimhse sin; teacht ar thacaíocht dhaonchairdiúil (rud ba cheart a chumasú don Choimisiún ár

gcuid oibre oideachais agus oiliúna a mhéadú amach anseo), intéirneacht pro bono agus scéim shocrúcháin ghairmiúil a chur ar bun, agus cúnamh pro bono a mhealladh chugainn ó chomhaltaí den Bharra, rud nárbh fhéidir linn leanúint lenár bhfeidhmeanna dlíthiúla ina éagmais.

Is mian liom aitheantas a thabhairt don mhéid a rinne na daoine go léir a chuidigh linn de bhun na dtionscnamh sin, ar sheol an lucht bainistíochta iad go léir in 2009 in aghaidh na héigeandála a bhí ag brú i gcoinne an Choimisiúin. Níl aon áireamh ar luach na dtionscnamh sin chun a chur ar ár gcumas teacht tríd an tréimhse sin cé nach bhfuil aon sárú ar thacaíocht mhaoinithe a fháil ón státchiste.

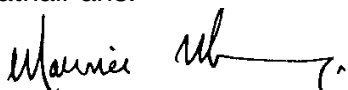
Is maith a thuigean an Coimisiún leithne na géarchéime eacnamaíochta reatha. Bhí sé d'acmhainn ag na ciorruithe a cuireadh i bhfeidhm in 2009, mar aon leis an toirmeasc sa tseirbhís phoiblí an bonn a bhaint dínn go buan, áfach. Is inmholta mar a sheas idir Choimisinéirí agus fhoireann an fód in aghaidh na ndúshlán sa tréimhse sin agus tá sé in am againn bogadh chun cinn. Tháinig muid slán, agus mairfimid beo. Táimid ag súil le gleic níos dearfaí sna blianta amach romhainn.

Meastar go hidirnáisiúnta gur teimpléad le leanúint ag dreamanna eile is ea an reachtaíocht a bhunaigh agus a mhíníonn an Coimisiún um Chearta an Duine – Acht an Choimisiúin um Chearta an Duine 2000. Ní mór maoiniú leordhóthanach a bheith ann ag freagairt don chreat dlíthiúil eisceachtúil sin. Is féidir le hÉirinn, agus ba cheart d'Éirinn, a bheith mar mhúnla sa tslí ina dtacaíonn sí lena hinstitiúid náisiúnta um chearta an duine.

Ciallaíonn nádúr uileghabhálach uilíoch chearta an duine go gclúdaíonn an sainordú atá againn obair a sheolann roinnt Ranna Rialtais. Tá iarratas déanta againn roimhe seo go mbeadh an Coimisiún freagrach go díreach don Oireachtas agus iarraim an méid sin athuair. Tá sé ceart áfach, agus ár dtuarascáil don bhliain 2009 á cur i láthair againn, go gcuirim fáilte ó chroí roimh an athrú a rinneadh le déanaí i gcuntasacht riaracháin an Choimisiúin ón Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí mar a bhí go dtí an Roinn Gnóthaí Pobail, Comhionannais agus Gaeltachta nua, mar chéim thábhachtach sa treo ceart. Ní raibh an socrú a bhí ann, faoina bhfuair an Coimisiún maoiniú ó Roinn a raibh oibleagáid reachtúil air a cuid oibre a scrúdú go géar, idéalach agus bhí míshuaimehnas curtha in iúl maidir leis sa bhaile agus go hidirnáisiúnta.

Mar fhocal scoir, ba mhaith liom mo mhíle buíochas a ghabháil le mo chomh-Choimisinéirí go léir, dár bPríomhfheidhmeannach agus dár bhfoireann as an sárobair a rinne siad i gcaitheamh na bliana, in imthosca nach raibh éasca i gcónaí.

Tugann sé sásamh dom tuarascáil bhliantúil an Choimisiúin um Chearta an Duine a chur i láthair arís.

An Dr Maurice Manning
Uachtarán

1. Réamhrá an Phríomhfheidhmeannaigh

Ar fud na seirbhíse poiblí, ba dheacair an timpeallacht oibriúcháin a bhí ann in 2009. B'éasca díriú ar na dúshláin sin, agus go deimhin is gá béim a leagan orthu, ach is ceiliúradh atá sa tuarascáil bhliantúil seo freisin ar an méid nach beag a chuir an Coimisiún um Chearta an Duine in Éirinn i gcrích sa tréimhse sin.

Tugann an tuarascáil deis chun an dul chun cinn a rinneadh i raon leathan oibre cearta daonna de réir shainordú reachtúil an Choimisiúin a thiomsú. Ba í an obair mhór a rinne foireann agus Coimisinéirí an Choimisiúin a chumasaigh agus a thiomáin an dul chun cinn sin agus tá sé fóirsteanach go dtabharfadh an tuarascáil seo ómós dóibh ar an gcéad ásc. In ainneoin an bhrú mar gheall ar an timpeallacht eacnamaíoch reatha níor staon siad ó dhíriú ar obair ardchaighdeán a dhéanamh, atá inchreidte agus seasmhach, agus í faoi stiúir ag Plean Straitéiseach reatha an Choimisiúin.

I measc na bpríomhbhuaicphointí in 2009 ó thaobh fheidhmeanna taighde, beartais agus cothaithe an Choimisiúin bhí, mór-ráiteas beartais a dhéanamh maidir le póilíneacht agus cearta an duine, anailís chuimsitheach ar thrí phíosa dréachtreachtaíochta a bhfuil impleachtaí cearta daonna acu, comhóstáil a dhéanamh (i gcomhar le Dlí-Chumann Corpraithe na hÉireann) ar chomhdháil shuntasach ar chearta eacnamaíochta, sóisialta agus cultúrtha ar thug Ard-Choimisinéir na Náisiún Aontaithe um Chearta an Duine Navanethem Pillay aitheasc aici agus ár léacht bhliantúil 2009 a thionól mar ar thug Seamus Heaney aitheasc a choinneofar i gcuimhne. Phléigh an Coimisiún a chuid oibre freisin ar shaincheisteanna sonracha trí líon suntasach agallamh sna meáin agus trí bheith i láthair ag comhdhálacha, seimineáir agus Coistí Oireachtais ábhartha. Bliain rathúil a bhí ann freisin i ndáil leis an gComhchoiste (le Coimisiún Cearta Daonna Thuaisceart Éireann) agus ar bhonn níos leithne idirnáisiúnta.

Chomh fada is a bhaineann le cumhachtaí dlíthiúla an Choimisiúin bhí líon na n-eagraíochtaí agus na ndaoine den phobal a chuaigh i dteagmháil linn chomh hard céanna mar a bhí in 2008. Cuireadh imní in iúl mar gheall ar shaincheisteanna trasna raon na gcearta sibhialta, polaitiúla, eacnamaíochta, sóisialta agus cultúrtha. Sa bhliain 2009 freisin a cuireadh an dara mórthuarascáil fiosraithe ón gCoimisiún i gcrích, lena raibh breithniú i gceist ar ghnéithe de dhlí agus de chleachtas na hÉireann maidir le hinimirce. Rinneadh an fiosrúchán ar iarratas ó náisiúnach coigríche a mhaígh gur gabhadh agus gur coinníodh go treallach é nuair a bhain sé Aerfort Bhaile Átha Cliath amach i mí Eanáir 2003. Leanadh leis an obair ar an tríú tuarascáil fiosrúcháin shuntasach atá le díriú ar sheirbhísí do dhaoine faoi mhíchumas intleachta.

Bhí plé níos mó ann leis an gCúirt Uachtarach agus leis an Ard-Chúirt arís i mbliana. Ó achtaíodh an tAcht fán gCoinbhinsiún Eorpach um Chearta an Duine 2003, tháinig méadú seasta ar líon na gcásanna inar ceadaíodh don IHRC láithriú mar *amicus curiae* nó 'cara na cúirte'. Láithrigh an IHRC i sé chás in 2009. Bhain na cásanna sin le réimse leathan de chúrsaí cearta daonna lenar áiríodh cúnamh dlí coiriúil, cosaint sonraí, príosúnacht mar gheall ar fhiacha sibhialta, an dlí coiriúil maidir le gealtacht agus cúiseanna coiriúla mar gheall ar chionta inimirce.

Níl sna buaicphointí sin ach roinnt gnéithe croílárnacha d'obair an Choimisiúin i gcaitheamh na bliana. Is mar gheall ar scileanna nuálacha agus cruthaíocha na gCoimisinéirí, na mbainisteoirí agus na foirne cuid mhór é, gur baineadh an méid sin amach in ainneoin an maoiniú a bhí ar fáil don Choimisiún in 2009 a bheith beagnach aon trian níos lú.

Nuair a cuireadh an ciorrú i bhfeidhm i mbuiséad 2009 méadaíodh ar na deacrachtaí a bhí ann le tamall roimhe sin i ndáil le foireann bhreise a cheadú go déanach in 2007 gan ardú comhfhreagrach teacht ar an mbuiséad in 2008. Go foriomlán ní raibh an dara rogha ag an gCoimisiún mar gheall ar an laghdú 32 per cent ar acmhainní in 2009 (síos go €1,596,000) ach gan leanúint le seirbhísí roinnt comhaltaí foirne a raibh conarthaí sealadacha acu agus seirbhísí tacaíochta.

Le linn 2009, d'éirigh le caibidlíocht a rinne an Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí le tiarna talún áitribh an IHRC, ceanglais maidir le cíosa a chur ar atráth. Lig se sin don Choimisiún ranníocaíochtaí cíosa íosta a dhéanamh an bhliain sin agus fanacht ina ghnóthas leantaigh. Bhí staid airgeadais an Choimisiúin gruama i gcónaí i gcaitheamh 2009 áfach. Níorbh fhéidir tacú i gceart le cuid mhaith dá fheidhmeanna reachtúla mar gheall ar easpa maoinithe agus is amhlaidh i gcónaí go bhfuil géarghá le cuid de bhunmhaoiniú an Choimisiúin, a d'fhéach lena chuid oibríochtaí a chur in oiriúint do staid eacnamúil iarbhir Éire an lae inniu, a athbhunú.

Ábhar suntasach imní eile don Choimisiún is ea tionchar an toirmisc ar earcaíocht sa tseirbhís phoiblí. Tá sé d'acmhainn ag an toirmeasc – nach féidir folúntais a líonadh dá bharr – tionchar díréireach a imirt ar fhorais níos lú sa tseirbhís phoiblí, ar nós an Choimisiúin. D'fhág ceathrar ball foirne an Coimisiúin in 2009 agus níorbh fhéidir aon duine a chur ina n-ionad de thoradh an toirmisc. D'fhéadfadh daoine eile an Coimisiún d'fhágáil sa tréimhse amach romhainn díobháil thromchúiseach a dhéanamh don Choimisiún.

Ar deireadh, agus dhá bhliain curtha isteach mar Phríomhfheidhmeannach agam, ba mhaith liom ómós a thabhairt arís don Uachtarán, do na Coimisinéirí agus don Fhoireann as a gcuid fuinnimh agus a gcuid tiomantais leanúnach, sa tréimhse dheacair seo.

Is teist shoiléir í leithne na gníomhaíochta i ngach ceann de spriocanna straitéiseacha an IHRC, mar a leagtar amach sa tuarascáil seo iad, ar an obair mhór a rinne siad agus an tiomantas a léirigh siad sa ré dhúshlánach seo.

Éamonn Mac Aodha
Príomhfheidhmeannach

2. Ról agus Feidhmeanna

Comhlacht reachtúil neamhspleách é an IHRC agus cuireann sé chun cinn agus tugann sé cosaint do chearta an duine in Éirinn. Bunaíodh é de bhun Chomhaontú Aoine an Chéasta, agus tá comhdhéanamh, feidhmeanna agus cumhachtaí an IHRC leagtha amach sna hAchtanna Choimisiún um Chearta an Duine 2000 agus 2001. De réir na hAchtanna seo, tá dualgas reachtúil ag an IHRC cinntiú go gcuirfear chun cinn agus go gcosnófar cearta an duine gach duine in Éirinn, a dhíorthaíonn ón mBunreacht agus ó na conarthaí idirnáisiúnta a bhfuil Éire ina páirtí dóibh, idir dhlí, bheartas agus chleachtas.

Is iad príomhfeidhmeanna an IHRC: moltaí agus breithnithe a chur ar fáil maidir leis na himpleachtaí do chearta an duine a bheadh ag príomhcheisteanna reachtúla agus beartais, monatóireacht a dhéanamh ar chomhlíonadh caighdeáin um chearta an duine idirnáisiúnta agus Bunreachtúla, feasacht ar shaincheisteanna i ndáil le cearta an duine a chur chun cinn mar aon le hoideachas agus oiliúint chearta an duine, fiosrúcháin a dhéanamh i ndáil le saincheisteanna chearta an duine mar aon le gníomhú mar *amicus curiae* (nó 'cara na cúirte') os comhair na cúirteanna i gcásanna aonair.

Is iad na feidhmeanna sonracha atá ag an IHRC mar atá siad leagtha amach in Acht Choimisiún um Chearta an Duine 2000:

- Dóthanacht agus éifeachtacht an dlí agus an chleachtais sa Stát a bhaineann le cosaint chearta an duine a choinneáil faoi athbhreithniú;
- Scrúdú a dhéanamh ar aon mholadh reachtúil, ar éileamh ó aon Aire Rialtais, agus a thuairimí a chur in iúl faoi aon impleacht a bheadh ag a leithéid de mholadh ar chearta an duine;
- Dul i gcomhairle le comhlachtaí nó gníomhaireachtaí idirnáisiúnta nó náisiúnta a bhfuil eolas nó saineolas acu i réimse chearta an duine de réir mar a thograíonn sé;
- Moltaí a chur faoi bhráid an Rialtais as a chonlán féin nó ar éileamh ón Rialtas, de réir mar is cuí, maidir le céimeanna a mheasann an Coimisiún ar cheart tabhairt fúthu chun cearta daonna a threisiú, a chosaint agus a chothú sa Stát;
- Tuiscint agus feasacht faoi thábhacht chearta an duine sa Stát a chothú agus, chun na críche seo, tabhairt faoi thaighde agus gníomhaíochtaí oideachais, nó iad a urrú nó a choimisiúniú nó cúnamh airgeadais nó eile a chur ar fáil dóibh;
- Tabhairt faoi fiosrúcháin;
- Tuairiscí a ullmhú agus a fhoilsiú, ar aon bhealach a thograíonn sé, maidir le taighde a tugadh faoi, a urraíodh, a coimisiúnadh nó ar tugadh cúnamh dó nó maidir le fiosrúcháin;
- Iarratas a dhéanamh chuig an Ardchúirt nó an Chúirt Uachtarach ar shaoirse láithriú roimh an Ardchúirt nó an Chúirt Uachtarach mar *amicus curiae* in imeachtaí os comhair na cúirte sin a bhaineann le cearta an duine ag aon duine agus láithriú mar *amicus curiae* de bhun an tsaoirse sin a bheith bronnta.
- Dul i mbun aon ghníomhaíocht riachtanach chun an comhchoiste ionadaithe a bhunú agus a bheith rannpháirteach ann, mar a tagraíodh dó in alt 10 den mhír dar teideal 'Cearta, Cosaint agus Comhionannas Deiseanna' den Chomhaontú a dTángthas air sna Cainteanna Ilpháirtí¹;

¹ Comhaontú Bhéal Feirste / Aoine an Chéasta 1998.

- Cúnamh a thabhairt do dhaoine i ndáil le himeachtaí dlíthiúla a bhaineann le dlí nó cleachtas maidir le cosaint chearta an duine.
- Imeachtaí dlíthiúla a thionscnamh chun cearta an duine atá ag duine nó aicme daoine a chruthú.

Díorthaíonn ról agus feidhmeanna an IHRC ó chaighdeáin idirnáisiúnta d'institiúidí náisiúnta do chur chun cinn agus do chosaint chearta an duine, na *Prionsabail a Bhaineann le Stádas agus le Feidhmiú Institiúidí Náisiúnta do Chosaint agus do Chur Chun Cinn Chearta an Duine* ('Prionsabail Pháras') de chuid na Náisiún Aontaithe. Institiúid Náisiúnta um Chearta an Duine na hÉireann (NHRI) is ea an IHRC, rud a fhágann go bhfuil a chumhachtaí agus a dhualgais ag teacht go hiomlán le Prionsabail Pháras. Thacaigh Comhthionól Ginearálta na Náisiún Aontaithe le Prionsabail Pháras, a leagann amach ról, comhdhéanamh, stádas agus feidhmeanna na NHRIanna, Nollaig 1993. Mar sin, mar NHRI na hÉireann, tá sainordú agus seasamh idirnáisiúnta ag an IHRC, agus seasann sé do thiomantas láidir na hÉireann do chearta an duine go hidirnáisiúnta. Tá na NHRIanna ann faoi láthair in níos mó ná 70 tír ar fud an domhain, agus tá tuilleadh á mbunú gach bliain. Tá an IHRC ina Chathaoirleach ar Ghrúpa na hEorpa d'Institiúidí Náisiúnta um Chearta an Duine ó Mheán Fómhair 2006, agus ina chomhalta de bhiúró Choimisiún Comhdúcháin Idirnáisiúnta na nInstitiúidí Náisiúnta um Chearta an Duine.

3. An Coimisiún

Tá Uachtarán agus 14 bhall eile ag an gCoimisiún, agus an Rialtas a cheapann iad ar fad. Éilíonn an reachtaíocht a bhunaigh an IHRC go mbeidh líon nach lú ná seachtar mball ina mná agus líon nach lú ná seachtar mball ina bhfir.

Is iad seo a leanas baill an Choimisiúin

- An Dr Maurice Manning (Uachtarán)
- An tOllamh William Binchy
- Olive Braiden Uasal
- An tUasal Conleth Bradley
- An Dr Rosemary Byrne
- An tOllamh Robert Daly
- Suzanne Egan Uasal
- An tUasal Michael Farrell
- Alice Leahy Uasal
- Lia O'Hegarty Uasal
- An tUasal Tom O'Higgins
- An tOllamh Helen O'Neill
- An tOllamh Gerard Quinn
- An tUasal Roger Sweetman
- An Dr Katherine Zappone.

Tá beathaisnéisí gearra na gCoimisinéirí ar fáil in Aguisín 1.

Tagann an Coimisiún le chéile i seisiún iomlánach thart ar uair sa mhí. In 2009, tháinig an Coimisiún le chéile 11 uair i seisiúin iomlánacha. Tagann Coimisinéirí le chéile ó am go chéile i gcoistí chun ionchur d'fhorbairt obair an Choimisiúin i réimsí sonracha a thabhairt. Tuairiscíonn Coistí do sheisiúin iomlánacha.

In 2009, is iad seo na Coistí a bhí ann:

1. An Coiste Airgeadais, Iniúchta, Riosca agus Críocha Ginearálta;
2. An Coiste Inscne & Comhionannais, Cearta Eacnamaíocha, Sóisialta & Cultúrtha agus Míchumas (díscaoileadh 18.03.2009);
3. An Coiste Ciníochais, Gáinneála & Imirce
4. An Coiste Riaracháin Ceartais (athraíodh an t-ainm go 'An Coiste Ceartais' 16.03.2009);
5. An Coiste Cásoibre;
6. An Coiste Feasachta agus Oideachais (bunaíodh 26.02.2009).

Tá ballraíocht agus téarmaí tagartha gach ceann de na Coistí ar fáil in Aguisín 2.

a. IHRC Second Strategic Plan 2007-2011

Ba í 2009 an tríú bliain den dara Plean Straitéiseach an IHRC 2007-2011, *Ceartha an Duine a Chur Chun Cinn agus a Chosaint in Éirinn*. Tá sainordú an IHRC chun a chinntiú go gcuirfear chun cinn agus go gcosnófar cearta an duine gach duine in Éirinn sa dlí, i mbeartas agus i gcleachtas, lena n-áirítear cearta an duine atá ráthaithe i mBunreacht na hÉireann agus sna conarthaí agus coinbhinsiúin idirnáisiúnta a bhfuil Éire ina páirtí iontu, ina bhuntaca do sheachadadh an Phlean Straitéisigh.

Is iad seo a leanas spriocanna straitéiseacha an IHRC do 2007-2011:

1. Cultúr agus eiteas a léiríonn meas ar chearta an duine i sochaí na hÉireann a chur chun cinn.
2. Lárnacht chearta an duine i gceapadh agus i riaradh dlí, beartas poiblí agus ceartas a chur chun cinn.
3. Oibriú i gcomhpháirt le Coimisiún Thuaisceart Éireann um Chearta an Duine chun cearta an duine a chur chun cinn ar oileán na hÉireann.
4. Sochaí a chur chun cinn a bhfuil luach aici ar éagsúlacht trí mheas a léiriú ar chearta an duine.
5. Measúnú a dhéanamh ar dhúshláin do chearta an duine atá ag teacht chun cinn agus iad a réamh-mheas.
6. Cumas eagrúcháin an IHRC a threisiú d'fhonn a shainordú a chur i bhfeidhm.

Bhí na spriocanna a leagadh amach sa Phlean Straitéiseach ina bhfaisnéis do thosaíochtaí agus d'obair an Choimisiúin in 2009.

b. Struchtúr Feidhmiúcháin an IHRC

Dhá rannán an struchtúr atá ar fheidhmeannas an IHRC, agus Stiúrtóir i gceannas ar gach ceann acu. Is iad an dá Rannán sin, an Rannán Taighde, Beartais agus Cothaithe agus an Rannán Fiosrúchán, Seirbhísí Dlí agus Riaracháin. Tá an Rannán Taighde, Beartais agus Cothaithe freagrach as sainordú an IHRC sna réimsí seo: athbhreithniú reachtach, 'tuarascálacha cúil', taighde, beartas, oideachas cearta an duine, feasacht, for-rochtain agus obair meán cumarsáide agus idirnáisiúnta. Tá an Rannán Fiosrúchán, Seirbhísí Dlí agus Riaracháin freagrach as a bheith ag déileáil le gearáin aonair, imscrúduithe a sheoladh, cúnamh dlíthiúil a sholáthar imeachtaí a thionscnamh chun cearta daonna daoine a sheasamh sa Stát, agus daoine a thagann os comhair na n-uaschúrteanna i gcásanna iomchuí a bhaineann le saincheisteanna chearta an duine mar *amicus curiae* (nó 'cara na cúirte'). Corpraíonn an Rannán feidhmeanna riaracháin an IHRC freisin lena n-áirítear airgeadas, acmhainní daonna agus riarachán.

4. Taighde, Beartas agus Cothú

a. Taighde agus Beartas

Tá feidhmeanna an IHRC i ndáil le taighde, beartas, athbhreithniú dlíthiúil, feasacht agus oideachas leagtha amach in alt 8 d'Acht an Choimisiúin um Chearta an Duine 2000. Is iad seo:

- dóthanacht agus éifeachtacht an dlí agus an cleachtas sa Stát a bhaineann le cosaint chearta an duine a choinneáil faoi athbhreithniú;
- scrúdú a dhéanamh ar aon mholadh reachtúil, ar éileamh ó Aire Rialtais, agus a thuairimí a chur in iúl faoi aon impleachtaí a bheadh ag a leithéid de mholadh ar chearta an duine;
- dul i gcomhairle le comhlachtaí nó gníomhaireachtaí idirnáisiúnta nó náisiúnta a bhfuil eolas nó saineolas acu i réimse chearta daonna faoi mar a thograíonn siad;
- moltaí a chur faoi bhráid an Rialtais as a chonlán féin nó ar éileamh ón Rialtas, de réir mar is cuí, maidir le céimeanna a mheasann an Coimisiún ar cheart tabhairt fúthu chun cearta daonna a threisiú, a chosaint agus a chothú sa Stát;
- dul i mbun cibé gníomhaíocht is gá chun comhchoiste ionadaithe ón gCoimisiún agus ó Choimisiún Thuaisceart Éireann um Chearta an Duine a bhunú agus a bheith rannpháirteach ann.

Réamhrá

In 2009, lean an IHRC lena obair athbhreithnithe ar reachtaíocht agus ar bheartas ábhartha d'fhonn a chinntiú go gcuirtear cearta an duine in Éirinn chun cinn agus go gcosnaítear iad. Áiríodh san obair sin moltaí a chur ar fáil maidir leis an mBille um Chiontuith Spionta 2007; an Bille um Cheartas Coiriúil (Faireachas) 2009, Scéim an Bhille um Cheartas Coiriúil (Leasú) 2009 agus an Bille um Cheartas Coiriúil (Leasú) 2009.

Lean an IHRC freisin de bheith ag obair le comhlachtaí conarthaí idirnáisiúnta chun faireachas a dhéanamh ar chomhlíonadh na Éireann maidir lena hoibleagáidí idirnáisiúnta chearta an duine. Go sonrach, rinne an IHRC aighneacht bhreise le Coiste Chearta an Duine na Náisiún Aontaithe a dhéanann faireachán ar an gCúnant Idirnáisiúnta ar Chearta Sibhialta agus Polaitiúla (ICCPR), ag leanúint ó na Breithnithe Deiridh a d'eisigh an Coiste sin i ndáil le hÉirinn in 2008.

Maidir le cúrsaí taighde, d'fhoilsigh an IHRC Ráiteas Polasaí mór maidir le Comhlíonadh Cearta an Duine an Gharda Síochána a bhí foirmithe go suntasach ag taighde a choimisiúin an IHRC ón Ollamh Dermot Walsh, Ollscoil Luimnigh agus a d'fhoilsigh Clarus Press, dar teideal *Human Rights and Policing in Ireland: Law, Policy and Practice*. D'fhoilsigh an IHRC Tuarascáil Idirdhisciplíneach maidir leis an Striapachas in Éirinn ar líne, a rinne an Coimisiún a choimisiúnú go neamhspleách. Chomh maith leis sin,

rinne an IHRC aighneacht do Chomhairliúchán an Gharda Síochána ar Straitéis do Dhaoine Breacaosta.

Lean an IHRC lena chomhpháirteachas le Grúpa Comhairleach Straitéiseach um Chearta an Duine an Gharda Síochána agus le Grúpa Comhairleach Choimisiún Ombudsman an Gharda Síochána. Maidir le for-rochtain beartais, i gcomhar le Comhairle Inimirceach na hÉireann agus Lárionad an Léinn Iarchoinbhleachta i gColáiste na Tríonóide, Baile Átha Cliath, d'eagraigh an IHRC seimineár ar an ábhar *Sex Trafficking and Prostitution – The Dilemma of Demand*.

D'fhoilsigh an IHRC a mholtaí reachtaíocha agus beartais agus chuir chun cinn iad trí na meáin agus go díreach chuig páirtithe leasmhara lena n-áirítear Comhchoistí Oireachtais.

Breithnithe maidir le hImpleachtaí Chearta an Duine na Reachtaíochta

In 2009, chuir an IHRC breithnithe ar fáil don Rialtas maidir le ceithre Bhille nó Scéimeanna Billí:

An Bille um Chiontuithe Spíonta 2007

I mí Aibreáin, d'fhoilsigh an IHRC a Bhreithnithe maidir leis an mBille um Chiontuithe Spíonta 2007 (Bille 2007) tar éis don Aire Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí Bille 2007 a tharchur. Chuir an IHRC fáilte mhór roimh Bhille 2007 a d'fhéach le meicníocht a bhunú trína bhféadfadh daoine a chiontaítear i mionchionta féidearthacht a bheith ann nach nochtfar ciontuithe sna cionta sin tar éis tréimhse athshlánaithe. Mhol an IHRC go leathnófaí forálacha an Bhille chun dul chun tairbhe do chatagóir daoine níos leithne, fad is a choimeádfaí cosaintí dlistineacha, riachtanacha agus é mar chuspóir acu cosaint a dhéanamh leas níos leithne na sochaí - sábháilteacht an phobail agus cosc na coireachta - a choinneáil.

Go sonrach, mhol an IHRC go gciorrofaí na treimhsí athshlánaithe molta seacht mbliana tar éis pianbhreithe coimeádta sé mhí nó tréimhse is lú, agus cúig bliana tar éis pianbhreithe neamhchoinneála, chun acmhainn na moltaí maidir le Ciontuithe Spíonta a uasmhéadú. Mhol an IHRC go gcuirfí leis an tairseach pianbhreithe, a eisiann daoine ó na moltaí má gheartar pianbhreith choimeádta breis is sé mhí orthu, ionas go rachaidh an Scéim chun tairbhe do líon daoine níos mó. Mhol an IHRC freisin go ndéanfaí sainmhíniú as an nua ar chatagóirí fostaíochta nach gcuirtear san áireamh ionas nach bhfolóidh an scéim catagóirí den chineál sin ar chúiseanna bailí; agus an tAcht um Chomhionannas Fostaíochta 1998 a leathnú chun leithcheal ar bhonn ciontaithe choiriúil a áireamh.

An Bille um Cheartas Coiriúil (Faireachas) 2009

I mí na Bealtaine, d'fhoilsigh an IHRC a Bhreithnithe maidir leis an mBille um Cheartas Coiriúil (Faireachas) 2009 tar éis don Aire Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí Scéim an Bhille a tharchur. Go foriomlán, d'fháiltigh an IHRC roimh cuid mhaith forálacha de Bhille 2009 a rinne foráil don chreat dlithiúil riachtanach do ghníomaíochtaí faireachais a bheith ar siúl ag an nGarda Síochána agus gníomhaireachtaí eile. Go sonrach, d'fháiltigh an IHRC roimh roinnt cosaintí

tábhachtacha a cuireadh san áireamh sa reachtaíocht a chosnódh an ceart chun príobháideachais agus saoil teaghlaigh. Mhol an IHRC áfach go raibh gá le cosaintí breise le cinntiú go mbeadh an Bille go hiomlán de réir na gcaighdeán cearta daonna iomchuí. Go sonrach, mhol an IHRC go leathnófaí an sainmhíniú ar fhaireachán faoi Bhille 2009 chun go gcuimseófaí ann grianghraif a ghlacadh de dhaoine go spriocdhírthe, go leanúnach agus go leantach chun go mbeidh an cineál seo gníomhaíochta leis na háisíneachtaí ábhartha faoi réir slánchoimeádta ar nós cineálacha eile faireachais. Maidir le goiris rianta chun faireachas a dhéanamh ar ghluaiseacht daoine, feithiclí nó earraí, mhol an IHRC go mbeadh ceanglas ar na húdaráis ábhartha cead breithimh a lorg chun goiris rianta a úsáid chun go mbeidh an cineál gníomhaíochta faireachais sin faoi réir ag an slánchoimeád céanna le cineálacha eile faireachais.

Thug an IHRC dá aire nach ndéanófaí cumhachtaí faireachais do Choimisiún Ombudsman an Gharda Síochána (COGS) faoi Bhille 2009. Mhol an IHRC nach ndéanfaí an COGS a eisiáimh ó chumhachtaí faireachais a bheith aige faoi Bhille 2009 agus nach raibh an méid sin ag teacht leis an scothchleachtas i ndlínsí eile lena n-áirítear Tuaisceart Éireann, Sasana agus an Bhreatain Bheag. Ar deireadh, mhol an IHRC cóid chleachtais mhionsonraithe, so-rochtana maidir le feidhmiú cumhachtaí faireachais faoi Bhille 2009 a bheith ann, iad bunaithe ar chearta an duine, mar ghné thábhachtach de chinntiú go ndéantar faireachas de réir mar is gá agus cosaintí leordhóthanacha, éifeachtacha ag gabháil leis.

Scéim an Bhille um Cheartas Coiriúil (Leasú) 2009

I mí an Mheithimh, d'fhoilsigh an IHRC a Bhreithnithe maidir le Scéim Ghinearálta an Bhille um Cheartas Coiriúil (Leasú) 2009 tar éis don Aire Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí Scéim an Bhille a tharchur. D'fháiltigh an IHRC roimh an deis tuairim a nochtadh ar fhorálacha Scéim Ghinearálta Bhille 2009 mar gur bhreithnigh sé gur bhain impleachtaí do chearta an duine a chosaint le roinnt moltaí sonracha. Mhol Scéim 2009 go ndéanfaí roinnt athchóirithe ar reachta coiriúla éagsúla lena n-áirítear an tAcht um Chiontaí in aghaidh an Stáit 1939 (Acht 1939) agus an tAcht um Cheartas Coiriúil 2006 (Acht 2006). Go háirithe, mhol Scéim an Bhille an sainmhíniú ar “cionta sceidealta” a leathnú agus a cheadú go mbainfí tátal as mainneachtain duine cúisithe gan ceisteanna a fhreagairt in imeachtaí in aghaidh duine faoi Chuid 7 d'Acht 2006.,

Mhol an IHRC gur cheart an togra chun an sainmhíniú ar “cionta sceidealta” a leathnú bhaint amach agus gur cheart breithniú a dhéanamh ar shlite eile chun comhaltaí giúréithe a chosaint ó imeaglú. De bhreis ar an méid sin, mhol an IHRC gur cheart an chatagóir “cionta sceidealta” a bhaint amach as an reachtaíocht Éireannach. Ar deireadh, mhol an IHRC, de réir an Choiste chun Athbhreithniú a dhéanamh ar na hAchtanna um Chiontaí in aghaidh an Stáit 1939-1998 (Coiste Hederman), gur cheart athbhreithniú a dhéanamh ar Acht 1939 chun a cheangal ar an Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí i ngach cás ar leith, forais réasúnacha agus oibiachtúla a chur ar aghaidh lena thaispeáint nach imleor na gnáthchúirteanna chun déileáil le riaradh an cheartais sa chás leithleach atá faoi bhreithniú. Mhol an IHRC an chumhacht sin a bheith teoranta do chásanna a bhain le cionta in aghaidh an Stáit agus coirpeacht eagraithe agus é a bheith faoi réir ag próiseas athbhreithnithe dhearfa. De bhun a fheidhmeanna reachtúla, chuir an IHRC a Bhreithnithe maidir le Scéim an Bhille in iúl don Aire Dlí agus Cirt ar 29 Meitheamh.

An Bille um Cheartas Coiriúil (Leasú) 2009

Ar 30 Meitheamh, d'fhoilsigh an tAire Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí an Bille um Cheartas Coiriúil (Leasú) 2009 (Bille 2009). I bhfianaise na n-impleachtaí cearta daonna Bhille 2009 mhol an IHRC go gceadófaí dóthain ama chun breithniú iomlán a dhéanamh ar an togra reachtach ag an IHRC, chun ligint dó a fheidhmeanna reachtúla a sheoladh níos éifeachtúla, agus ag an Oireachtas, le cinntiú nach mbaintear an bonn de bhailíocht an phróisis reachtúil. Mar fhreagra ar Bhille 2009, d'fhoilsigh an IHRC a Bhreithnithe maidir leis an mBille um Cheartas Coiriúil (Leasú) láithreach. Luaigh an IHRC gurbh fheasach dó gur fadhb is ea an choirpeacht eagraithe in Éirinn agus go bhfuil sé d'acmhainn aici an-dochar a dhéanamh do shochaí na hÉireann. Bhreithnigh an IHRC áfach nár leor na riachtanais in imthosca in Éirinn chun dlisteanú a dhéanamh ar mholtaí áirithe i mBille 2009. Léirigh an IHRC imní go háirithe faoin mholadh leathnú a dhéanamh ar an sainmhíniú ar “cionta sceidealta” go cionta áirithe faoi Chuid 7 d'Acht 2006 agus dá réir sin, sainordú na Cúirte Coiriúla Speisialta a leathnú; an moladh go gceadófaí tátail a bhaint as mainneachtain duine freagra a thabhairt in imeachtaí in aghaidh duine agus gnéithe den mholadh cion a bhunú eagraíocht choiriúil a stiúradh faoi alt 5 de Bhille 2009.

Mar fhreagairt ar an moladh leathnú a dhéanamh ar an sainmhíniú ar chionta sceidealta agus úsáid na Cúirte Coiriúla Speisialta, cúirt neamhghiúré, mhol an IHRC gur cheart breithniú a dhéanamh ar mhodhanna eile chun comhaltaí den ghiúré a chosaint ar an imeaglú lena n-áirítear, foráil a dhéanamh do ghiúiréithe anaithnide, an giúré a sciath ó radharc an phobail, cosaint a thabhairt don ghiúré le linn na trialach nó an giúré a bheith suite in áit seachas mar a bhfuil an triail ar siúl agus cumarsáid trí nasc físe a bheith ann. Chomh maith leis sin, de réir an Choiste chun Athbhreithniú a dhéanamh ar na hAchtanna um Chiontaí in aghaidh an Stáit 1939-1998 (“Coiste Hederman”) mhol an IHRC gur cheart an chatagóir “cionta sceidealta” a bhaint amach as reachtaíocht na hÉireann agus gur cheart ceangal a bheith ar an Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí i ngach cás ar leith, forais réasúnacha agus oibiachtúla a chur ar aghaidh lena thaispeáint nach imleor na gnáthchúirteanna chun déileáil le riaradh an cheartais sa chás leithleach atá faoi bhreithniú. Níor cheart an chumhacht sin a bheith infheidhme ach amháin i gcásanna a bhaineann le cionta in aghaidh an Stáit agus le coirpeacht eagraithe. Ar deireadh, ag leanúint ón moladh sin thuas, tugadh d'aire freisin gur cheart Acht 1939 a leasú chun go mbeadh cinneadh an Stiúrthóra Ionchúiseamh poiblí a dheimhniú nach imleor na gnáthchúirteanna chun gnáthriaradh an cheartais a urrú agus chun cás a chur faoi bhráid na Cúirte Coiriúla Speisialta faoi réir ag próiseas athbhreithnithe dearfach.

Ag Maoirsiú Oibleagáidí Idirnáisiúnta na hÉireann um Chearta an Duine

An Cúnant Idirnáisiúnta ar Chearta Sibhialta agus Polaitiúla

I mí Mheán Fómhair, rinne an IHRC aighneacht do Choiste na Náisiún Aontaithe um Chearta an Duine maidir le tuarascáil na hÉireann a lean óna Tríú Tuarascáil Thréimhsiúil faoin gCúnant Idirnáisiúnta ar Chearta Sibhialta agus Polaitiúla (ICCPR). Ina Bhreithnithe Deiridh ar Thriú Tuarascáil Thréimhsiúil na hÉireann i mí Iúil 2008, d'iarr an Coiste um Chearta an Duine ar Rialtas na hÉireann faisnéis ábhartha a chur ar fáil laistigh de bhliain amháin maidir leis an méid a bhí déanta aige chun na moltaí a rinne an Coiste i míreanna 11 (Frithsceimhlitheoireacht agus seachadadh), 15 (dálaí coinneála) agus 22 (creideamh

agus oideachas) a chur i bhfeidhm. D'fhonn foirmiú breise a dhéanamh ar an bpróiseas athbhreithnithe bhliana, d'ullmhaigh an IHRC aighneacht ghearr ina soláthraítear eolas breise maidir leis na saincheisteanna a d'aithin an Coiste. Anuas air sin, thapaigh an IHRC an deis aird Choiste na Náisiún Aontaithe um Chearta an Duine a dhíriú ar roinnt saincheisteanna atá ag teacht chun cinn a bhí tar éis tarlú ó scrúdaigh an Coiste cás na hÉireann i mí Iúil 2008 a raibh tionchar acu ar chearta an duine in Éirinn a chosaint.

De réir na béime a leagadh sa ghnáthamh leantaigh bliana, scrúdaigh an IHRC coinníollacha príosún, ag díriú go háirithe ar an róphlódú, an tsláintíocht sna cillíní agus ar idirdhealú príosúnach ar athchur, cúram meabharghalair, foréigean idir phríosúnaigh, malartuithe ar an gcoimeád agus forbairtí i leith an choimpléisc phríosúin nua. Tharraing an IHRC aird an Choiste ar na tuarascálacha is déanaí ón gCigire Príosún i ndáil leis na coinníollacha coinneála i bpríosúin na hÉireann. Léiríonn siad sin go bhfuil géar-róphlódú ann i gcónaí, go gcleachtaítear an “dríodarghlanadh” i gcónaí agus go measann an Cigire é a bheith mídhonna agus táireach, agus go mbíonn foréigean idir phríosúnaigh ar siúl i gcónaí agus go gcuirtear leis mar gheall ar fhachtóirí ar nós an róphlódaithe agus droch-choinníollacha agus coinníollacha mídhonna. In ainneoin an róphlódaithe thug an Cigire Príosún dá aire go bhfuil daonra na bpríosún in Éirinn ag dul i méid go seasta, rud is ábhar imní ann, agus go bhfuil easpa roghanna ann ar phianbhreitheanna neamhchoinneála. I measc na moltaí eile thug an IHRC faoi deara gur cheart do bheartas coiriúil an Rialtais aird agus acmhainní níos mó a dhíriú ar smachtbhannaí roghnacha neamhchoinneála a bheith ann de réir an scothchleachtais idirnáisiúnta.

Leag an IHRC béim freisin ar shaincheisteanna a tháinig chun tosaigh a imríonn tionchar ar chosaint cearta daonna faoin ICCPR ó bhreithnigh an Coiste um Chearta an Duine cás na hÉireann i mí Iúil 2008. Áirítear orthu sin an laghdú ar leithdháileadh buiséadach an IHRC, achtú an Achta um Cheartas Coiriúil (Leasú) 2009 a leathnaíonn sainordú na Cúirte Coiriúla Speisialta chuig catagóir cionta níos leithne agus forbairtí i leith an cháis *McCann v Breitheamh Chúirt Dúiche Mhuineacháin agus daoine eile* inar cinneadh go bhfuil an córas reatha chun fiacha sibhialta a fhorfheidhmiú míbhunreachtúil.

Taighde

Taighde Neamhspleách Idirdhisciplíneach ar an Striapachas

I mí Aibreáin, d'fhoilsigh an IHRC taighde ar a shuíomh idirlín dar teideal *Interdisciplinary Report on Prostitution in Ireland* a choimisiúnú an IHRC agus é mar aidhm leis fadhb an striapachais agus na gáinneála in Éirinn a iniúchadh ó dhearcadh cearta daonna. Rinne an IHRC foireann taighdeoirí neamhspleách a choimisiúnú ón Aonad Taighde sa Lárionad Léann Inscne agus na mBan i gColáiste na Tríonóide, Baile Átha Cliath chun an taighde a ghlacadh ar láimh. Cuireann údair an taighde tuarascáil idirdhisciplíneach, comhtháite ar fáil maidir le striapachas agus gáinneáil chun críocha mí-úsáide gnéis in Éirinn, lena n-áirítear anailís ar an dlí agus na caighdeáin chuí chearta daonna idirnáisiúnta, réigiúnach agus náisiúnta. Rinneadh an príomh-thaighde, an anailís agus na moltaí sa tuarascáil a sheoladh go neamhspleách ar an IHRC. I gcás cuid mhaith de na ceisteanna a thagann i gceist i gcomhthéacs na tuarascála, is saincheisteanna iad nár nocht an IHRC aon tuairim ina leith go poiblí. Cuireann an tuarascáil seo lena plé inmheánach féin agus leis an díospóireacht phoiblí níos leithne maidir leis na cúrsaí seo ar bhonn tábhachtach, neamhspleách.

Ráitis Beartais

Comhlíonadh Cearta Daonna an Gharda Síochána

I mí Aibreáin, d'fhoilsigh an IHRC *Human Rights Compliance of An Garda Síochána*, ráiteas beartais ina leagtar amach a mholtaí don Gharda Síochána agus don Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí maidir leis na bearta athchóirithe práinneacha is gá chun seirbhís phóilíneachta mbeidh caighdeán comhlíonta cearta daonna níos fearr aici a chinntiú. Cé gur fháiltigh an IHRC roimh roinnt tionscnamh dearfach atá ar siúl, bhí sé imníoch maidir leis an dul chun cinn a rinneadh i gcóiréimsí áirithe póilíneachta a bheith mall. Bhí an ráiteas beartais foirmithe cuid mhaith ag taighde a choimisiúnaigh an IHRC ón Ollamh Dermot Walsh, Dáimh an Dlí, Ollscoil Luimnigh, a d'fhoilsigh Clarus Press faoin teideal *Human Rights and Policing in Ireland: Law, Policy and Practice*.

Rinneadh 36 mholadh sa ráiteas beartais sna réimsí seo a leanas: cearta daonna a thabhairt isteach sa phríomhshruth i bpolasaithe agus i gcleachtais an Gharda Síochána; cearta daonna san oiliúint agus san fhorbairt; cuntasacht; ag fónamh don phobal agus cearta Gardaí. Maidir le cearta daonna a thabhairt isteach sa phríomhshruth i bpolasaithe agus i gcleachtais an Gharda Síochána, mhol an IHRC An Garda Síochána as an bpróiseas athchóirithe dearfach, bunaithe ar chearta daonna, a bhí tosaithe aige agus as an líon mór tionscnamh dearfach atá curtha sa tsiúl acu go dtí seo. B'eol don IHRC áfach go bhfuil cumhachtaí lánroghnacha an Gharda Síochána ag an leibhéal oibríochtúil leathan agus bhí imní ar an IHRC nach ndéantar rialáil ar fheidhmiú chumhachtaí sin an Gharda Síochána ag polasaithe agus cóid chleachtais thrédhearcacha agus cearta daonna-bhunaithe de chuid an Gharda Síochána. Tá an drogall polasaithe agus gnáthaimh inmheánacha de chuid an Gharda Síochána a fhoilsiú bunoscionn le seirbhís phóilíneachta oscailte, thrédhearcach a fhorbairt agus is mór idir é agus an scothchleachtas. Chomh maith leis sin, tharla nach bhfuil teacht ar na polasaithe níorbh fhéidir leis an IHRC a chinneadh iad a bheith comhlíontach ó thaobh chearta an duine nó gan a bheith.

Maidir le cuntasacht agus maoirseacht, bhreithnigh an IHRC gur céim thábhachtach a bhí i mbunú Choimisiún Ombudsman an Gharda Síochána (GSOC) chun cearta an duine a thabhairt isteach sa phríomhshruth sa phóilíneacht Éireannach. Bhreithnigh an IHRC gur cheart cumhachtaí, feidhmeanna agus acmhainní an GSOC a leathnú chun go iad a bheith chomh héifeachtach agus is féidir. Chomh maith leis sin, d'aontaigh an IHRC le coiste náisiúnta a bheith mar mhodh, mar a mhol Binse Morris, chun polasaí a fhoirmiú agus a mholadh do lucht bainistíochta an Gharda Síochána maidir le hagallóireacht imscrúdaitheach. I ndáil le fónamh don phobal, d'fháiltigh an IHRC roimh thionscnaimh de chuid na nGardaí chun an phóilíneacht phobail a fhorbairt, go háirithe na Comhchoistí Póilíneachta i limistéir na n-údarás áitiúil. Maidir le bheith ag fónamh don phobal, d'fháiltigh an IHRC roimh thionscnaimh na nGardaí chun an phóilíneacht phobail a fhorbairt, go háirithe na Comhchoistí Póilíneachta i limistéir na n-údarás áitiúil. Chuir an IHRC in iúl áfach go raibh imní air nach bhfuil bearta leordhóthanacha i bhfeidhm ag an nGarda Síochána chun an ciníochas agus an leithcheal a chomhrac, chun an meas ar éagsúlacht a chothú agus chun seirbhís phóilíneachta a chruthú a léiríonn comhdhéanamh shochaí na hÉireann ó thaobh inscne, dúchais agus creidimh reiligiúnda de.

Scaipeadh cóipeanna den Ráiteas Beartais go forleathan chuig an Roinn Dlí agus Cirt, GSOC, urlabhraithe dlí agus cirt an fhreasúrtha agus an Coiste Oireachtais um Dhlí agus Ceart, Comhionannas, Cosaint agus Cearta na mBan, chomh maith le roinnt príomheagraíochtaí neamhrialtasacha.

Aighneachtaí Beartais

Aighneacht do Chomhairliúchán an Gharda Síochána ar Straitéis do Dhaoine Breacaosta

Rinne an IHRC aighneacht don Gharda Síochána i ndáil le *Consultation on a Strategy for Older People* de chuid an Gharda Síochána. San aighneacht a chuir an IHRC isteach, leag sé béim ar chaighdeáin chearta daonna a bhaineann le hábhar i gcás líon suntasach daoine breacaosta, lena n-áirítear, mar shampla, an ceart go gcaithfear le duine mar a chaitear le cách faoin dlí, an ceart nach ndéanfar leithcheal ar dhuine ar bhonn aoise agus an gá le tacú le daoine breacaosta cónaí a dhéanamh sa phobal agus a bheith rannpháirteach sa phobal sin d'fhonn bheith ina lánbhaill den tsochaí chomh fada agus is féidir. De bhreis air sin bhreithnigh an IHRC gur cheart don Straitéis ar Dhaoine Breacaosta dul i ngleic go sonrach le ról an Gharda Síochána i ndáil le daoine breacaosta a chosaint ó mhí-úsáid.

For-rochtain Beartais

Grúpa Oibre Comhairleach Choimisiún Ombudsman an Gharda Síochána

Bhí an IHRC rannpháirteach sa Ghrúpa Oibre Comhairleach a thionóil Coimisiún Ombudsman an Gharda Síochána (GSOC). Bhí sé mar chuspóir leis an nGrúpa Comhairleach a chur ar chumas an GSOC agus an Gharda Síochána saincheistanna comhspéise a scrúdú agus treoir a lorg ag an am céanna ó roinnt sainfhoras leasmhar. Tá breis eolais maidir le gníomhaíochtaí Ghrúpa Comhairleach an GSOC ar fáil i gCeathrú Tuarascáil Bhliantúil an GSOC do 2009.

Seimineár ar Gháinneáil Ghnéis agus Striapachas – *The Dilemma of Demand*

I mí an Mheithimh, i gcomhpháirt le Comhairle Inimirceach na hÉireann agus leis an Lárionad don Cheartas Iar-Choinbhleachta i gColáiste na Tríonóide, Baile Átha Cliath, bhí an IHRC mar óstach ar sheimineár dar teideal *Sex Trafficking and Prostitution - The Dilemma of Demand*. Rinne an IHRC cur i láthair inar scrúdaíodh an dlí cearta daonna idirnáisiúnta agus an cleachtas Stáit i ndáil leis an striapachas agus an gháinneáil. Chuir Comhairle Inimirceach na hÉireann roinnt roghanna reachtacha agus beartais d'Éirinn i láthair freisin agus scrúdaigh forbairtí laistigh den Aontas Eorpach i ndáil leis na saincheistanna sin.

Coiste Comhairleach Straitéiseach an Gharda Síochána um Chearta an Duine

In 2009, bhí ionadaíocht ag an IHRC ar an gCoiste Comhairleach Straitéiseach um Chearta an Duine (SHRAC), a lean de bheith ag teacht le chéile i gcaitheamh na bliana chun comhairle a chur ar fáil do Choimisinéir an Gharda Síochána maidir le gnéithe cearta daonna den phóilíneacht.

c. Feasacht agus Oideachas

Chomh maith le cearta an duine a chur chun cinn trína fheidhmeanna dlíthiúla, fiosrúcháin, taighde, beartais agus reachtúla, déanann Acht an Choimisiúin um Chearta an Duine 2000 foráil d'fheidhm shonracha don IHRC ó thaobh feasachta agus oideachais maidir le cearta an duine a chur chun cinn faoi alt 8(e):

- Tuiscint agus feasacht ar an tábhacht atá ag cearta an duine sa Stát a chur chun cinn agus, chun na gcríocha sin, tabhairt faoi ghníomhaíochtaí taighde nó oideachais, nó iad a urrú nó a choimisiúnú, nó cúnamh airgid nó eile a sholáthar dóibh

Tá sé i gceist leis an bhfeidhm seo cearta an duine agus obair an IHRC a chur chun cinn, a bheith ag gabháil don fhor-rochtain agus obair an IHRC a fhorbairt i réimse an oideachais agus na hoiliúna um chearta an duine.

Réamhrá

In 2009, rinne an IHRC plé díreach le codanna éagsúla de shochaí na hÉireann, lena n-áirítear an pobal i gcoitinne, státseirbhísigh agus seirbhísigh poiblí, an Garda Síochána, comhlachtaí reachtúla, oideachasóirí, mic léinn, na gairmeacha dlí, an bhreithiúnacht agus eagraíochtaí pobail agus deonacha. D'ardaigh an IHRC feasacht agus tuiscint ar shaincheisteanna maidir le cearta an duine agus obair an IHRC trí na meáin, for-rochtain gnóthaí poiblí chomh maith le himeachtaí agus foilseacháin. Dá bhrí sin, tá obair a rinneadh chun feasacht a ardú le fáil ar fud na tuarascála bliantúla seo.

Ar na saincheisteanna ar díriodh aird orthu sna meáin bhí tuairimí reachtaíochta an IHRC, ráitis bheartais agus taighde chomh maith le imeachtaí éagsúla de chuid an IHRC i rith na bliana. Ar na buaicphointí a bhí ann bhí Léacht Bhliantúil an IHRC a thug Seamus Heaney, an Craobh-Údar Nobel, agus an Chomhdháil Bhliantúil um Chearta an Duine leis an Dlí-Chumann ag ar labhair Navanthem Pillay, Ard-Choimisinéir Cearta Daonna na Náisiún Aontaithe.

I réimse an oideachais um chearta daonna, rinne an IHRC aighneachtaí ar an dréachtshiollabas don ábhar nua sa tSraith Shóisearach *An Pholaitíocht agus an tSochaí*, agus ar an 2^ú Céim de Chlár Domhanda na Náisiún Aontaithe um Oideachas Chearta an Duine agus thionscain pleananna do Thionscadal nua Oideachais agus Oiliúna um Chearta an Duine de chuid na Náisiún Aontaithe.

Ardú Feasachta

Cumarsáid & Gnóthaí Poiblí

Is ceann de phríomhchúraim an IHRC é, feasacht a chruthú ar an tábhacht a bhaineann le cearta an duine a chothú agus a chosaint. Tríd an obair a dhéanann an IHRC sna meáin cruthaíonn sé feasacht i measc an phobail i gcoitinne ar dhualgaís chearta daonna an Rialtais sa reachtaíocht, sa bheartas agus sa chleachtas. Ar na saincheisteanna ar díriodh aird na meán orthu go rathúil bhí imní an IHRC maidir le dréacht-reachtaíocht lena

n-áirítear: an Bille um Chiontuithe Spionta, an Bille um Cheartas Coiriúil (Faireachas). Thionscain an IHRC díospóireacht láidir maidir leis an mBille um Cheartas Coiriúil (Leasú), go háirithe cumhachtaí na Cúirte Coiriúla Speisialta a bheith á leathnú, rud a clúdaíodh go forleathan sna meáin i mí Iúil. Rinneadh clúdach fhairsing freisin ar mholtaí an IHRC comhlíonadh cearta daonna An Gharda Síochána a mhéadú.

An Taispeántas UDHR @60

In 2009, rinneadh clúdach leanúnach ar thaispeántas póstaer an IHRC, UDHR@60. I mí Feabhra, bhí an taispeántas mar chuid de ghné-alt 2-leathanach i bhforlíonadh *In-tuition* an *Irish Independent*, a scaiptear ar scoileanna in Éirinn. Cuireadh an taispeántas ar bun i roinnt leabharlann i gCathair agus i gContae Bhaile Átha Cliath sa chéad leath den bhliain, lena n-áirítear Leabharlann na Cathrach san Ionad Ilac, agus leabharlanna Ráth Maonais, Dhún Droma agus Shráid Chaoimhín.

Suíomh idirlín an IHRC

Uirlis thábhachtach is ea suíomh idirlín an IHRC chun faisnéis a sholáthar maidir le cearta an duine in Éirinn agus maidir le hobair an IHRC. Tharla go raibh an suíomh ar bun le breis is sé bliana, chuir an IHRC tús le próiseas chun an suíomh a nuashonrú go déanach in 2009, agus an obair le bheith curtha i gcrích i lár 2010.

Imeachtaí

7^ú Comhdháil Bhliantúil um Chearta an Duine: *Economic, Social & Cultural Rights: Making States Accountable*

Ar 26 Samhain, d'fhreastail breis is 250 duine ar an 7^ú Comhdháil Bhliantúil um Chearta an Duine a d'eagraigh an IHRC i gcomhpháirt le Dlí-Chumann na hÉireann. Sa chomhdháil seo, dar teideal 'Economic, Social and Cultural Rights: Making States Accountable', díriodh ar chearta eacnamaíochta, sóisialta agus cultúrtha a bheith á gcosaint go hidirnáisiúnta. Go sonrach, scrúdaigh an chomhdháil na meicníochtaí cearta daonna idirnáisiúnta agus náisiúnta atá curtha i bhfeidhm chun cosaint na gcearta sin a fhorghníomhú. Cuireadh tuairimí forbhreathnaitheacha ar fáil sna seisiúin iomlánacha fad is a rinneadh iniúchadh níos doimhne sna seisiúin chomhthreomhara ar a mhéid a choimeádann na meicníochtaí sin an Stát cuntasach agus conas is féidir iad a neartú a thuilleadh sa chomhthéacs sin.

Ba iad Uachtarán an IHRC, an Dr Maurice Manning agus John Costello, Leas-Uachtarán Sinsearach Dhlí-Chumann na hÉireann a d'oscail an chomhdháil. Cúis áthais don IHRC a bhí ann gur thug an Príomh-Bhreitheamh, an Breitheamh John L. Murray aitheasc oscailte agus onóir ar leith a bhí ann spreagaitheasc a chloisteáil le Navanthen Pillay, Ard-Choimisinéir um Chearta an Duine na Náisiún Aontaithe. Cuireadh críoch le dúshlán a léirigh an tOllamh William Binchy, Coimisinéir de chuid an IHRC, go ndéanfaí cosaint níos mó i gcóras dlí na hÉireann ar chearta eacnamaíochta, sóisialta agus cultúrtha.

Mar chuid de na seisiúin chomhthreomhara bhí 15 chleachtóirí agus daoine den lucht léinn as Éirinn agus tíortha éagsúla. I measc na réimsí a scagadh, bhí an chosaint a dhéantar go hidirnáisiúnta agus go náisiúnta ar chearta fostaíochta, leasa sóisialacha, sláinte, oideachais agus tithíochta. Ag an seisiún iomlánach críochnaitheach, léirigh Inez McCormack agus Nicola Brown ón Participation & Practice of Rights Project, an

tábhacht a bhaineann le cearta a fhiorú, le daoine a chumasú atá faoi mhíchumas sóisialta chun a gcearta eacnamaíochta, sóisialta agus cultúrtha a éileamh. Cheap an tOllamh Alan Miller, Cathaoirleach Choimisiún na hAlban um Chearta an Duine, na príomhtheachtaireachtaí a teilgeadh ó imeachtaí an lae, sa suimiú spreagúil a rinne sé.

Tá na páipéir ar fad ón gComhdháil ar fáil ar shuíomhanna idirlín an IHRC(www.ihrc.ie) agus an Dlí-Chumainn (www.lawsociety.ie).

4^ú Léacht Bliantúil um Chearta an Duine an IHRC

Ar 9 Nollaig, thug Seamus Heaney, an Craobh-Údar Nobel 4^ú Léacht Bliantúil um Chearta an Duine de chuid an IHRC sa Dánlann Náisiúnta do lucht éisteachta líon lán de bhreis is 300.

Ba é an téama a roghnaigh Seamus Heaney, ábharthacht na filíochta ag tráthanna mórathraithe agus corraíola sa tsochaí. Leag se béim go háirithe ar na héagsúlachtaí idir na *writers* shuiteacha sin agus na *rights* réamhghníomhacha sin, arb í obair an chéad dream acu a bheith ag machnamh agus arb é an dul i mbun gnímh ról an dara dream acu. Agus samplaí á n-úsáid aige de shaothar na bhfilí aithnidiúla, léirigh sé gur féidir leis na *writers* a bheith ina n-ionspioráid ag na *rights*, agus gur féidir leo chomh maith leis sin a bheith ina *rights* astu féin. Is rannchuidiú uathúil é léacht Sheamus Heaney, a tugadh an lá roimh Lá na gCearta Daonna 2009, le canóin litríochta na gcearta daonna. Tá an léacht ar fáil ar shuíomh idirlín an IHRC.

Oideachas um Chearta an Duine

An Staidéar Oideachais um Chearta an Duine

In 2009, leanadh le hobair ar staidéar ar an oideachas maidir le cearta an duine in Éirinn. Tá sé mar aidhm leis an staidéar cineál agus réim na ngníomhaíochtaí oideachais cearta daonna in Éirinn a mheasúnú i gcreat Chlár Domhanda na Náisiún Aontaithe don Oideachas um Chearta an Duine. Rianóidh sé cineál agus raon an oideachais cearta daonna ag gach leibhéal den oideachas foirmeálta (an bhunscoil, an mheánscoil, an tríú leibhéal) agus neamhfhoirmeálta (lena n-áirítear an t-oideachas óige agus pobail), agus i gclár don fhorbairt ghairmiúil leanúnach (i measc múinteoirí, na breithiúnachta, an lucht dlí, státseirbhísigh agus seirbhísigh phoiblí), d'fhoilligh beartas agus straitéis féin an IHRC a fhoirmiú maidir le hoideachas um chearta an duine, agus trí mholtaí a dhéanamh chun an Rialtais maidir le straitéis agus plean gníomhaíochta náisiúnta a fhorbairt don oideachas um chearta an duine in Éirinn.

Cruinniú Comhstádais le Páirtithe Leasmhara Oideachais

I mí Dheireadh Fómhair, thug an IHRC cuireadh do réimse páirtithe leasmhara chuig cruinniú comhstádais maidir leis an staidéar Oideachais Cearta Daonna. Bhí se mar aidhm leis an gcruinniú aiseolas a fháil ó pháirtithe leasmhara san oideachas foirmiúil maidir leis an dréachtcháipéis ar an oideachas um chearta an duine agus na hearnálacha foirmiúla oideachais bunscoile agus iarbhunscoile. Foirmíodh an díospóireacht ag ionchur ón Dr Fionnuala Waldron, Ceann na Roinne Oideachais, Coláiste Phádraig, Droim Conrach agus ón Dr Gerry Jeffers, léachtóir, Roinn an Oideachais, Ollscoil na hÉireann, Má Nuad. Chuir an IHRC imlíne i láthair freisin dá chaibidil ar an oideachas um chearta an duine san earnáil neamhfhoirmiúil nó pobail & dheonach. Rinne láithreoireacht le Ann

Molloy, Bainisteoir Oideachais um Chearta an Duine, Amnesty International, an plé ar an gcaibidil sin a fhoirmiú. Cion luachmhar agus léargasach a rinne gach duine a bhí rannpháirteach sa chruinniú.

Aighneachtaí maidir leis *an Pholaitíocht agus an tSochaí* – ábhar nua don Ardteist

Táthar ag moladh gur ábhar nua Ardteiste dhá bhliain neamhéigeantach a bheidh in *An Pholaitíocht agus an tSochaí*. Beidh sé ar cheann de réimse roghanna ardteiste agus cuirfear ar fáil ag an Ardleibhéal (Onóracha) agus ag an nGnáthleibhéal (Pas)é.

D'fhoilsigh an Chomhairle Náisiúnta Curaclaim agus Measúnachta dréachtsiollabas don ábhar in 2009 agus d'iarr aighneachtaí ó pháirtithe leasmhara. Chuir an IHRC aighneacht mhionsonraithe faoi bhráid na Comhairle inar fáiltíodh roimh an ábhar nua mar rannchuidiú tábhachtach chun an curaclam a leathnú le dul i ngleic le saincheisteanna ar nós cearta an duine, comhionannas, ceartas sóisialta agus forbairt inbhuanaithe. D'fháiltigh an IHRC freisin roimh an mbéim a leagadh ar an smaointeoireacht chriticiúil agus scileanna praiticiúla. Leagadh béim in aighneacht an IHRC ar thábhacht an oideachais um chearta an duine, ag tagairt d'oibleagáidí na hÉireann curaclam agus cur chuige oideachais a chur chun cinn a neartaíonn cosaint na gcearta daonna.

Go sonrach, d'éiligh an IHRC go ndéanfaí topaic ar leith sa siollabas de 'Cothú agus a Cosaint Chearta an Duine'. Chinn an IHRC go raibh gá le béim den chineál sin a bheith ar chearta an duine chun tathag ceart a thabhairt do chuspóir foghlama an tsiollabais ar chearta an duine. Mheas an IHRC freisin gur cheart dearcadh cearta daonna a chomhtháthú go follasach i ngach topaic, rud a shoiléireodh nádúr trasghearrtha na gcearta daonna i ndáiríre. Chomh maith leis an méid sin, leag an IHRC béim ar an gcur chuige, gur cheart cearta an duine a bheith comhtháite trasna ar churaclam uile na scoile agus cur chuige na scoile uile.

Clár Domhanda na Náisiún Aontaithe ar an Oideachas um Chearta an Duine

Lean Clár Domhanda na Náisiún Aontaithe ar an Oideachas um Chearta an Duine (WPHRE) ó Dheich mBliana na Náisiún Aontaithe ar an Oideachas um Chearta an Duine (1995-2004). Ina chéad chéim cuireadh an t-oideachas um chearta an duine chun cinn i suíomhanna oideachais bhunscoile agus iarbhunscoile (2005-2009). Bhí an IHRC ina rannchuiditheoir i measúnúnóireacht ar an gcéim seo, agus leag béim ar an dul chun cinn ar an oideachas um chearta an duine in Éirinn agus na dúshlán atá fós le tabhairt.

In 2009, d'iarr na Náisiún Aontaithe ar pháirtithe leasmhara aighneachtaí a dhéanamh lenar áiríodh na hInstitiúidí Náisiúnta um Chearta an Duine (NHRI) an fócas a chinneadh don dara céim den Chlár Domhanda. San aighneachta rinne sé, d'fháiltigh an IHRC roimh an dul chun cinn a rinneadh i ndáil leis an oideachas um chearta an duine i suíomhanna scoile. Bhí dúshlán fós le tabhairt áfach agus bhreithnigh an IHRC nár leor cúig bliana chun an t-oideachas cearta daonna a neadú go rathúil ag an leibhéal sin. Mhol an IHRC gur cheart an chéad Chéim den WPHRE a leathnú tuilleadh, agus anailís a dhéanamh ar na cinntí óna ghníomhaíochtaí go n-uige seo ag leibhéal réigiúnach agus domhanda, chun tuiscint níos soiléire a fháil ar an tionchar ar an gclár go dtí seo. Shoiléirigh an IHRC an gá atá le hanailís bhreise a dhéanamh ar oiliúint múinteoirí freisin.

Chuir an IHRC an cás chun cinn nár chiallaigh an chéad chéim a leathnú, nach bhféadfaí an obair thosaigh ar an dara céim a thosú, go háirithe má bhíodhas ag díriú ar ghníomhairí éagsúla. Mhol an IHRC don dara Céim den WPHRE gur cheart oiliúint maidir le noirm agus prionsabail chearta an duine a bheith mar chuid de phríomhshruth na hoiliúna réamhsheirbhíse agus inseirbhíse ar fad a chuirtear ar gach oifigeach Stáit – idir mhúinteoirí, an tseirbhís phóilíneachta, fhoireann príosún, phroifisiúnaigh shláinte, sholáthróirí seirbhíse poiblí, státseirbhísigh – agus d'fhorais stáit a dtarmiligeann an rialtas freagrachtaí dóibh. Ba cheart oiliúint den chineál sin a bheith éigeantach do gach oifigeach poiblí, agus ba cheart sainoiliúint a chur orthu sin a bhíonn ag plé leis an dlí, le cúrsaí beartais nó le cinntí a dhéanamh, agus ba cheart soláthar seirbhíse a chur ar fáil mar aon le hoiliúint shainiúil ar chearta daonna curtha in oiriúint dá gcuid riachtanas leithleach. Moladh tréimhse íosta deich mbliana mar aga barmhaitheasa chun an toradh inmhianaithe a bhaint amach in aon chlár HRE sa dara Céim.

I mí na Nollag, mhol Comhairle na Náisiún Aontaithe um Chearta an Duine gur cheart an bhéim sa dara Céim den WPHRE a bheith ar mhúinteoirí agus oideachasóirí, ardoideachas, státseirbhísigh, oifigigh fhorfheidhmithe dlí agus pearsanra míleata.

An Tionscadal Oiliúna agus Oideachais um Chearta an Duine

Ceann de chroífhaidhmeanna an IHRC is ea cearta an duine a leabú sa reachtaíocht, sa pholasaí agus sa chleachtas poiblí. Chuige sin is gá cearta an duine a bheith i gcroílár na gclár foghlama agus forbartha a dhírítear ar sheirbhísigh phoiblí agus ar státseirbhísigh. Ní foláir cearta an duine a bheith mar chuid de chultúr na seirbhíse sibhialta agus poiblí. Agus é foirmithe ag taighde a rinneadh i gcomhthéacs an staidéir ar an Oideachas um Chearta an Duine, d'aithin an IHRC go raibh leibhéal íseal faisnéise maidir le cearta an duine sna cláir a bhí dírithe ar sheirbhísigh Phoiblí agus ar státseirbhísigh.

D'éirigh leis an iarratas ar thacaíocht a chuir an IHRC faoi bhráid Atlantic Philanthropies, agus fuair sé maoiniú don Tionscadal thar thréimhse 16 mhí ó Mhárta 2010. Tá sé mar aidhm leis an Tionscadal feasacht níos fearr a chruthú i measc oibrithe seirbhíse poiblí agus státseirbhíse faoi chearta an duine agus na hoibleagáidí ar gach organ Stáit le cinntiú go ndéantar na cearta sin a chothú agus a chosaint. Seolfaidh an Tionscadal Treoir Cearta Daonna in 2010 chun tacú leis an Státseirbhís agus an tSeirbhís Phoiblí, mar aon le hábhair fhoghlama bhreise ó shuíomh idirlín an IHRC agus forbrófar agus seachadfar an oiliúint de réir riachtanas sainiúil.

c. Obair Idirnáisiúnta

De bhreis ar a chuid oibre mar mhaoirseoir ar chonarthaí idirnáisiúnta a bhfuil Éire ina páirtí iontu a bheith á gcomhlíonadh ag an Stát, mar a leagtar amach thuas, bíonn an IHRC, mar Institiúid Náisiúnta um Chearta an Duine (NHRI) ag plé le forais idirnáisiúnta a chothaíonn agus a chosnaíonn cearta an duine. Tá an bunús atá le hobair idirnáisiúnta an IHRC le fáil in alt 8 den Acht an Choimisiún um Chearta an Duine 2000, a fhorálann go mbeidh ar cheann d'fheidhmeanna an IHRC;

- Dul i gcomhairle le comhlachtaí nó gníomhaireachtaí idirnáisiúnta nó náisiúnta a bhfuil eolas nó saineolas acu i réimse chearta an duine faoi mar a thograíonn sé;

Cathaoirleach Ghrúpa Eorpach na nInstitiúidí Náisiúnta um Chearta an Duine

In 2009, rinne an IHRC forbairt bhreise ar a ról mar NHRI na hÉireann, trína Chathaoirleacht ar Ghrúpa Eorpach na nInstitiúidí Náisiúnta um Chearta an Duine go háirithe. Is é atá sa Ghrúpa Eorpach 34 NBHRIanna ó thíortha éagsúla Eorpacha agus mar Chathaoirleach, tá an IHRC freagrach as cruinnithe an Ghrúpa a eagrú, eolas a scaipeadh, agus ionadaíocht a dhéanamh thar ceann an Ghrúpa ag comhdhálacha agus imeachtaí. Mar Chathaoirleach an Ghrúpa Eorpaigh, tá an IHRC ina chomhalta freisin de bhiúró de Choiste Comhordúcháin Idirnáisiúnta na nInstitiúidí Náisiúnta um Chearta an Duine (ICC). Tá an ICC comhdhéanta d'ionadaithe ó bhreis is 70 NHRI ar fud na cruinne. Trína chomhpháirteachas le NHRIanna eile, coinnítear an IHRC cothrom le haimsir maidir le forbairtí buntábhachtacha i gcúrsaí chearta an duine go hidirnáisiúnta, ag gabháil go rialta don phlé le NHRIanna eile go rialta.

Bhí 3 chruinniú in 2009 ag Coiste Comhordúcháin an Ghrúpa Eorpaigh, arb éard atá ann an IHRC (mar Chathaoirleach), Institiúid na Gearmáine um Chearta an Duine, Coimisiún Comhairleach Lucsamburg um Chearta an Duine agus Ombudsman na Cróite Forbhreathnaíonn an Coiste obair an Ghrúpa Eorpaigh.

I mí an Mhárta, mhol an IHRC a phlean straitéiseach 2 bhliain don Ghrúpa Eorpach, tar éis comhairliúchán le comhaltaí an Ghrúpa. Is í an aidhm atá leis an bplean straitéiseach, cuspoirí agus straitéisí a leagan amach go soiléir d'obair an Ghrúpa in 2009-2010, agus modhanna a aithint don Ghrúp-Chathaoirleach Eorpach, don Choiste Comhordaithe Eorpach agus don Ghrúpa Eorpach trí chéile chun iad a chur chun feidhme.

Tá se mar aidhm leis an bplean straitéiseach gnó an Ghrúpa Eorpaigh a chur ar aghaidh trí Ghrúpa níos comhtháite a fhorbairt a bheidh ina fheidhmí gníomhach le comhpháirtithe croílárnacha réigiúnacha agus idirnáisiúnta. Neartóidh forbairt den chineál sin NHRIanna san Eoraip agus ceadóidh do NHRIanna, mar ghrúpa, tionchar níos mó a imirt ar cheapadh polasaí Eorpach i réimse chearta an duine.

Spriocanna do 2009-2010

1. comhpháirtíocht an Ghrúpa Eorpaigh a mhéadú laistigh den Ghrúpa agus le Coiste Comhordaithe Idirnáisiúnta na NHRIanna;
2. Cur leis an gcumas agus faisnéis a roinnt i measc an Ghrúpa Eorpaigh;

3. Feasacht ar na NHRLanna a mhéadú san Eoraip; lena n-áirítear Comhairle na hEorpa agus forais an AE (an Ghníomhaireacht um Chearta Bunúsacha, mar shampla);
4. Tacaíocht a sholáthar do na NHRLanna atá faoi bhagairt, cuidiú leo a ról agus a bhfeidhmeanna a chomhlíonadh faoi Phrionsabail Pháras;
5. Comhpháirtíocht idirnáisiúnta agus réigiúnach an Ghrúpa Eorpaigh a dhíriú ar réimsí téamúla tosaíochta comhaontaithe; is é sin, meicníocht mhaoirseachta an Choinbhinsiúin um Mhíchumas, Imirce, Cosaint Príobháideachais / Sonraí; Oideachas / Oiliúint um Chearta an Duine (lena n-áirítear ardú feasachta); Meicníocht Choisctheach Náisiúnta OPCAT; Riail an Dlí / Frithsceimhlitheoireacht.

Nós Imeachta *Amicus Curiae* Ghrúpa Eorpach na nInstitiúidí Náisiúnta um Chearta an Duine na hÉireann

Ag leanúint ón Ghrúpa Eorpach aighneacht a chur isteach trí *amicus curiae* i gcás *DD v an Liotuáin*, i mí Aibreáin 2008, chinn an Grúpa, ag a chruinniú i Meán Fómhair 2008, nós imeachta a thabhairt isteach chun maoirsiú a dhéanamh ar chásanna os comhair na Cúirte Eorpaí um Chearta an Duine ina bhféadfadh an Grúpa aighneacht a dhéanamh. Déanann an IHRC cásanna sa Chúirt Eorpach um Chearta an Duine lena mbaineann réimsí cúraim “tosaíochta” a leanúint agus a athbhreithniú ar bhonn míosúil féachaint le cásanna straitéiseacha a aithint a bheadh oiriúnach le haghaidh idirghabhála *amicus curiae*. Is iad na réimsí tosaíochta sin: 1) Cearta míchumais; 2) Cosaint sonraí; 3) Tearmann/Inimirce; 4) Riail an dlí/frithsceimhlitheoireacht.

I gcaitheamh 2009, lean an IHRC de bheith ag leanúint cásanna a cuireadh in iúl le déanaí, ón gCúirt Eorpach, de réir an nós imeachta a aontáíodh don Ghrúpa. Baineann sé leas freisin as an Ard-Stiúrthóireacht um Charta an Duine agus Gnóthaí Dlíthiúla (DG-HL) de Chomhairle na hEorpa agus bíonn i dteagmháil léi, maidir leis na cásanna den Chúirt a cuireadh in iúl le déanaí a roghnaíonn sé (nach mbunaítear ar rogha de théamaí tosaíochta) i ndáil leis an Sreabhadh Faisnéise Roghnach Rialta (RSIF) a ullmhaíonn siad i bpáirt le hOifig an Choimisinéara um Chearta an Duine agus a scaipeann siad ar bhonn coicíse. Is fiú a lua go ndearna roinnt NHRLanna Eorpacha aighneachtaí *amicus curiae* os comhair na Cúirte Eorpaí um Chearta an Duine i gcásanna a tugadh in aghaidh a gcuid Stát.

Chomh maith leis sin lean an IHRC forbairtí maidir le cúrsaí cearta daonna i gComhairle na hEorpa agus go háirithe i ndáil leis an gCúirt Eorpach um Chearta an Duine a athchóiriú trína thacaíocht do Choimisiún na Fraince um Chearta an Duine mar ionadaí an Ghrúpa Eorpaigh ar Choiste Stiúrtha Chomhairle na hEorpa um Chearta an Duine (CDDH).

Cruinniú d’Institiúidí Náisiúnta um Chearta an Duine na “4 Dhlínse”

I mí an Mheithimh, bhí Coimisiún na hAlban um Chearta an Duine mar óstach ar an gcéad chruinniú de NHRLanna na ‘4 Dhlínse’ is é sin Éire, Tuaisceart Éireann, Albain agus Sasana & an Bhreatain Bheag. I nDún Éideann a tionóladh an cruinniú agus é mar chuspóirí leis an caidreamh idir fhoirne na gCoimisiún a neartú, an taithí agus an

scothchleachtas maidir le réimsí éagsúla feidhmiúla a roinnt, agus réimsí comhleasmhara a aithint agus a fhorbairt ina bhféadfaí comhghníomhaíocht a bheith ann, b'fhéidir. Pléadh an Coinbhinsiún Míchumais (scóp an Choinbhinsiúin agus ról na bhforas neamhspleách) i seisiún iomlánach, chomh maith le cineálacha cur chuige bunaithe ar Chearta an Duine, tosaíochtaí beartais gach Coimisiún, agus taithí chomparáideach maidir le húsáid fiosrúcháin agus cumhachtaí dlíthiúla eile, agus cumhachtaí athbhreithnithe reachtúla i seisiúin bhreise.

Idirghníomhú le Gníomhaireacht an Aontais Eorpaigh um Chearta Bunúsacha

In 2009, lean an IHRC de bheith ag forbairt an chaidrimh atá aige le Gníomhaireacht an Aontais Eorpaigh um Chearta Bunúsacha (FRA), atá lonnaithe i Vín. Tá sainordú sonrath ag an FRA a bheith ag obair le hInstitiúidí Náisiúnta um Chearta an Duine agus bíonn sé i gcomhpháirt go díreach le NHRlanna ar réimse saincheisteanna agus tionscnamh. Idir 29-30 Meitheamh, tionóladh an 2^ú Cruinniú Bliantúil idir NHRlanna an AE agus Gníomhaireacht an Aontais Eorpaigh um Chearta Bunúsacha i Vín. Deis thábhachtach a bhí sa chruinniú faisnéis agus nuashonraithe a mhalartú maidir le hobair a bhí curtha i gcrích ag an FRA agus ag NHRlanna an AE araon ó tionóladh an 1^ú cruinniú FRA-NHRI i mí Meithimh 2008. Chuir an FRA faisnéis ar fáil maidir le gnéithe croilárnacha dá Straitéis Líonraithe agus Caidrimh Sheachtrach agus a Chlár Oibre Bhliantúil 2010-11, agus mar Chathaoirleach ar an nGrúpa Eorpach chuir an IHRC gnéithe croilárnacha de Phlean Straitéiseach an Ghrúpa i láthair. Deis a bhí sa chruinniú freisin chun plé a dhéanamh ar thionscadail agus gníomhaíochtaí de chuid an FRA a bhí le teacht agus ar réimsí comhthosaíochta, lena n-áirítear Polasaí Imirce, Míchumas, Cosaint Priobháideachais / Sonraí agus Oideachas / Oiliúint / Ardú feasachta um Chearta an Duine.

I mí na Samhna, bhí an IHRC rannpháirteach i gcruinniú ar Rochtain ar an gCeartas, agus i mí na Nollag, d'fhreastail an IHRC ar an dara comhdháil de Ghníomhaireacht an AE um Chearta Bunúsacha ar an ábhar 'Making Rights a Reality for All' i Stócólm.

An Comhagallamh Arabach-Eorpach NHRI

I mí an Mhárta, fuair an IHRC cuireadh chun freastal ar an 4^ú Cruinniú Comhagallamh Arabach-Eorpach de na hInstitiúidí Náisiúnta um Chearta an Duine ón dá limistéar. Ag an 4^ú cruinniú, a tionóladh sa Háig, an Ísiltír, pléadh téama na hImirce.

Cruinniú OHCHR ar Mheicníochtaí Réigiúnacha Cearta Daonna a Fheabhsú

I mí na Nollag, fuair an IHRC, mar Chathaoirleach ar an nGrúpa Eorpach, chuaigh an IHRC i gcomhpháirtnéireacht le hOifig an Ard-Choimisinéara um Chearta an Duine (OHCHR) mar chuid de thionscnamh de chuid na Comhairle um Chearta Daonna chun an comhar a chothú idir meicníochtaí réigiúnacha cearta daonna. Is iad na páirtithe eile san ócáid an Chúirt Eorpach um Chearta an Duine, Comhairle na hEorpa, an Coimisinéir um Chearta an Duine; Gníomhaireacht an AE um Chearta Bunúsacha agus an Oifig um Institiúidí Daonlathacha agus Chearta an Duine. D'fhreastail príomhionadaithe na n-institiúidí sin ar an gcruinniú chomh maith le hionadaithe príomha ó NHRlanna éagsúla Eorpacha agus ó Eagraíochtaí Sochaí Sibhialta.

Tionóladh an cruinniú thar dhá lá agus é mar chuspóir aige an comhar a fheabhsú idir na codanna éagsúla de na meicníochtaí réigiúnacha um chearta an duine san Eoraip agus

córas na Náisiún Aontaithe agus tuiscint a mhéadú ag an am céanna ar a gcuid modhanna oibre an comhar eatarthu agus gníomhairí náisiúnta sa limistéar, NHRIanna agus Eagraíochtaí Neamhrialtasacha ag an leibhéal réigiúnach go háirithe.

Oiliúint idir Comhghleacaithe ó Chomhairle na hEorpa

D'fhreastail an IHRC ar dhá sheisiún oiliúna d'fhoirne Institiúidí Náisiúnta um Chearta an Duine a mhaoinigh Comhairle na hEorpa. I bPadua i mí an Mheithimh a bhí an chéad seisiún ar an topaic *bearta frithsceimhlitheoireachta* agus is i mBúdaipeist a bhí an dara seisiún i mí Mheán Fómhair ar an topaic *cearta daoine breacaosta a chosaint*. D'fhreastail an IHRC ar sheisiún oiliúna freisin a mhaoinigh Comhairle na hEorpa freisin ar an gCairt Shóisialta Eorpach agus an Nós Imeachta um Chomhghearáin do dhaoine atá bainteach le cúnamh dlí a chur ar fáil don phobal Romach nó don Lucht Taistil i mí Feabhra.

Idirghníomhú leis an gComhairle um Chearta an Duine

Tá an IHRC, mar NHRI a bhfuil Stádas 'A' aige i dteideal ráitis ó bhéal agus scríofa a dhéanamh le Comhairle na Náisiún Aontaithe um Chearta an Duine. Ar a chonlán féin, agus mar Chathaoirleach ar an nGrúpa Eorpach, in 2009 rinne an IHRC ráitis os comhair na Comhairle ar shaincheisteanna Oideachais um Chearta an Duine, Míchumais agus mar thaca le NHRIanna atá faoi bhagairt.

Coimisiún ar Stádas na mBan

Mar Chathaoirleach ar an nGrúpa Eorpach, thacaigh an IHRC go gníomhach le hiarrachtaí Choiste Chomhordaithe Idirnáisiúnta na nInstitiúidí Náisiúnta um Chearta an Duine ag éileamh ról na NHRIanna a chur ar bhonn foirmiúil laistigh d'obair an Choimisiúin maidir le Stádas na mBan. D'fhreastail Cathaoirleach an ICC ar sheisiún CSW i mí na Nollag agus táthar ag leanúint le hobair ar an ábhar seo ag leibhéal an ICC.

Cuairteanna ó Institiúidí Náisiúnta eile um Chearta an Duine

Coimisiún na hAlban um Chearta an Duine

I mí Feabhra, bhí an IHRC mar óstach ar chuairt 2 lá a thug foireann Choimisiún nuabhunaithe na hAlban um Chearta an Duine chun faisnéis agus saineolas a mhalartú leo maidir le feidhmeanna agus cumhachtaí an dá choimisiún, chomh maith leis na modhanna oibre, na nósanna imeachta agus an taithí a fuarthas mar NHRIanna. *Cuairt*

Feabhsaithe Acmhainne agus Roinnte Taithí le Coimisiún na hAetóipe um Chearta an Duine

I mí Bealtaine, thug toscaireacht 5 chomhalta foirne de Choimisiún na hAetóipe um Chearta an Duine (EHRC) cuairt ar an IHRC ar mhaithe le hacmhainní a fheabhsú agus taithí a roinnt ar feadh tréimhse 4 lá. Ar iarratas ón EHRC, rinne foireann shinsearach an IHRC láithreoireachtaí mionsonraithe maidir le sainordú, cumhachtaí agus feidhmeanna an IHRC. Rinne an fhoireann láithreoireachtaí freisin ar an obair a dhéanann siad ó lá go lá, lena n-áirítear eolas maidir le cineálacha cur chuige i leith tionscadal éagsúil agus samplaí den dea-chleachtas. Rinneadh na láithreoireachtaí i stíl dhioscúrsach chun an t-am ba mhó a b'fhéidir a bheith ann do cheisteanna, plé agus comhpháirteachas ábhartha. Le linn a gcuairte, thagair toscaireacht an EHRC don easpa pearsanra cearta daonna a raibh taithí acu agus cumas teicniúil mar dhúshláin lárnacha a bhí le tabhairt ag a n-institiúid. D'iarr an EHRC go rachadh an IHRC i gcomhpháirt leo thar thréimhse fhada, trí oiliúint agus cúnamh teicniúil a chur ar fáil dóibh.

d. An Comhchoiste le Coimisiún Thuaisceart Éireann um Chearta an Duine

Rinne téarmaí Chomhaontú Bhéal Feirste/Aoine an Chéasta foráil do bhunú an IHRC agus Coimisiún Thuaisceart Éireann um Chearta an Duine (NIHRC) araon, agus rinne an dá reachtaíocht faoinar bunaíodh an dá Choimisiún foráil go mbuailfeadh an dá pháirtí le chéile roinnt uaireanta gach bliain mar 'Chomhchoiste'. I gcás an IHRC, tá an fheidhm seo leagtha amach in alt 10 d'Acht an Choimisiún um Chearta an Duine 2000;

- Dul i mbun cibé gníomhaíocht a bheidh riachtanach chun an comhchoiste ionadaithe dá dtagraítear i mír 10 den alt dar teideal 'Cearta, Cosaintí agus Comhionannas Deiseanna' den Chomhaontú a Rinneadh sna Cainteanna Ilpháirtí a bhunú agus a bheith rannpháirteach ann.

In 2009, In 2008, lean an IHRC lena chuid oibre mar chuid den Chomhchoiste a fheidhmíonn mar fhóram ina ndéantar breithniú ar shaincheisteacha chearta an duine ar oileán na hÉireann agus tugann sé deis freisin don dá Choimisiún comhoibriú agus iad ag iarraidh cuspóirí atá aontaithe le chéile acu a bhaint amach. Tháinig an Comhchoiste le chéile trí huaire in 2009. Chomh maith leis an gCoiste iomlán, tá dhá Fhochoiste ann, an Fochóiste ar Chiníochas agus Imirce agus an Fochóiste ar an gCairt Cearta, a tháinig le chéile roimh chruinniú an Chomhchoiste.

Ciníochas agus Imirce

I réimse an chiníochas agus na himirce, lean an dá Choimisiún ag déanamh taighde maidir le comhlíonadh na hÉireann agus na Ríochta Aontaithe i ndáil leis an gCoinbhinsiún Idirnáisiúnta ar Chosaint Chearta Gach Oibrí Imirce agus a dTeaghlach. chomh maith le faisnéis a roinnt i ndáil le saincheist choinneáil imirceach, go háirithe ag limistéir teorainn. Bhí an dá Choimisiún gníomhach freisin ó thaobh faisnéis a roinnt maidir lena ngníomhaíochtaí maidir le gáinneáil ar dhaoine. Chomhaontaigh an Comhchoiste comhairliúchán a dhéanamh sa dá dhlíse ar an gCoinbhinsiún féachaint le taighde agus faisnéis a bhailiú chun cás níos láidre a chur le chéile chun go ndaingneodh an dá Rialtas an Coinbhinsiún. Cuireadh bailchríoch ar an bpáipéar comhairliúcháin ag deireadh 2009 agus beartaíodh an Comhairliúchán féin a sheoladh in earrach 2010. Bhí an dá Choimisiún gníomhach freisin ó thaobh faisnéis a roinnt maidir lena ngníomhaíochtaí i ndáil le gáinneáil ar dhaoine chomh maith le faisnéis a roinnt ar shaincheist imirceach a bheith á gcoinneáil, i limistéir teorann go háirithe.

Cairt Cearta d'Oileán na hÉireann

I dTuaisceart Éireann, cuireadh i gcrích an próiseas comhairliúcháin i dtaca le Bille na gCeart do Thuaisceart Éireann agus chuir Coimisiún Thuaisceart Éireann um Chearta an Duine (NIHRC) a chomhairle maidir le Bille na gCeart faoi bhráid an Státrúnaí. I bhfianaise an dul chun cinn a rinneadh sa réimse seo, bhreithnigh an IHRC agus an NIHRC araon go raibh sé tráthúil díospóireacht fhorleathan a thosú ar an bhféidearthacht Cairt Cearta a bhunú d'Oileán na hÉireann.

Comhdháil Chomhpháirteach ar Chairt Cearta d'Oileán na hÉireann

I mí na Samhna tionóladh Comhdháil ar an gCairt Cearta d'Oileán na hÉireann, a d'eagraigh an IHRC, NIHRC agus Scoil an Dlí i gColáiste Ollscoile Bhaile Átha Cliath i bpáirt le chéile. labhair ceannasaithe an dá choimisiún leis an gcomhdháil, ar fóram a bhí

ann chun torthaí an taighde a rinneadh go dtí seo ar an tsaincheist seo a iniúchadh agus chun glórtha eile a chloisteáil, lena n-áirítear an lucht léinn agus ionadaithe na sochaí sibhialta, ar an ábhar. Rinne torthaí an rannchuidithe agus na ndiospóireachtaí luachmhara ina dhiaidh sin ról an Chomhchoiste a fhoirmiú maidir le Cairt a d'fhéadfadh a bheith ann faoi Chomhaontú Aoine an Chéasta / Bhéal Feirste

5. Fiosrúcháin, Seirbhísí Dlí agus Riarachán

a. Fiosrúcháin agus Seirbhísí Dlí

Tá feidhmeanna an IHRC i ndáil le Fiosrúcháin agus le Seirbhísí Dlí leagtha amach in ailt 8 go 11 d'Acht an Choimisiúin um Chearta an Duine 2000.

Is iad na feidhmeanna sin:

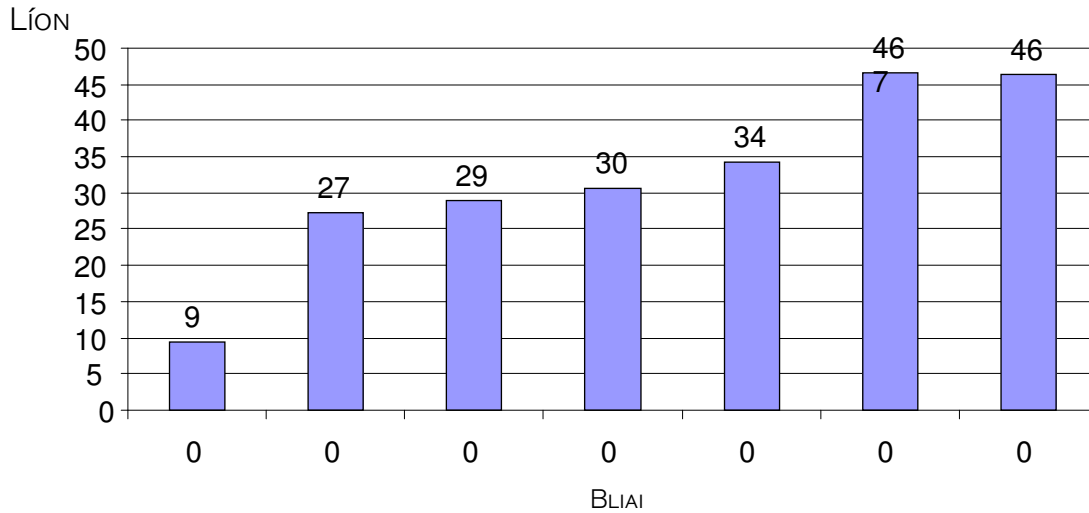
- Breithniú a dhéanamh ar iarratais ar fhiosrúchán i ndáil le hábhar chearta an duine ábhartha nó fiosrúcháin a thionscnamh dá dheoin féin
- Breithniú a dhéanamh ar iarratais ar chúnamh i ndáil le himeachtaí dlí a bhfuil baint ag dlí nó cleachtas chearta an duine leo
- A shaineolas i ndáil le dlí chearta an duine a thairiscint do na huaschúrteanna, i gcásanna feiliúnacha ina bhfuil saincheistean chearta an duine i gceist, mar *amicus curiae* (nó 'cara na cúirte')
- Imeachtaí a thionscnamh chun cearta an duine aon duine sa Stát a fhíorú.

Agus é ag comhlíonadh na ndualgas seo in 2008, rinne an IHRC breithniú ar iarratais ar fhiosrúcháin agus cúnamh dlíthiúil, sheol sé fiosrúcháin, chuir sé cúnamh dlíthiúil ar fáil agus láithrigh sé roinnt uaireanta mar *amicus curiae*.

Cumarsáidí

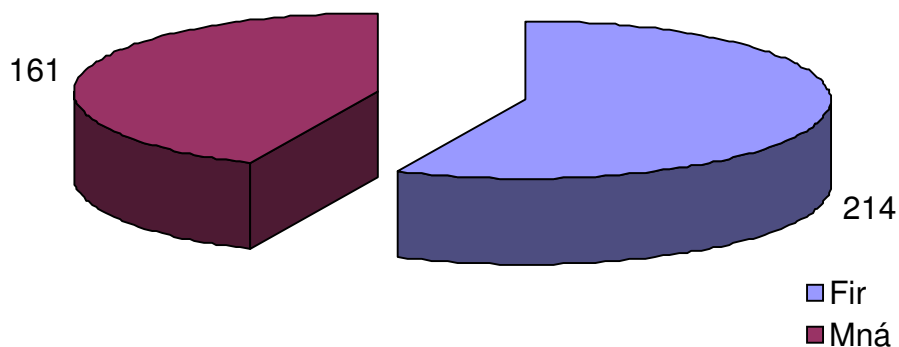
I rith 2009, fuair an IHRC 463 cumarsáid aonair ó dhaoine nó eagraíochtaí. Bhí an líon sin geall le bheith comhionann le figiúirí 2008. Léirítear na cumarsáidí a fuarthas le blianta beaga anuas i bhFíor 1.

FÍOR 1: CUMARSÁIDÍ FIOSRÚCHÁIN &
SEIRBHÍSÍ DLÍ A FUARTHAS DE RÉIR BLIANA

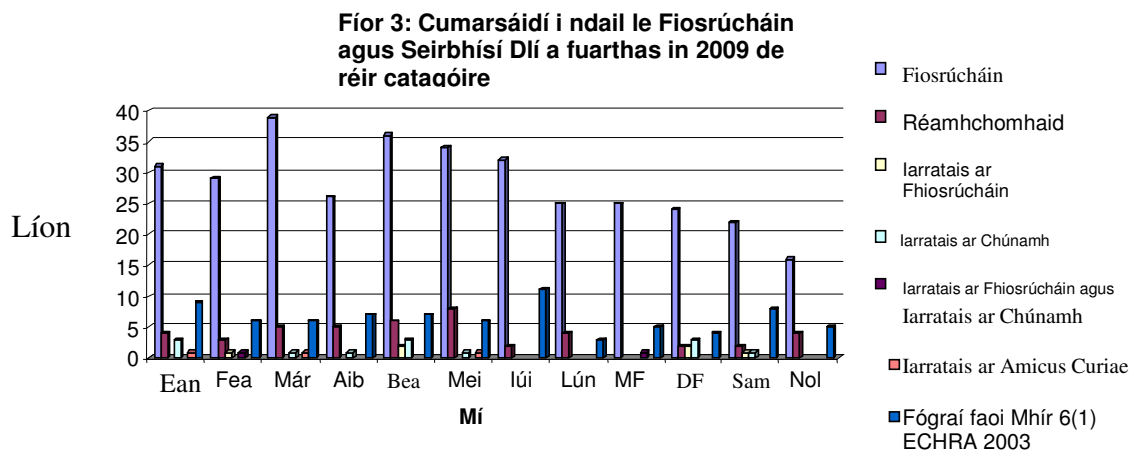

In 2009, fuarthas 463 chumarsáid san iomlán ón bpobal i ndáil le saincheisteanna chearta an duine. Mar a leagtar amach i bhFíor 2, thíos, fuarthas 214 acu sin ó fhir, agus fuarthas 161 acu ó mhná. Bhain gach cumarsáid eile a fuarthas le fógraí maidir le himeachtaí dlí nó iarratais *amicus curiae*, rud a d'fhág gur dheacair teacht ar aon aicmiú cruinn maidir le hinscne.

Fíor 2: Cumarsáidí a fuarthas
in 2009 de réir Inscne

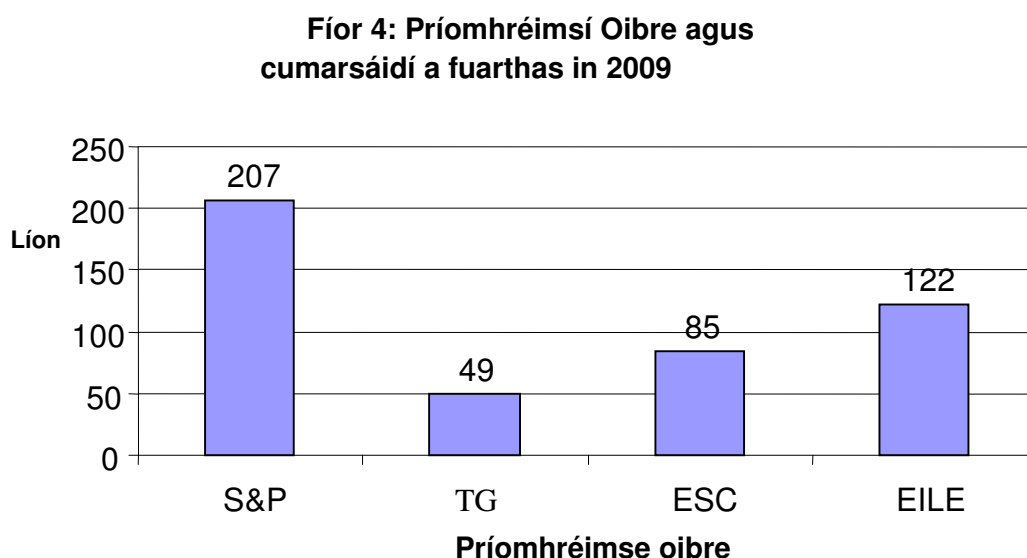

Tugann Fíor 3, thíos, miondealú ar na cumarsáidí a rinneadh le rannóg Fiosrúchán agus Seirbhísí DLí an IHRC in 2009 de réir catagóire agus de réir míosa. Mar a tharla sna blianta roimhe seo, is é an fiosrúchán teileafóin an modh is coitianta a d'úsáid daoine chun teagmháil a dhéanamh leis an IHRC in 2009, i dtéarmaí a fheidhmeanna Fiosrúcháin agus Seirbhísí DLí.

Ar an gcaoi chéanna, mar a tharla sna blianta roimhe seo, bhain na cumarsáidí a fuair an IHRC le saincheisteanna ón speictream iomlán cearta sibhialta agus polaitiúla agus cearta eacnamaíocha, sóisialta agus cultúrtha, agus bhain roinnt cumarsáidí le saincheisteanna ‘trasghearrtha’ a chlúdaigh idir chearta sibhialta agus polaitiúla agus cearta eacnamaíocha, sóisialta agus cultúrtha.

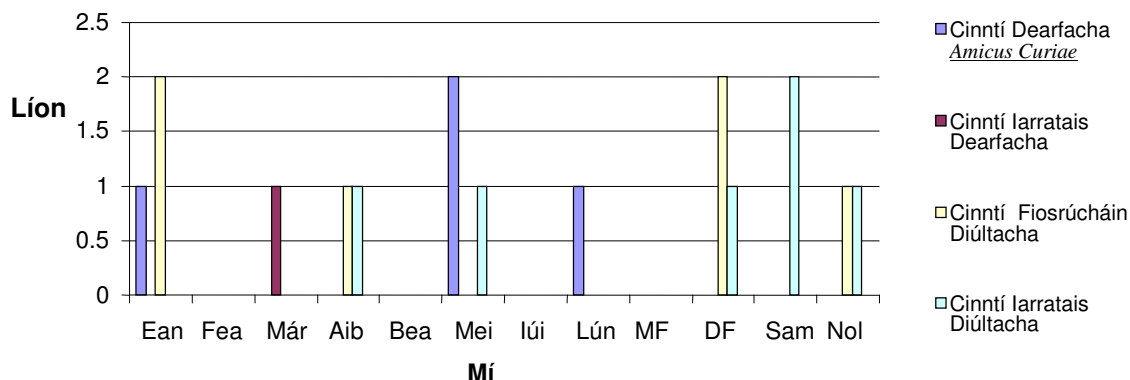
Mar a b’amhlaidh in 2008, bhain an cineál is coitianta cumarsáide a fuarthas i rith 2009 le saincheisteanna a bhain le cearta sibhialta agus polaitiúla (45%). Bhí an líon cumarsáidí i ndail le saincheisteanna trasghearrtha (11%) agus saincheisteanna i ndail le cearta eacnamaíocha, sóisialta agus cultúrtha (18%) i bhfad níos lú agus bhí siad thart ar mhéid na bliana roimhe sin freisin. Tagraíonn cumarsáidí atá faoin gcatagóir ‘eile’ (26%) do nithe nár ardaigh saincheisteanna chearta an duine go sonrach, leithéidí díospóidí idir dhaoine indibhidiúla. Léiríonn Fíor 4 roinnt na cumarsáide bunaithe ar na príomhréimsí thuasluaite.

I rith na bliana, rinne an IHRC breithniú agus cinneadh ar 6 iarratas foirmeálta ar fhiosrúchán agus ar 7 n-iarratas foirmeálta ar chúnamh a bhí curtha faoina bhráid. Tá

cinntí an IHRC i ndáil le hiarratais ar fhiosrúcháin agus iarratais ar chúnamh chomh maith lena chinntí ar iarratais agus ar mholtaí *amicus curiae* leagtha amach i bhFíor 5.

Fíor 5: Cinntí maidir le Fiosrúcháin agus Seirbhísí Díl a rinne an IHRC in 2009

Teagmháil le Comhlachtaí Reachtúla

Braitheann an IHRC ar chomhoibrú ó comhlachtaí reachtúla d'fhonn a dhualgais reachtúla a chomhlíonadh. Agus é ag déanamh breithnithe ar a fheidhmeannareachtúla agus ag déanamh measúnaithe ar iarratas ar fhiosrúchán nó ar iarratas ar chúnamh dlí a dhéantar dó, d'fhéadfadh an IHRC soiléiriú foirmeálta i ndáil le nithe áirithe a iarradh nó faisnéis nó cáipéisíocht shonrach a iarradh ó chomhlachtaí reachtúla eile. Bheadh sé seo sa bhreis ar ghnáthfhorchur neamhfhoirmeálta do chomhlachtaí reachtúla eile. Sa chás go ndéanann an IHRC cinneadh fiosrúchán a dhéanamh maidir le hábhar ábhartha, loirgeoidh sé faisnéis agus cáipéisíocht i gcónaí ó na comhlachtaí ábhartha reachtúla. In 2009, bhí comhfhreagras foirmeálta ag an IHRC le 7 gcomhlacht reachtúil, le linn dó a bheith ag seoladh a thríú imscrúdaithe (féach thíos) agus i gcaitheamh a fheidhmeanna reachtúla eile. D'iarr sé faisnéis agus cáipéisíocht laistigh de chreat ama sonrach.

Fíor 6: Tábla de Chumarsáidí le Comhlachtaí Reachtúla

	<i>Freagra faighte</i>	<i>tráthúil</i>	<i>Freagra déanach nó gan fhreagra*</i>
An Roinn Oideachais & Eolaíochta	✓✓		✓
An Roinn Sláinte & Leanaí	✓		
Comhairle Contae Fhine Gall	✓✓		
Údarás um Faisnéis & Cáilíocht Sláinte	✓		
Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte	✓✓✓		✓
Seirbhís Príosún na hÉireann			✓
Príosún Mhuinseo	✓		

*Is é is freagra déanach ann ceann a fuarthas 4 sheachtain tar éis na tréimhse sonraithe.

Chomh maith leis sin, d'iarr an IHRC faisnéis ó roinnt comhlachtaí príobháideacha, go háirithe in imthosca ina raibh feidhmeanna Stáit á n-oibriú ag an gcomhlacht. San fhiosrúchán a rinne sé maidir le míchumas intleachta mar sin, d'iarr an IHRC faisnéis ó charthannacht ar 5 ócáid i gcaitheamh na bliana; cuireadh an fhaisnéis sin ar fáil go pras gach uair. I gcás eile, d'iarr an IHRC faisnéis ó Bhord Bainistíochta scoile, ar faisnéis í a cuireadh ar fáil go pras freisin.

Fiosrúcháin

Foilsíodh dara Fiosrúchán an IHRC i mí Eanáir. Cuireadh tús leis an bhfiosrúchán seo ar iarratas ó náisiúnach coigríche a mhaigh gur gabhadh agus gur coinníodh go treallach é nuair a bhain sé Aerfort Bhaile Átha Cliath amach i mí Eanáir 2003. Is iad na páirtithe leasmhara san fhiosrúchán seo an gearánach, an Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí, an Roinn Gnóthaí Eachtracha, an Garda Síochána, an tSeirbhís Príosún agus Gobharnóir Phríosún Mhuinseo. Chomhoibrigh gach comhlacht reachtúil leis an IHRC san fhiosrúchán, a seoladh go príobháideach.

Chinn an fiosrúchán nár léirigh an Stát meas ceart ar chaighdeán chearta daonna sa chaoi inar chaith sé le cuairteoir Pacastánach, a raibh víosa cuairteora bailí ina sheilbh aige, ar diúltaíodh cead dó tuirlingt ag Aerfort Bhaile Átha Cliath. Chuir an IHRC imní in iúl ina thuarascáil i ndáil leis an Stát a bheith ag comhlíonadh Coinbhinsiúin na hEorpa ar Chearta an Duine (ECHR), Coinbhinsiúin na hEorpa chun Céastóireacht a Chosc (CPT) agus an Chúnaint Idirnáisiúnta ar Chearta Sibhialta agus Polaitiúla (ICCPR)

Rinne an tOifigeach Inimirce a dhiúltaigh cead don ghearánach tuirlingt ag Aerfort Bhaile Átha Cliath a chinneadh gan teacht a bheith aige ar an bhfaisnéis a bhí curtha ar fáil ag an ngearánach agus iarratas ar an víosa cuairteora á dhéanamh aige ina thír dhúchais agus mar sin bhunaigh sé a chinneadh ar agallamh gearr in Aerfort Bhaile Átha Cliath agus air sin amháin. Is é an toradh a bhí ar an mbearna faisnéise seo os comhair an Oifigigh Inimirce go bhfuair an gearánach víosa cuairteora ó na húdaráis Éireannacha sa Phacastáin ar bhonn na bhfreagraí céanna, ach gur dhiúltaigh na húdaráis Éireannacha cead dó ina dhiaidh sin tuirlingt ag Aerfort Bhaile Átha Cliath.

Cuireadh an gearánach i bpríosún thar oíche i bPríosún Mhuinseo i dteannta ceathrar náisiúnach coigríche eile i gcillín nach raibh na caighdeán sláinteachais agus phríobháideachais go maith ann agus gan roinnt cearta bunúsacha nóis imeachta i ndáil leis an gcoinneáil a bheith ann. Sular tógadh amach as an Stát go forneartach é, rinne oifigigh inimirce a phas a mharcáil, rud ba chúis, is cosúil, lena choinneáil i dtrí thír eile lena n-áirítear an Phacastáin, a thír dhúchais. Bhí buairt ar a mhuintir sa Phacastáin gan aon fhaisnéis acu ar an staid ina raibh sé. Cúig lá ar fad a mhair an dé-aistir a lean ón gcead tuirlingte a diúltaíodh dó. Ó shin, braitheann sé nach féidir leis taisteal thar lear.

Is iad na moltaí a rinneadh i dtuarascáil an fhiosrúcháin:

- Ba cheart dlí agus cleachtas na hinimirce lena n-áirítear an Bille um Inimirce, Cónaí agus Cosaint a athbhreithniú i bhfianaise na moltaí i dtuarascáil an fhiosrúcháin;

- Ba cheart forais níos soiléire do chinntí a thabhairt isteach lena n-áirítear: critéir éiginnte a mbunaíonn Oifig Inimirce a gcinntí orthu cead a dhiúltú do dhaoine tuirlingt sa Stát a bhaint amach as Leabhair na Reachtaíochta agus deireadh a chur leis an gcleachtas pasanna “a mharcáil” i gcás ina ndiúltaítear cead tuirlinge;
- Ba cheart córas athbhreithnithe agus forbheathnaithe neamhspleách ar chinntí inimirce a thabhairt isteach agus é a bheith d’údarás ag foras neamhspleách gearáin a fhiosrú nó imscrúduithe a sheoladh astu féin ar gach cleachtas a bhaineann leis an inimirce;
- Ba cheart slánchoimeád in aghaidh daoine a choinneáil go treallach ar nós na gcritéar ar a mbunaítear cinntí chun daoine a choinneáil a bheith cruinn agus inrochtana go leordhóthanach; go gcuirfí na cúiseanna le cinntí ar fáil i dteanga fheiliúnach agus go ndéanfaidh Cúirt athbhreithniú uathoibríoch ar gach coinneáil inimirce laistigh de thrí lá agus go tréimhsiúil ina dhiaidh sin
- Ba cheart go gcinnteodh cearta nóis imeachta go gcaitear i gcónaí go daonna agus le meas le coinneálaithe, agus nach gcoinneofaí daoine dá ndiúltaítear cead chun tuirlingt sa Stát i bpríosúin;
- Go ndéanfaí faisnéis ábhartha maidir le hiarratais ar víosaí agus coinneáil inimirce a bhailiú, a imdhealú agus a stóráil de réir na gcaighdeán iomchuí cosaint sonraí agus cearta daonna;
- Ba cheart réitigh éifeachtúla a chinntiú i gcás nach léirítear meas ar chearta daonna daoine aonair. Go sonrach, ba cheart cúiteamh agus éiric a bheith ar fáil i gcásanna ina sáraítear cearta daonna coinneálaithe inimirce.

Leanadh i rith na bliana le tríú Fiosrúchán an IHRC ar sheirbhísí míchumais intleachta in ionad cúraim lae agus cónaithe, ar cuireadh tús leis in 2008. I mí na Samhna, cuireadh dréacht-tuarascáil fiosrúcháin faoi bhráid na bpáirtithe leasmhara chun a dtuairimí a fháil uathu.

Is iad na páirtithe leasmhara a bhí san fhiosrúchán seo The Parent Group, Bráithre na Carthannachta, Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte, an Roinn Sláinte agus Leanaí, an Roinn Oideachais agus Eolaíochta, an tÚdarás um Fhaisnéis agus Cáilíocht Sláinte.

Bhí an fiosrúchán fós ar siúl ag deireadh na bliana.

Cúrsaí Dlí

Cúnamh Dlíthiúil

I mí Feabhra, chinn an IHRC ionadaíocht dhlíthiúil a dheonú d’iarratasóir faoi Alt 10 d’Acht an Choimisiúin um Chearta an Duine i ndáil le bagairt díshealbhaithe óna cuid tithíochta údarais áitiúil. Ina dhiaidh sin tionscnaíodh na himeachtaí ***R.T. v Comhairle Contae Fhine Gall, Éire agus an tArd-Aighne*** a thug dúshlán gnéithe d’Alt 62 d’Acht na dTithe 1966 a cheadaíonn d’údarais áitiúla tionóntaí a dhíshealbhú go hachomair óna mbailte gan éisteacht neamhspleách os comhair cúirte nó forais inniúil maidir le fírinneacht aon éileamh in aghaidh an tionónta. I mí Dheireadh Fómhair ghlac gnólacht aturnaethe cúram an cháis ar láimh ón IHRC.

Alt 11

Faoi Alt 11 den Acht, féadfaidh an IHRC imeachtaí a thionscnamh ina ainm féin i ndáil le cearta daonna duine nó aicme daoine.

I gcaitheamh na bliana, rinne an IHRC comhfhreagras le hOifig an Ard-Aighne maidir le himeachtaí a d'fhéadfadh a bheith i gceist i ndáil le cearta Coimircí Cúirte á gcoinneáil in institiúidí síciatracha. Tar éis urrúis a fháil ó Oifig an Ard-Aighne, chinn an IHRC tionscnamh na n-imeachtaí a chur ar atráth ar an bhforas go raibh an Rialtas freagrach do thabhairt faoin ní trí leasú reachtúil. Bhí an ní fós faoi athbhreithniú ag deireadh na bliana.

Alt 6(1) d'Acht Choinbhinsiún na hEorpa ar Chearta an Duine 2003 (Acht ECHR)

In 2009 fuair an IHRC an líon fógraí cáis is mó faoi Acht an ECHR. Ceanglaíonn Alt 6 d'Acht an ECHR go gcuirfí an tArd-Aighne agus an IHRC araon ar an eolas faoi na himeachtaí sula ndéanfaidh Cúirt 'dearbhuí neamhlui' faoi alt 5 d'Acht an ECHR. Ceanglaítear le rialacha cúirte ina dhiaidh sin ar an bpáirtí ag a bhfuil cúram na n-imeachtaí na pléadálacha a chur ar aghaidh chuig an Ard-Aighne agus chuig an IHRC araon agus coinneofar na comhlachtaí seo ar an eolas de réir mar a théann an cás chun cinn.

Tagraíonn "fógra neamhlui" faoi alt 5 d'Acht an ECHR d'imthosca ina bhfritheann cúirt nach bhfuil reachtaíocht nó riail dlí ag réiteach le hoibleagáidí an Stáit faoin ECHR. Sa chás go ndéanann cúirt a leithéid d'fhógra, ní mór don Taoiseach a chinntiú go leagfar cóip d'ordú na cúirte os comhair dhá Theach an Oireachtais laistigh de 21 lá suí. Níl aon éifeacht ag déanamh an fhógra neamhlui áfach ar fheidhmiú nó ar oibriú leanúnach an dlí atá i gceist a bhfuil éifeacht aige ar bhonn leanúnach go dtí go leasaítear é trí reachtaíocht nó go dtreascraíonn na hUas-Chúirteanna é as ucht é a bheith míbhunreachtúil.

In 2009, ba é 76 an líon fógra cáis a fuarthas faoi Acht an ECHR nó ar bhealach eile (cóipeanna comhlántacha d'imeachtaí a bhain le saincheisteanna chearta an duine nó cásanna a sonraíodh do na hUas-Chúirteanna). Choinnigh an IHRC de bheith ag leanúint na gcásanna seo agus cásanna a bhí ann roimhe seo agus iad ag dul chun cinn trí na Cúirteanna.

Fógraí neamhlui

In 2008, rinne an Ard-Chúirt an chéad fhógra neamhlui faoi Acht ECHR i gcás *Foy v. an tArd-Chláraitheoir & Daoine eile* 19 Deireadh Fómhair 2007. Bhain an fógra neamhlui leis an easpa aitheantais dlíthiúil a thugtar do dhaoine trasinscne faoi dhlí na hÉireann. Ina dhiaidh sin, chinn an IHRC athbhreithniú a dhéanamh ar chaighdeán Eorpacha agus idirnáisiúnta ar an ábhar de réir a fheidhmeanna reachtúla. Tar éis an athbhreithnithe sin, rinne sé Aighneacht don Rialtas maidir le cearta daoine trasinscne a chosaint i mí Mheán Fómhair 2008. Ar cheann dá chonclúidí bhí, in ainneoin go ndearna an Stát achomharc in aghaidh an Dearbhaithe Neamhlui chun na Cúirte Uachtaraí, ní raibh aon chosc ar an Rialtas reachtú ar an ní. In 2009, rinne an IHRC athbhreithniú breise ar Fhógraí Neamhlui Ard-Chúirte a bhain le feidhmiú alt 62 d'Acht na dTithe 1966 (arna leasú) (féach thíos).

Láithrithe *Amicus Curiae*

Ón uair a achtaíodh Acht an ECHR, tá bronnadh cead ar an IHRC láithriú mar *amicus curiae* (nó “cara na cúirte”) i líon cásanna atá ag dul i méid. Leanann sé air ag láithriú i roinnt cásanna a éisteadh os comhair na nUaschúirteanna (an Ard-Chúirt agus an Chúirt Uachtarach) in 2009 agus chinn sé cead a lorg chun láithriú i gcásanna breise. Thug na cásanna sin aghaidh ar réimse leathan ábhar inni i ndáil le cearta an duine lena n-áirítear cúnamh dlí coiriúil, cosaint sonraí, príosúnú mar gheall ar fhiacha poiblí, an dlí coiriúil maidir le gealtacht agus cúiseanna coiriúla as cionta inimirce.

McCann v Breitheamh Chúirt Dúiche Mhuineacháin & Daoine eile

I mí Eanáir, rinne an IHRC iarratas chun na hArd-Chúirte láithriú mar *amicus curiae* sa chás seo agus tugadh an cead sin dó. Bhain an cás le tuismitheoir aonair a raibh beirt pháistí aici a bhí ag brath ar leas sóisialach, a raibh príosúnacht le cur uirthi faoi nach raibh sí ábalta fiach chonarthach a íoc in imthosca nuair nach raibh sí i láthair nó nach raibh ionadaíocht aici nuair a d’ordaigh an Chúirt Dúiche go ndéanfaí í a ghabháil agus a chur i bpríosún. D’fhéach an Gearánaí leis an bhforáil a bhain le fiacha sibhialta a fhorfheidhmiú (alt 6 de na hAchtanna um Fhorfheidhmiú Orduithe Cúirte 1926 agus 1940) a chaitheamh amach, ar bhonn í a bheith míbhunreachtúil agus chomh maith leis sin nach raibh sí ag luí le hoibleagáidí an Stáit faoi Choinbhinsiún na hEorpa um Chearta an Duine. Éisteadh an cás thar 3 lá i mí Bealtaine 2009.

Bhí aighneachtaí an IHRC (scríofa agus ó bhéal) dírithe ar dhá shaincheist phríomha: an ceart chun trialach córa agus imeachtaí córa (lena n-áirítear príomhthréithe na n-imeachtaí iomchuí a bheith sibhialta nó coiriúil) i gcás saoirse an duine aonair a bheith i ngeall, agus ar an dara dul síos, prionsabal idirnáisiúnta toirmeasc na príosúnachta ach amháin ar fhoras neamhábaltacht ceanglas conarthach a chomhlíonadh. Dá réir sin, luaigh aighneachtaí an IHRC an ECHR agus an Cúnant Idirnáisiúnta ar Chearta Sibhialta agus Polaitiúla (ICCPR) araon, chomh maith leis an dlí comparáideach. Mhaigh an IHRC gur cheart go mbeadh na coinbhinsiúin sin ag foirmiú an léirmhínthe bhunreachtúla a leag sé amach freisin. I measc nithe eile, dhírigh aighneachtaí scríofa agus béil an IHRC chun na Cúirte aird ar Bhreithnithe Deiridh an Choiste um Chearta Daonna ar Thríú Tuarascáil Thréimhsiúil an Stáit faoin ICCPR in 2008.

I mí an Mheithimh, thug an Breitheamh Onórach Laffoy Breith shuntasach, agus chinn go raibh an córas reatha chun fiacha sibhialta a fhorfheidhmiú (alt 6 de na hAchtanna um Fhorfheidhmiú Orduithe Cúirte 1926 agus 1940) míbhunreachtúil de bhrí nár urraigh sé cearta bunúsacha faoin mBunreacht: an ceart chun riar an cheartais chóir (Airteagal 23); urrú ar nósanna imeachta cóir (Airteagal 40.1.3); agus, an ceart chun saoirse pearsanta (Airteagal 40.4.1).

Chinn an Chúirt gur cheart caitheamh le daoine a bhí faoi bhagairt príosúin mar gheall ar neamhioc féich sibhialta mar a chaitear le duine a gcuirtear cúis choiriúil ina leith i dtéarmaí roinnt de na cosaintí a ba cheart a bheith i bhfeidhm ar an bpróiseas breithiúnach. Sa mhéid sin bhí sé le rá ag an gCúirt go bhfuil trí cheart bhunúsacha bhunreachtúla nach mór a urrú:

- (i) ba cheart don duine (don fhéichiúnaí) a bheith sa chúirt chun ionadaíocht a thabhairt dóibh féin ach amháin má dhéanann sé nó sí cinneadh coinsiasach a bheith as láthair;
- (ii) ba cheart don Bhreitheamh teidlíocht an fhéichiúnaí ar ionadaíocht dhlíthiúil a chur i bhfios dó nó di, agus ba cheart cúnamh dlíthiúil a chur ar fáil don fhéichiúnaí mura bhfuil ar a chumas nó a cumas íoc as ionadaíocht dhlíthiúil thairis sin, agus
- (iii) ba cheart don Chúirt, agus nósanna imeachta córa á gcur i bhfeidhm aici, gan ordú gabhála agus príosúnaithe a dhéanamh gan a bheith sásta gur mar gheall ar dhiúltú toiliúil nó faillí inmhilléain ón bhféichiúnaí atá an mhainneachtain an fiach a íoc (an dualgas cruthúnais gan a bheith ar an bhféichiúnaí an easpa diúltaithe thoiliúil nó faillí inmhilléain a thaispeáint).

Cinneadh áfach nach n-urraíonn an córas reatha atá ann chun fiacha sibhialta a fhorfheidhmiú na cearta bunúsacha seo. I ndáil leis an gceart chun saoirse, chinn an Chúirt gur cur isteach díreireach ar an gceart sin a bhí sa reachtaíocht a bhí i gceist sa mhéid is nach raibh sí ceangailte go díreach leis an gcuspóra bhí le baint amach (íoc an fhéich), nár lagaigh sí an ceart chun saoirse a laghad is féidir (ar nós meicníocht a chur ar fáil chun tuilleamh a astú i gcás roinnt acmhainní a bheith ag an bhféichiúnaí) nó don fhéichiúnaí do dhul trí nósanna imeachta áirithe. Ba é tuairim na Cúirte gur foráil gan éifeacht a bhí ann don chuid is mó maidir le réiteach ar bith a urrú don chreidiúnaí, agus gur fhág sí costas mór ar an Stát sa mhéid is gurbh é a d'fhulaingeodh costas na n-imeachtaí cúirte agus phríosúnú an fhéichiúnaí.

De bhrí gur chinn an Chúirt go raibh an reachtaíocht a bhí i gceist (alt 6) míbhunreachtúil, agus nach raibh aon éifeacht léi a thuilleadh dá bharr sin, níorbh é tuairim na Cúirte gur ghá a bhreithniú é a bheith ag luí nó gan a bheith ag luí leis an ECHR. Mar sin féin bhreithnigh an Chúirt cásdlí na Cúirte Eorpaí um Chearta an Duine i ndáil le hAirteagal 6 (an ceart chun trialach córa), Airteagal 5 (an ceart chun saoirse), Airteagal 1 de Phrótocal 3 (neamhphríosúnú neamhábaltacht fiach conarthach a íoc agus ar an bhforas sin amháin) mar aon le dlí-eolaíocht ó Chúirteanna Bunreachtúla na hAfraice Theas agus na Siombáibe i ndáil le príosúnú mar gheall ar fhiacha sibhialta, chun a cinneadh deiridh a fhoirmiú. Thug sí dá haire freisin an caidreamh a bhí ag an Stát le Coiste na Náisiún Aontaithe um Chearta an Duine le déanaí maidir le hAirteagal den ICCPR agus Breithnithe Deiridh an Choiste ar oibleagáid an Stáit gan príosúnú a cheadú mar gheall ar mhainneachtain ceanglas conarthach a chomhlíonadh agus mar gheall air sin amháin, a raibh aird na Cúirte dírithe ag an IHCR.

Chinn cosantóirí an Stáit gan an cás a achomharc ach reachtaíocht éigeandála a achtú d'fhonn an scéal a réiteach fad is a moladh go ndéanfaí athleasú struchtúrtha níos doimhne ar an gcóras aisghabhála fiacha trí reachtaíocht bhreise.

Dá réir sin achtaíodh an tAcht um Fhorfheidhmiú Orduithe Cúirte (Leasú) i mí Iúil 2009, a réitigh na bearnaí sonraithe sa dlí a leagadh amach i mBreith na Cúirte.

Carmody v an tAire Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí, Éire agus an tArd-Aighne

Bhain an cás seo le himscrúdú ar a mhéid ba cheart don scéim cúnamh dhlíthiúil choiriúil faoin Acht um Cheartas Coiriúil (Cúnamh Dlíthiúil) 1962, an leibhéal céanna ionadaíochta mar atá ar fáil don ionchúiseach sa chás céanna. Breithníodh ann freisin an cheist i ndáil leis an ord inar cheart do na hUas-Chúirteanna argóintí a bhreithniú faoin mBunreacht agus faoin Acht ECHT araon.

Chinn rialú na hArd-Chúirte (Eanáir 2005), bunaithe ar an bhfianaise a bhí os a comhair, nach raibh an reachtaíocht míbhunreachtúil agus nár sáraíodh cearta daonna an Ghearánaí. Rinne an Gearánaí achomharc in aghaidh an rialaithe sin. Bhí sé mar aidhm le láithriú an IHRC mar *amicus curiae*, a cheadaigh an Chúirt Uachtarach go déanach in 2005, aird na Cúirte a dhíriú ar ghnéithe áirithe de phrionsabail cearta daonna bunreachtúla agus idirnáisiúnta, agus béim ar leith ar a mhéid a fhoirmíonn dlí-eolaíocht ECHR faoi Alt 6 cur chun feidhme cearta Bunreachtúla. Éisteadh an cás i mí Eanáir 2008 (féach Tuarascáil Bhliantúil 2008) agus arís i mí Aibreáin 2009.

Thug an Príomh-Bhreitheamh an bhreith thar ceann na Cúirte. Níor chaith an Chúirt amach Alt 2(1) den Acht um Cheartas Coiriúil (Cúnamh Dlíthiúil) 1962 mar a bhí áitithe ag an nGearánaí. Seachas sin, chinn sí “go bhfuil ceart bunreachtúil ag cosantóir in imeachtaí coiriúla os comhair na Cúirte Dúiche iarratas a dhéanamh ar chúnamh dlíthiúil lena n-áirítear abhcóide”. Chinn sí gur shíolraigh “easpa cirt iarratas a dhéanamh ar chúnamh dlíthiúil den chineál sin” ní ó Acht 1962 “ach ó mhainneachtain an Oireachtais dlínse a thabhairt, tráth ar bith, don Chúirt Dúiche nó d’aon fhoras eile, breithniú a dhéanamh ar chúnamh dlíthiúil lena n-áirítear aturnae agus abhcóide in imthosca eisceachtúla” cáis ar nós an cháis reatha. Dá réir sin thug an Chúirt le fios go bhféadfadh sí “réitithe dá cuid féin a cheapadh” fiú munarbh é sin an phléadáil a bheadh déanta ag na páirtithe.

Ina dhiaidh sin cheadaigh an Chúirt ordú coiscthe in aghaidh ionchúiseamh an Ghearánaí go dtí go mbeadh se ábalta iarratas a dhéanamh ar abhcóide. Níor thug sí le fios go raibh sé i dteideal abhcóide, agus dúirt gur ní é sin le breithniú don Chúirt nó d’fhoras eile.

Maidir le hAcht an ECHR, a phléadáil an Gearánaí freisin, d’aontaigh an Chúirt le hargóintí an Stáit agus an IHRC nár cheart a rá gur réiteach é, Dearbhú faoi Alt 5, a réiteodh nithe idir na páirtithe. Ar an mbonn sin, thug an Chúirt le tuiscint freisin gur cheart breithniú a dhéanamh ar aon saincheist bunreachtúlachta roimh aon bhreithniú faoi Alt 5 d’Acht an ECHR.

Tagraíodh d’aighneachtaí an IHRC i mbreith na Cúirte.

Pullen & Daoine eile v Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath

I mí na Nollag 2007, d’iarr an Ard-Chúirt ar an IHRC láithriú mar *amicus curiae* in Pullen & Daoine eile v Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath. Tugadh cuireadh den chineál céanna don Ard-Aighne láithriú sa chás a bhain le saincheist alt 62 d’Acht na dTithe 1966 (arna leasú) a cheadaíonn d’údaráis áitiúla nós imeachta achomair a ghlacadh chun tionóntaí údarás áitiúil a dhíshealbhu gan ceangal a bheith ann an cinneadh sin a fhirinniú os comhair na Cúirte Dúiche nó binse neamhspleách.

Éisteadh an cás i gcaitheamh sé lá in Aibreán 2008 tráth a ndearna an IHRC aighneachtaí i scríbhinn agus ó bhéal sa chás a éisteadh os comhair an Bhreithimh Onóraigh Irvine. Ardaíodh na forálacha a leanas de chuid an IHRC chomh maith le cearta Bunreachtúla: an ceart chun éisteacht chóir a fháil (Airteagal 6), an ceart ar urraim don saol príobháideach agus do shaol an teaghlaigh agus an bhaile (Airteagal 8), an ceart ar neamh-idirdhealú i dteachtadh cearta Coinbhinsiúin (Airteagal 14) agus an ceart ar mhaoin phríobháideach (Airteagal 1 de Phrótocal 1). Chomh maith le díriú ar na saincheisteanna cearta daonna seo ina aighneachtaí, leag an IHRC béim freisin ar shaincheisteanna a bhaineann le fógraí neamhluí faoi alt 5 d'Acht an ECHR (féach thuas).

I mí na Nollag, i gcinneadh fada suntasach, chinn an Breitheamh go raibh a dhualgas reachtúil sáraithe ag an gcomhlacht Stáit faoi alt 3 d'Acht an ECHR 2003 nuair a d'fhéach sé leis na Gearánaithe a dhíshealbhú óna mbaile gan cearta áirithe nóis imeachta a thabhairt dóibh.

I mí Dheireadh Fómhair 2009, rinne thug an Chúirt an dara Breith uaithi ar cheist na réiteach (más ann) a bhí ar fáil do na Gearánaithe (i.e. cibé acu urghaire chun a ndíshealbhú a chosc nó damáistí amháin). Dháimh an Chúirt €20,000 ar gach duine de na Gearánaithe as an anacair, an bhuairt, baint dá gclú agus an damáiste a bhain dóibh. Chinn sí áfach nach raibh an chumhacht aici urghaire a ordú faoi alt 3(2) d'Acht an ECHR.

Digital Rights Ireland Limited v. An tAire Cumarsáide, Mara agus Acmhainní Nádurtha, an tAire Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí, Coimisinéir an Gharda Síochána, Éire agus an tArd-Aighne

I mí na Nollag 2007, chuir an IHRC iarratas faoi bhráid na hArd-Chúirte ar chead láithriú mar *amicus curiae* i gcás *Digital Rights Ireland Limited v. An tAire Cumarsáide, Mara agus Acmhainní Nádurtha, an tAire Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí, Coimisinéir an Gharda Síochána, Éire agus an tArd-Aighne*. Éisteadh an t-iarratas mar aon le trí rún i mí Iúil 2008 i gcaitheamh cúig lá os comhair an Bhreithimh Onóraigh McKechnie.

Baineann an cás le coinneáil sonraí teileachumarsáide ag soláthraithe seirbhíse le haghaidh rochtaine agus úsáide agus lena húsáid ag údaráis Stáit ar feadh tréimhse suas le trí bliana agus go suntasach, folaíonn sé freisin agóid in aghaidh meicníochtaí coinneála sonraí faoi dhlí an Aontais Eorpaigh agus faoin dlí intíre araon (lena n-áirítear an tAcht um Cheartas Coiriúil (Cionta Sceimhlitheoireachta) 2005). Is iad na croíphrionsabail cearta daonna atá faoi shaincheist, an urraim don saol agus do chomhfhreagras príobháideach faoi Airteagal 8 den ECHR agus saoirse tuairimíochta faoi Airteagal 10. Baineann an cás freisin le hiarratas ar tharchur chuig Cúirt Bhreithiúnais na hEorpa faoi Airteagal 234 den Chonradh ag bunú an Chomhphobail Eorpaigh.

Mar a tharla, thug an Chúirt cead don IHRC láithriú sa chás agus rinne an IHRC aighneachtaí i ndáil leis na rún os comhair na Cúirte, lena n-áirítear saincheist *locus standi* na nGearánaithe, eagraíocht neamhrialtasach arb é a mhisean sonraithe chun

saoirsí pearsanta a chosaint i ndáil le cosaint sonraí. Bhí breith maidir leis na trí rún ar feitheamh ag deireadh na bliana.

E.D. v An Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí

I mí Iúil, rinne an IHRC iarratas chun na hArd-Chúirte láithriú sa chás seo mar *amicus curiae* agus ghéill an Breitheamh Onórach O'Neill don iarratas.

Baineann an cás le hagóid i gcoinne Alt 12 den Acht Inimirce 2004, a cheanglaíonn ar náisiúnaigh choigríche pas nó doiciméad céannachta coibhéiseach a thabhairt ar aird ar iarratas ar an gcéanna ó na Gardaí, nó míniú leordhóthanach a thabhairt gan déanamh amhlaidh. Féadfar téarma príosúin suas le bliain agus fineáil €3,000 nó an dá rud a ghearradh ar chiontú faoin alt.

Bhíothas ag feitheamh le dáta don éisteacht ag deireadh na bliana.

J.B. v (An Bord Athbhreithnithe) Meabhair-Shláinte & Daoine eile

I mí Dheireadh Fómhair, rinne an IHRC iarratas chun na Cúirte Uachtaraí ar chead láithriú sa chás seo agus géilleadh don iarratas. Baineann an cás le coinneáil leanúnach an Achomharcóra (a fuarthas neamhchiontach i ndúnmharú mar gheall ar ghealtacht) sa Phríomh-Ospidéal Meabhair-Ghalair, in imthosca inar chinn an Bord Athbhreithnithe Meabhair-Shláinte (An Dlí Coiriúil) (a gceanglaítear air cásanna coinneála den chineál sin a athbhreithniú) gur cheart an duine a scaoileadh amach faoi réir ag coinníollacha áirithe, ach i gcás nach féidir na coinníollacha a fhorfheidhmiú le dlí.

Rinneadh aighneachtaí an IHRC a chomhdú leis an gCúirt i mí na Samhna. Bhíothas ag feitheamh le dáta don éisteacht ag deireadh na bliana.

Tionscnaimh beartais ag eascairt as cásobair

Le linn 2009, lean an IHRC aighneachtaí beartais a shíolraigh óna chuid oibre fiosrúcháin agus seirbhísí dlí a chur faoi bhráid an Rialtais.

Aighneacht don Rialtas maidir le cearta tithíochta údaráis áitiúil

I bhfianaise dlí-eolaíocht ón gCúirt Eorpach um Chearta an Duine agus Breitheanna Ard-Chúirte a rinne Fógraí neamhlúí le déanaí faoi Alt 5 d'Acht an ECHR 2003, a chinn gur sháraigh an Stát Airteagail 6 agus / nó 8 den ECHR, ach atá faoi achomharc sa Chúirt Uachtarach, rinne an IHRC athbhreithniú ar chásdlí na Cúirte Eorpaí um Chearta an Duine i ndáil le cearta tionóntaí údaráis áitiúil atá faoi bhagairt díshealbhaith faoi alt 62 d'Acht na dTithe 1966. In aighneacht an IHRC tugadh moltaí don Rialtas ar athleasú a d'fhéadfaí a dhéanamh ar an dlí chun go mbeadh Éire ar aon dul lena hoibleagáidí cearta daonna idirnáisiúnta agus chun an líon mór cásanna a thugtar os comhair na gCúirteanna ar an ní seo a laghdú. Níor baineadh leas áfach as deis chun an dlí a athleasú i gcomhthéacs Bhille na dTithe (Forálacha Ilghnéitheacha) a bheith ag dul tríd an Oireachtas.

b. Riarachán

Seirbhísí Corparáideacha

Acmhainní Daonna

Bliain bhroidiúil ó thaobh acmhainní daonna ba ea 2009. I mí Eanáir, d'fhág Liam Thornton a phost mar Oifigeach Taighde agus Beartais agus de dheasca staid airgeadais an IHRC níorbh fhéidir an folúntas sin, ná an post mar Riarthóir Ginearálta, a bhí folamh cheana féin, a líonadh. D'fhág Danielle Kennan, a d'oibrigh mar Chomhalta Beartais um Chearta an Duine sa Rannán Taighde, Beartais agus Cothaithe, i mí an Mhárta agus d'fhág Sinéad Fitzpatrick, a d'oibrigh mar Chomhalta Beartais um Chearta an Duine sa Rannán Fiosrúcháin agus seirbhísí Dlí i mí na Nollag.

Níor tháinig aon fhoireann nua isteach san IHRC in 2009.

Socrúcháin Ghairmiúla agus Cláracha Intéirneachta

In 2009 sheol an IHRC dhá chlár an-suntasach ar dóchúil go leanfaidh siad go ceann roinnt blianta a chuideoidh le tacú le hobair an IHRC

Thosaigh an IHRC ag tairiscint dhá chineál deise ar shocrúcháin dheonacha: Intéirneachtaí agus Socrúcháin Ghairmiúla. Beartaíodh le clár intéirneachta an IHRC socrúcháin oibre a chur ar fáil do dhaoine aonair a bhfuil cúrsa léinn curtha díobh acu go leibhéal iarchéime agus ar mhian leo a bheith ag obair i réimse na gcearta daonna.

Díríodh clár socrúcháin ghairmiúil an IHRC ar dheiseanna deonacha a chur ar fáil do dhaoine gairmiúla chun tacú le roinnt d'fheidhmeanna dlíthiúla an IHRC.

Bhí an-éileamh ar an dá chlár agus bhí sé d'ádhdh ar an IHRC tairbhe a bhaint as obair chrua, thiomanta agus as gairmiúlacht na socrúcháin seo a leanas in 2009:

An Rannán Fiosraithe agus Seirbhísí Dlí

Ann Campbell BL
Gerardine Connolly AS
Siobhán Cumiskey, Aturnae
Sonya Donnelly BL
Sarah Farrelly, Intéirneach
Caroline O'Connor BL
Rachel Power, Aturnae

An Rannán Taighde, Beartais agus Cothaithe

Fiona Devlin, Intéirneach
Jo Kenny, Intéirneach
Clodagh Moore, Aturnae
Almha O'Keefe, Intéirneach

Seirbhísí ó Fhoinsí Allamuigh

Lean an IHRC ag obair le Byrne and McCall, Cuntasóirí Cairte in 2009 chun a chinntiú go gcloífi leis an dea-chleachtas maidir le rialú airgeadais, coinneáil taifead airgeadais agus cur ar fáil ráiteas airgeadais. Lean an IHRC freisin leis an gcaidreamh atá aige le Infinite Technology chun seirbhísí lántacaíochta TF agus réitithe faidhbe a sholáthar don IHRC.

Ar na doiciméid beartais nua a tugadh isteach bhí siad seo a leanas:

- Coinneáil Foirne le Míchumas Faighte
- Beartas Saoire Thuismitheoirí
- Scéim rothaíochta chun na hoibre
- Beartas Taistil
- Cairt Seirbhísí do Chustaiméirí

Áirítear ar na doiciméid beartais a athchóiríodh agus a nuashonraíodh in 2009:

- Cód Cleachtais do Choimisinéirí
- Clár Leasanna na gCoimisinéirí
- Córas Rialaithe Airgeadais Inmheánach
- Beartas Diúscairte Sócmhainne
- Beartas Úsáide TF, Idirlín agus Fón Póca.

Staid Airgeadais

Níor léiríodh an costas breise a bhain le sé phost a ceadaíodh in 2007 (2 Phríomhoifigeach agus 4 Oifigeach Riaracháin) i bhfigiúr an deontais do 2008 arbh é a bhí ann €2,092,000. De bhreis ar na costais foirne bhreise tháinig ardú suntasach ar na hoibleagáidí cíosa ar an IHRC ag deireadh 2007, nuair a tógadh spás breise i dTeach Jervis.

Tar éis cruinnithe iomadúla agus an-chuid comhfhreagrais idir an Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí agus an IHRC ar leibhéil éagsúla, cuireadh €250,000 breise ar fáil mar íocaíocht fhorlíontach i mí na Nollag 2008.

In 2009 áfach, laghdaíodh an deontas i gcabhair 24% (32% nuair a chuirtear íocaíocht bhreise mhí na Nollag i gcuntas) go €1,596,000. I gcaitheamh 2009 d'éirigh le caibidlíocht a rinne an Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí le tiarna talún áitribh an IHRC, ceanglais maidir le cíos a chur ar atráth. Lig se sin don Choimisiún ranníocaíochtaí cíosa íosta a dhéanamh an bhliain sin agus fanacht ina ghnóthas leantaigh.

Mar gheall ar a dheontas buiséadach, bhí staid airgeadais an IHRC duairc i gcónaí le linn 2009. Níorbh fhéidir tacú i gceart le cuid mhaith dá fheidhmeanna reachtúla mar gheall ar easpa cistí, fad a lean an IHRC de bheith ag brath ar fhlaithiúlacht pro bono na n-oibrithe deonacha agus na n-abhcóidí d'fhonn cuid dá fheidhmeanna reachtúla a chomhlíonadh.

6. Aguisíní

Aguisín 1 – Coimisinéirí an IHRC

Tá 15 bhall ag an IHRC, a cheapann an Rialtas ar feadh tréimhse cúig bliana. D'fhóin an chéad Choimisiún ó lúil 2001 go dtí Meitheamh 2006. Ceapadh Coimisiún nua an 31 Lúnasa 2006 agus thosaigh a théarma an 2 Deireadh Fómhair 2006. Ghlac an tUachtarán reatha, an Dr Maurice Manning, lena oifig an 1 Lúnasa 2002 agus ceapadh arís é i Lúnasa 2007. Seo a leanas nóta beathaisnéise ar an Uachtarán agus ar an 14 Choimisinéirí:

Maurice Manning (Uachtarán)

Tá cúlra acadúil ag an Dr Manning agus bhí sé i mbun léachtoíreachta roimhe seo i gColáiste na hOllscoile Baile Átha Cliath, mar a bhfuil sé ina Ollamh Comhlach i Scoil na Polaitaíochta agus an Chaidrimh Idirnáisiúnta. Is é Seansailéir Ollscoil na hÉireann é, agus bhí sé ina bhall tráth d'Údarás Rialaithe Institiúid Ollscoil na hEorpa in Florence.

Tá go leor leabhar scríofa ag an Dr. Manning faoi pholaitíocht nua-aimseartha na hÉireann. Bhí sé ina bhall den Oireachtas ar feadh bliain agus fiche, ag fónamh sa Dáil agus sa Seanad. Bhí sé ina bhall d'Fhóram Nua na hÉireann agus Eagrais Idir-Pharlaiminte na Breataine. Bhí sé ina Cheannaire ar an Seanad agus ina Cheannaire ar an bhFreasúra araon sa Teach sin.

William Binchy

Ceapadh William Binchy ina Choimisinéir i dtosach in 2001 agus athcheapadh é in 2006. Tá An tOllamh Binchy ina Ollamh Regius le Dlí i gColáiste na Tríonóide, Baile Átha Cliath. Bhí sé ina chomhairleoir speisialta dlí ar athchóiriú dlí teaghlaigh don Roinn Dlí agus Cirt, agus reachtaíocht á hullmhú aige faoi chothú teaghlaigh, cosaint an tí teaghlaigh agus foréigean baile. Mar Chomhairleoir Taighde don Choimisiún um Athchóiriú an Dlí, thug sé comhairle ar athchóiriú dlí a bhain le stádas leanaí. Bhí sé ina ionadaí ag Éirinn ag Comhdháil na Háige ar an Dlí Idirnáisiúnta Príobháideach i réimsí an phósta agus an uchtaithe idir-thíortha. Chuir sé go gníomhach leis an díospóireacht phoiblí ar shaincheisteanna maidir le cearta an duine, lena n-áirítear iad siúd a bhaineann leis an Lucht Siúil, dídeanaithe, colscaradh agus ginmhilleadh.

Tá an tOllamh Binchy ina eagraí ar chlár faoi bhunreachtúlacht do bhreithiúna na Tansáine in Dar es Salaam. Tá sé ina chomheagraí freisin ar chlár oiliúna do ghiúistísíocht na Botsuáine agus tá sé ina eagraí ar cheardlann bhliantúil na hAfraice ar bhunreachtúlacht do Phríomh-Bhreithiúna agus do na breithiúna sinsearacha de chuid stát na hAfraice, a thionóltar i gColáiste na Tríonóide, Baile Átha Cliath agus atá ann ó 1995 i leith. Bhí sé ina Chomhalta ar Cuairt i gColáiste Corpus Christi, Cambridge do théarma na Féile Míchíl 2002 agus bhí sé ina bhall de choiste Hederman chun Athbhreithniú a dhéanamh ar na hAchtanna um Chiontaí in aghaidh an Stáit. Bhí sé ina chomhairleoir don Bhreitheamh Dermot Kinlan, nach maireann, a bhí ina Chigire Priosún agus Ionad Coinneála, agus d'fheidhmigh sé mar chomhairleoir do Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí na hÉireann maidir le córas ceartais Timor-Leste.

Conleth Bradley

Is abhcóide é Conleth Bradley AS, a ceapadh mar Choimisinéir ar 3 Meán Fómhair 2008. Tá an t-athbhreithniú breithiúnach agus an dlí um chearta an duine ar réimsí cleachtais atá aige.

Olive Braiden

Ceapadh Olive Braiden ina Coimisinéir i dtosach in 2001 agus ceapadh arís í in 2006. Tá Olive Braiden Uas ag obair sna hearnála deonacha agus pobail le os cionn 20 bliain. Bhí sí ina Stiúrthóir ar an Ionad Éigeandála um Éigniú ar feadh deich mbliana. Bhí baint aici le feachtais chun reachtaíocht i réimse cearta ban a athchóiriú. Choimisiúnaigh sí taighde ar an dlí maidir le héigniú san Aontas Eorpach agus choimisiúnaigh sí Tuarascáil SAVI, an chéad taighde náisiúnta ar mhí-úsáid ghnéasach leanaí. D'aimsigh sí maoiniú Stáit chun cláir oiliúna a bhunú d'oibrithe pobail san lúgsaiv mar a bhí agus sa Chosaiv.

Bhí Olive Braiden Uas ina Cathaoirleach ar an gComhairle Ealaíon ó 2003 go 2009. Tá sí ina ball den Bhord Comhairleach um Cheapacháin Breithiúnacha. Ba í an Cathaoirleach Bunaitheach í ar an nGníomhaireacht um Thoirchis Ghéarchéime. Bhí sí ina ball de go leor Meitheal Oibre Rialtais agus Coistí Stiúrtha. In 2006, cheap an tAire Airgeadais í ar Bhord Tagarmharcála na Seirbhíse Poiblí agus cheap an tAire Ealaíon, Spóirt agus Turasóireachta í ar Thascfhórsa na gCluichí Oilimpeacha Londan 2012. Thar thréimhse 15 bliana, tá sealanna caite aici ina cónaí sa Spáinn, sa Fhrainc, sa Bheilg, sa Ríocht Aontaithe, sna Bahámaí agus sa Téalainn. Bhain sí M.Phil sa Léann Inscní i gColáiste na Tríonóide, Baile Átha Cliath agus bhronn Coláiste na hOllscoile, Baile Átha Cliath Dochtúireacht le Dlí uirthi in 2008.

Rosemary Byrne

Ceapadh Rosemary Byrne ina Coimisinéir in 2006. Is Léachtóir Sinsearach í an Dr Byrne sa dlí idirnáisiúnta agus i ndlí chearta an duine i gColáiste na Tríonóide, Baile Átha Cliath agus tá sí ina Comhalta Taighde san Institiúid do Staidéar Comhtháthaithe Idirnáisiúnta. I rith a saoil ghairmiúil, bhí sí gníomhach i dtaighde agus i dtacaíocht i réimsí a bhaineann le dlí na himirce, an dídeanaithe agus an tearmainn, agus labhair sí ar chearta an duine i mbreis is 15 thír. D'oibrigh sí le réimse eagraíochtaí neamhrialtasacha idirnáisiúnta agus Éireannacha agus bhí sí i mbun oiliúna ar chearta an duine do Chomhairle na hEorpa agus do Choiste Helsincí.

Bhí an Dr Byrne in Comhalta Taighde de chuid Rialtas na hÉireann agus ina Comhalta ar Cuairt ag an gClár um Chearta an Duine, Scoil an Dlí in Harvard. Ó 2000 i leith, d'oibrigh sí freisin i réimse an cheartais iarchoinbhleachta, agus bhunaigh sí an tionscadal um Phróiseas agus Ceartas Idirnáisiúnta a dhéanann maoirsiú ar na trialacha atá ar siúl ag an mBinse Coiriúil Idirnáisiúnta do Ruanda. Tá céim Baitsiléir Ealaíon aici san Eolaíocht Pholaitiúil ó Ollscoil Columbia agus tá Dochtúireacht Juris aici ón Scoil Dlí in Harvard.

Robert Daly

Ceapadh Robert Daly ina Choimisinéir i dtosach in 2001 agus ceapadh arís é in 2006. Is saineolaí é an tOllamh Daly ar Neamhord Strus Iarthrámach, ar na héifeachtaí síciatracha atá ag ceistiúchán agus ag an gcéastóireacht agus ar na gnéithe leighis de chearta an duine go ginearálta. Roimhe seo rinne sé ionadaíocht do Rialtas na hÉireann chuig Coimisiún na hEorpa um Chearta an Duine sa chás ciaptha in aghaidh na Ríochta

Aontaithe, bhí sé ina bhall de Bhord Comhairleach Leighis de chuid Amnesty International a ghnóthaigh Duais Síochána na hEorpa, thug sé comhairle d'Aontas Saoirsí Sibhialta Mheiriceá, agus d'oibrigh sé d'íospartaigh na mí-úsáide i Stáit Mheiriceá Theas agus i gCogai na mBalcán. Rinne sé measúnú ar chlár de chuid Choimisiún na hEorpa agus Chomhairle na hEorpa in go leor áiteanna ar fud an domhain. Bhí sé ina oiliúnaí freisin don Choiste chun Céasadh a Chosc agus d'oibríthe do chearta an duine sa choimhlínt sa Chosaiv. Bhí sé ina fhinné saineolach in go leor cásanna a bhaineann le cearta an duine ar dhá thaobh na teorann agus sa Ríocht Aontaithe.

D'fhóin an tOllamh Daly ar Choiste Chumann Siciatrach an Domhain ag plé le líomhaintí mí-úsáide agus, nuair a bhí sé ina Chathaoirleach ar Rannóg na hÉireann de Choláiste Ríoga na Síciatraithe, thug sé comhairle don Aire Sláinte maidir le hathruithe sa dlí i ndáil le Sláinte Mheabhrach. Bhí sé ina Dhéan Leighis agus ina cheannaire ar Roinn na Síciatrachta i gColáiste na hOllscoile, Corcaigh, agus ina Stiúrthóir Clinice ar Bhord Sláinte an Deiscirt agus ina bhall den Chomhairle um Thaighde Leighis.

Suzanne Egan

Ceapadh Suzanne Egan ina Coimisinéir in 2001 agus ceapadh arís í in 2006. Bhí Suzanne Egan, Uas. ina léachtóir leis an Dlí Idirnáisiúnta agus Eorpach um Chearta an Duine i nDámh an Dlí i gColáiste na hOllscoile, Baile Átha Cliath ó 1992 i leith. Is abhcóide cáilithe í agus tá Céim Mháistreachta sa Dlí aici ó Scoil Dlí Osgoode Hall in Toronto. Sula raibh sí ina léachtóir in UCD, bhí sí ina Maor Dlíthiúil ar ionad neamhspleách taighde ar dhlí agus ar bheartas maidir le teifigh i gCeanada (1989 – 1991) agus ina Cúntóir Taighde sa Choimisiún um Athchóiriú an Dlí in Éirinn (1991-1992). Tá sí ina hiarbhall den Choiste Feidhmeannach de Chomhairle Dídeánaithe na hÉireann.

Tá go leor foilsithe ag Suzanne Egan i réimse chearta an duine, go háirithe i ndáil le dlí agus beartas i leith dídeánaithe agus bhí sí páirteach in oiliúint chearta an duine d'eagraíochtaí éagsúla neamhrialtasacha, do Chomhairle na hEorpa, agus don lucht dlí.

Michael Farrell

Ceapadh Michael Farrell ina Choimisinéir i dtosach in 2001 agus ceapadh arís é in 2006. Bhí baint mhór aige leis an ngluaiseacht do Chearta Sibhialta i dTuaisceart Éireann sna 1960í agus sna 1970í agus bhí sé i mbun feachtais i ndáil le saincheisteanna a bhaineann le cearta sibhialta agus le cearta an duine le tríocha bliain anuas. Bhí baint aige i bhfeachtais maidir le Seisear Birmingham agus le daoine eile a d'fhulaing de bharr iomrall ceartais sna 1980í agus san fheachtas in aghaidh na cinsireachta polaitiúla faoi alt 31 den Acht Craolacháin. Bhí sé ina leaschathaoirleach agus ansin ina chomhchathaoirleach ar an gComhairle um Shaoirsí Sibhialta don chuid is mó de na 1990í agus bhí baint aige le feachtais i ndáil le cearta do dhaoine aeracha, le cúrsaí colscartha, dlíthe comhionannais, cearta dídeanaithe, in aghaidh ciníochais, agus i ndáil le hioncorprú an ECHR i ndlí na hÉireann.

Tá céim M.Sc. ag an Uas. Farrell sa Pholaitíocht agus bhíodh sé ina iriseoir agus ina údar. Is aturnae anois é agus oibríonn sé do na hIonaid Chúnamh Dlí in Aisce Teoranta (FLAC) agus tá sé ina Leaschathaoirleach ar an gCoiste um Chearta an Duine de Dhlí-Chumann na hÉireann. Tá cásanna tógtha aige chuig Cúirt na hEorpa um Chearta an Duine agus chuig comhlachtaí idirnáisiúnta eile. Rugadh agus tógadh i gCo. Dhoire é

agus bhí sé ina chónaí i mBéal Feirste ar feadh 20 bliain sular aistrigh sé go Baile Átha Cliath, áit a bhfuil sé ina chónaí anois.

Alice Leahy

Ceapadh Alice Leahy ina Choimisinéir in 2006. Tá Alice Leahy, Uas. ina Stiúrthóir ar TRUST, eagraíocht a raibh sí ina comhbhunaitheoir uirthi in 1975. Eagraíocht é TRUST atá lonnaithe i mBaile Átha Cliath agus a thugann seirbhísí sláinte agus seirbhísí gaolmhara eile do dhaoine atá gan dídean. Tá sí ina hiarChathaoirleach ar an nGrúpa um Athbhreithniú Pianbhreithe.

Is scríbhneoir, tráchttaire, craoltóir agus léachtóir freisin í Alice Leahy, agus cuireann sí tuiscint chun cinn ar riachtanais na gcoimhthíoch inár sochaí agus bíonn sí ag iarraidh teacht ar bhealaí praiticiúla chun gníomhú i gcoinne na heisiata sóisialta. Bíonn sí ag léachtoireacht go forleathan agus chuir sí go díreach le polasaí poiblí mar bhall de chomhlachtaí éagsúla polasaí ar nós an Choimisiúin ar Choiriúlacht de chuid an Ard-Mhéara a raibh an Breitheamh Michael Moriarty in chathaoirleach air; an Meitheal Oibre a bhunaigh an tAire Sláinte chun iniúchadh a dhéanamh ar an gcúram atá á fháil acu sin a bhfuil meabhairghalar suaithmheonach acu; agus an Fóram Náisiúnta um Choiriúlacht. I measc na leabhar atá scríofa aici tá *Not Just a Bed for the Night* (1995), *With Trust in Place* (2003) agus *Wasting Time With People?* (2008). Mar aitheantas ar an obair atá déanta ag TRUST, tá roinnt duaiseanna faighte aici, lena n-áirítear dochtúireacht oinigh ó UCD mar aon leis an Duais do Phearsa Thiobraid Árann na Bliana do 2004 agus ba í an chéad bhuaiteoir foriomlán freisin ar an Duais Litearthachta Sláinte Crystal Clear MSD i mí Aibreáin 2009 as saothar a saoil ag comhrac na heisiata sóisialta agus seirbhísí a bhaineann leis an leigheas do dhaoine gan dídean.

Lia O'Hegarty

Ceapadh Lia O'Hegarty mar Choimisinéir in 2006. Is céimí í de chuid UCC (BCL), Ollscoil Michigan (LLM) agus Ollscoil Harvard (LLM). Glaodh chun an Bharra í in 1996. D'oibrigh sí mar thaighdeoir don Choimisiún um Athchóiriú an Dlí ar feadh roinnt blianta. D'oibrigh sé mar léachtóir freisin ar bhonn ócáideach i gColáiste na Tríonóide, Bhaile Átha Cliath agus i gColáiste na hOllscoile Corcaigh.

In 2000, ceapadh Lia O'Hegarty mar Chomhairleoir Dlíthiúil Parlaiminteach do Thithe an Oireachtais. Ó shin, tá a comhairleoireacht féin bunaithe aici, a bhíonn ag déileáil le reachtaíocht agus le cúrsaí poiblí. Ceapadh in 2007 í ar Choiste Comhairleach um Chódú an Dlí Choiriúil, a bunaíodh de bhun an Acht um Cheartas Coiriúil 2006.

Tom O'Higgins

Ceapadh Tom O'Higgins ina Choimisinéir i dtosach in 2001 agus ceapadh arís é in 2006. Is Comhalta d'Institiúid Cuntasóirí Cairte na hÉireann é agus bhí sé ina Uachtarán ar an Institiúid in 1991/92. Bhí sé ina pháirtneir ag PricewaterhouseCoopers (PwC) ó 1969 go 2000, áit a raibh sé ina phríomhpháirtneir iniúchta agus ina pháirtneir ar acmhainní daonna náisiúnta. Tá céim aige san Eacnamaíocht agus sa Stair ó Choláiste na hOllscoile Baile Átha Cliath agus i mBainistíocht Acmhainní Daonna (M.Sc. HRM) ó Scoil Ghnó Hallam Sheffield agus is Máistir-Chóitseálaí ó Ollscoil Middlesex é. Tá sé ina bhall den Institiúid Chairte Pearsanra agus Forbartha agus den Institiúid Cánachais.

Is stiúrthóir é ar Concern Worldwide agus ar a fhochuideachtaí, agus chuir an tUas O'Higgins téarma cheithre bliana isteach mar Chathaoirleach neamhfheidhmiúcháin in 2003. Faoi láthair is é cathaoirleach AMK é, eagraíocht mhicre-airgeadais Concern sa Chambóid. Is comhalta é de Praesta Partners Ireland, eagraíocht oiliúna fheidhmitheach.

Is stiúrthóir d'Iontaobhas Oideachais an Uileloiscthe in Éirinn, cathaoirleach ar an bhfeachtas Older and Bolder agus stiúrthóir ar roinnt comhlachtaí príobháideacha é. Bhí sé ina Chathaoirleach ar Ospidéal Ollscoile an Choim do Mhná agus do Naíonáin ó 2003 go 2007 agus is iarChathaoirleach ar The Boardroom Centre é.

Is speisialtóir é ar shaincheisteanna rialachais chorparáidigh, agus is léachtóir ócáideach sa Lárionad don Rialachas Corparáideach i UCD é. Is é cathaoirleach na gCoistí Iniúcháireachta in Oifigí an Ard-Aighne agus an Phríomh-Aturnae Stáit agus Concern Worldwide agus ag an tSeirbhís Chúirteanna é, agus is comhalta de Choiste Iniúcháireachta DIT é. Bhí sé ina chathaoirleach ar na Coistí Iniúcháireachta i dTithe an Oireachtais agus sa Roinn Oideachais agus Eolaíochta ó 2004 go 2009.

Helen O'Neill

Ceapadh Helen O'Neill ina Coimisinéir in 2006. Is Ollamh Emeritus í an tOllamh O'Neill san Ionad do Staidéar Forbartha in UCD, a raibh sí ina stiúrthóir bunaitheach air. Bhain sí céim B.Comm amach in UCD agus fuair sí céimeanna Máistreachta agus PhD san Eacnamaíocht ag Ollscoil McGill, Montreal, Ceanada. Bhí sí ina hUachtarán ar Chumann na hEorpa d'Institiúidí Taighde agus Oiliúna Forbartha in Éirinn ó 1993 go 1999, ina hUachtarán ar Chumann Léinn Cheanada in Éirinn ó 2000 go 2002, agus bhí sí ina cathaoirleach ar Choiste Comhairleach de chuid rialtas na hÉireann ar Chomhoibriú Forbartha agus ar Choimisiún na hÉireann um Cheartas agus Síocháin.

Bhí an tOllamh O'Neill ina ball de líon coistí idirnáisiúnta lena n-áirítear an coiste polasaí ar thíortha atá i mbéal forbartha de chuid na Comhairle Idirnáisiúnta Eolaíochta (ICSU). Bhí sí ina hollamh ar cuairt i líon institiúidí, lena n-áirítear Ollscoil na Saimbia, Institiúid an Bhainc Dhomhanda, Ollscoil Corvinus, Budapest agus Ollscoil Vidzeme, an Laitvia. Tá tascanna déanta aici d'eagraíochtaí idirnáisiúnta (lena n-áirítear an Banc Domhanda agus UNIDO) in os cionn dosaen tíortha san Afraic agus sa réigiún tras-Chugais. D'fheidhmigh sí mar shaineolaí don Choiste Eacnamaíoch agus Sóisialta sa Bhruiséil maidir le réimse leathan saincheisteanna a bhaineann le caidrimh idirnáisiúnta agus le forbairt réigiúnach agus d'fheidhmigh sí mar chomhairleoir d'Ard-Stiúrthóireacht Forbartha an AE.

Bhí an tOllamh O'Neill ina hionadaí thar ceann an IHRC go minic mar chomhairleoir ar shaincheisteanna cearta daonna i roinnt tíortha i mbéal forbartha. Tá sí ina comhairleoir faoi láthair do Chúnamh Éireann. D'fhoilsigh sí go forleathan ar thopaicí a bhaineann le forbairt, cearta an duine agus an caidreamh idirnáisiúnta agus tá aoi-léachtaí tugtha aici in ollscoileanna ar gach mór-roinn. Bronnadh onóir na féilscribhinne uirthi in 2006, is é sin *Trade, Aid and Development*, foilsithe ag Preas UCD.

Gerard Quinn

Ceapadh Gerard Quinn ina Choimisinéir i dtosach in 2001 agus ceapadh arís é in 2006. Is ollamh le Dlí é an tOllamh Quinn in Ollscoil na hÉireann, Gaillimh. Glaodh chun barra na hÉireann é in 1983 agus tá Dochtúireacht aige in Eolaíocht Dhlíthiúil (SJD) ó Ollscoil Harvard. Is iarStiúrthóir Taighde é ar an gCoimisiún um Athchóiriú an Dlí agus bhí sé ina

cheannaire ar fhoireann taighde dhlí an Choimisiúin ar Stádas Daoine le Míchumas. D'oibrigh sé le Coimisiún na hEorpa ar shaincheistanna ginearálta ar chearta an duine agus ar ullmhúchán ionstraimí beartais de chuid an AE i réimse cearta míchumais chomh maith. Bhí sé ina Stiúrthóir ar Líonra AE de Dhlíodóirí Leatrom Míchumais agus anois tá sé ina chomh-stiúrthóir ar Líonra AE níos mó ar dhlí an Idirbheallaithe maidir le gach foras (aois, cine, míchumas, srl.).

Tá an tOllamh Quinn ina iarChéad-Leasuachtarán ar Choiste na hEorpa um Chearta Sóisialta (Comhairle na hEorpa). Is ball é de bhoird chomhairleacha taighde Land Mine Survivors Network (Washington DC) agus Fondúireacht Soros Clár Monatóireachta an AE maidir leis na Tíortha Aontachais ar Míchumas (Búdaipeist). Bhí sé ina bhall de Mheitheal Oibre na Náisiún Aontaithe a tionóladh chun an Coinbhinsiún Idirnáisiúnta maidir le Cearta Daoine le Míchumas a dhréachtú. Tá go leor foilsithe aige ar chearta eacnamaíocha, sóisialta agus cultúrtha, faoi chearta daoine le míchumas agus faoin AE agus cearta an duine.

Roger Sweetman

Ceapadh Roger Sweetman ina Choimisinéir in 2006. Go dtí 1981, bhí an tUas Sweetman ina aturnae a bhí ag obair le Herman, Good & Co (agus ina Pháirtnéir leo ina dhiaidh sin). Liostáil sé ansin in Ostaí an Rí. Ó 1979 go dtí 1989, bhí sé ina theagascóir/comhairleoir in Abhcóideacht agus an Dlí Coiriúil do Scoil an Dlí de chuid Dhlí-Chumann Chorpraithe na hÉireann. In 1983, bronnadh an chéim Abhcóide air agus glaoch chun an Bharra é. As sin go ceann 19 mbliana, d'oibrigh sé ag an mBarra i mBaile Átha Cliath agus ar Chuard an Oirthir. Tar éis a cheaptha ar Phainéal Ionchúisimh Bhaile Átha Cliath de chuid an Stiúrthóra Ionchúiseamh Poiblí, bhain an chuid is mó dá chleachtas ina dhiaidh sin leis an gcoirpeacht, idir ionchúiseamh agus chosaint.

In 2002, glaodh an tUas Sweetman chuig Barra na Sinsear, mar ar ghníomhaigh sé mar abhcóide treorach, don lucht cosanta go príomha, i gcásanna tromchúiseacha coirpeacha. Bhí baint aige freisin i réimsí habeas corpus agus in athbhreithniú breithiúnach. Mar chleachtóir dlí coiriúil, bhí baint aige i bhfógairt agus i gcosaint chearta an duine a bhaineann leo siúd a bhfuil coireanna curtha ina leith i raon réimsí.

Cuireadh an tUas Sweetman ar an ngearrliosta faoi dhó le haghaidh ceapacháin don Chúirt Eorpach um Chearta an Duine. In 2008 ceapadh ar phainéal na gCathaoirleach neamhspleách é le bheith i gceannas ar fhiosruithe araíonachta an Gharda Síochána.

Katherine Zappone

Ceapadh Katherine Zappone ina Coimisinéir i dtosach in 2001 agus ceapadh arís í in 2006. Tá an Dr Zappone ina Comhbhunaitheoir agus ina Stiúrthóir ar an Lárionad don Athrú Forásach, Teo., a chuireann seirbhísí ar fáil do dhaoine aonair, grúpaí agus eagraíochtaí a bhfuil ord sóisialach nua á bhunú in Éirinn acu, bunaithe ar phrionsabail an cheartais shóisialta, an chomhionannais agus chearta an duine. Mar iarPhríomhfheidhmeannach ar Chomhairle Náisiúnta na mBan, bhí sí páirteach i líon coistí agus meithleacha oibre ag an leibhéal náisiúnta, Eorpach agus idirnáisiúnta chun cearta eacnamaíocha agus sóisialta ban agus cothromas inscne a chur chun cinn.

Is iarbhall de Chomhairle Náisiúnta Eacnamaíoch agus Sóisialach í an Dr Zappone agus sheol sí go leor tograí náisiúnta taighde faoi pholasaí poiblí agus cothromas inscne, mar

aon le cothromas in oideachas leanaí. Is comhbhunaitheoir agus Cathaoirleach í ar 'An Cosán', eagraíocht mhór phobail i dTamhlacht Thiar i mBaile Átha Cliath, atá tiomanta deireadh a chur leis an mbochtanas tríd an oideachas.

Chaith an Dr Zappone deich mbliana i mbun léachtóireachta i gColáiste na Tríonóide, Baile Átha Cliath ar eitic agus ar chearta an duine agus tá tréimhsí caite aici ag léachtóireacht i gCeanada, san Astráil, san Eoraip, i Stáit Aontaithe Mheiriceá agus ar fud na hÉireann. Is i bpáirt lena céile, Anne Louise Gilligan, a scríobh sí an saothar is déanaí dá cuid: *Our Lives Out Loud: In Pursuit of Justice and Equality*. Tá PhD san Oideachas agus sa Reiligiún aici ó Boston College.

Aguisín 2 – Coistí an IHRC amhail ar 31 Nollaig 2009

1. An Coiste Airgeadais, Iniúchta, Riosca & Críocha Ginearálta
2. An Coiste Inscne & Comhionannais, Cearta Eacnamaíochta, Sóisialta & Cultúrtha agus Míchumais
3. An Coiste Ciníochais, Gáinneála & Imirce
4. An Coiste Ceartais
5. An Coiste Cásoibre
6. An Coiste Feasachta agus Oideachais

1 An Coiste Airgeadais, Iniúchta, Riosca & Críocha Ginearálta

Baill

Tom O'Higgins (Tionólaí), Conleth Bradley, Olive Braiden, Robert Daly, Éamonn Mac Aodha, Maurice Manning, Katherine Zappone

Téarmaí Tagartha

1. I gcomhpháirt leis an bPríomhfheidhmeannach, tuairisciú go rialta don Choimisiún maidir le hioncam agus caiteachas buiséadach ag cibé amanna a fhéadfar a leagan síos ó am go ham;
2. Chun comhairle a chur ar an gCoimisiún agus moltaí a thabhairt dó, faoi réir feidhmeanna an Phríomhfheidhmeannaigh, maidir le beartas airgeadais agus bainistiú an Choimisiúin, agus iad seo, go háirithe:
 - a. buiséid a bhreithniú agus a cheadú;
 - b. forbheathnú a chur ar fáil de réir na moltaí airgeadais agus Rialachais i dtuarascáil iniúchta inmheánach PriceWaterhouseCoopers chomh maith leis an dea-chleachtas sa réimse;
 - c. athbhreithniú a dhéanamh ar rialuithe agus nósanna imeachta atá i bhfeidhm agus aon athruithe nó feabhsuithe a mholadh a d'fhéadfaí a dhéanamh dá dhroim sin de réir mar is cuí;
3. Tuairisciú don Choimisiún maidir le haon nithe ábhartha i ndáil le hairgeadas nó rialachas corparáideach i gcaitheamh na bliana;
4. Athbhreithniú a dhéanamh ar oibleagáidí an IHRC i ndáil le nithe Bainistithe Riosca, agus faisnéis a thabhairt don Choimisiún maidir le comhlíonadh riosca.

2 An Coiste Inscne & Comhionannais, Cearta Eacnamaíochta, Sóisialta & Cultúrtha agus Míchumais

Baill:

Katherine Zappone (Tionólaí), William Binchy, Olive Braiden, Rosemary Byrne, Alice Leahy, Lia O'Hegarty, Helen O'Neill, Gerard Quinn.

Téarmaí Tagartha:

- Peirspictíocht atá bunaithe ar chearta a chinntiú i gcur i bhfeidhm tiomantais an Rialtais chun deireadh a chur le hidirdealú i gcoinne ban.;
- Moltaí a dhéanamh don Choimisiún do thaighde a bhaineann le, agus d'fhorbairtí ar a bpolasaithe maidir le hinscne, comhionannas agus difríochtaí daonna;
- Moltaí a bhreithniú agus iad a chur faoi bhráid an Choimisiúin maidir le cur chun cinn agus cosaint cearta eacnamaíocha, sóisialta agus cultúrtha;
- Moltaí a bhreithniú agus iad a chur faoi bhráid an Choimisiúin maidir le cur chun cinn agus cosaint daoine le míchumais.

Tar éis athbhreithniú a dhéanamh ar struchtúir na gCoistí, díscaoileadh an Coiste seo ar 18 Márta 2009. Rinneadh na saincheisteanna a bhí faoi réir ag obair an choiste a phríomhshruthú in obair na gCoistí eile.

3 An Coiste Ciníochais, Gáinneála & Imirce

Baill:

Michael Farrell (Tionólaí), Rosemary Byrne, Alice Leahy, Tom O'Higgins, Helen O'Neill.

Téarmaí Tagartha:

- Polasaí an Choimisiúin ar Chearta an Duine a chur i bhfeidhm ó thaobh cur in aghaidh ciníochais agus tacú le hidirchultúrachais mar atá leagtha amach i bPlean Straitéiseach an Choimisiúin agus san aighneacht don Ghrúpa Stiúrtha ar Phlean Náisiúnta i gcoinne Ciníochais (NAPAR), ag obair nuair is féidir i gcomhpháirt le comhlachtaí eile reachtúla sa réimse agus le comhlachtaí a dhéanann ionadaíochta ar son grúpaí mionlaigh eitneacha;
- Moltaí a dhéanamh don Choimisiún ar mhaithe lena pholasaí ar chiníochas agus ar idirchultúrachas a fhorbairt.
- Leanacht ag obair le comhlachtaí reachtúla agus neamh-reachtúla i dtreo fhorbairt agus chur i bhfeidhm NAPAR. Beidh aighneacht an Choimisiúin do Ghrúpa Stiúrtha ar NAPAR ina bhunús d'obair an Choiste.
- Na gnéithe sin de dhlí agus cleachtas inimirce agus tearmainn a imríonn tionchar ar shaincheisteanna ciníochais agus idirchultúrachais a choinneáil faoi athbhreithniú (d'fhéadfadh an Coiste tús a chur leis an obair seo ach de bharr an méid reachtaíochta agus gníomhaireachtaí a bhfuil baint acu leis, b'fhéidir go mbeidh grúpa oibre ar leith ag teastáil chun taighde a dhéanamh ar an réimse seo agus chun moltaí a chur i dtoll a chéile).

- Ról a ghlacadh i bpoibliú agus i gcur chun cinn caighdeán idirnáisiúnta chearta an duine atá ábhartha do shaincheistean a bhaineann le ciníochas agus le modhanna chur i bhfeidhm na gcaighdeán sin a imscrúdú agus a fhorfheidhmiú, ag déanamh tagairt ar leith don Lucht Siúil, do lucht iarrtha dídine, d'oibrithe imirceacha, do theifigh agus go ginearálta d'Éireannaigh a bhfuil cúlra éagsúil eitneach acu.
- Gníomhú mar ionadaithe an Choimisiúin nó roinnt dá bhaill a tharmligean chun gníomhú mar ionadaithe an Choimisiún ar an bhFochoiste Ciníochais de chuid Chomhchoiste an Choimisiúin agus an NIHRC.

4 An Coiste Riaradh Ceartais (An Coiste Ceartais):

Baill:

Maurice Manning (Tionólaí), William Binchy, Robert Daly, Suzanne Egan, Michael Farrell, Lia O'Hegarty, Gerard Quinn, Roger Sweetman.

Téarmaí Tagartha:

- Cuspóirí an Choimisiúin um Chearta an Duine a chur chun cinn i réimse lárnach Riaradh Ceartais, lena n-áirítear an tsaincheist maidir le dlíthe éigeandála.
- Tosaíochtaí a aithint agus straitéis a fhorbairt maidir leis an réimse lárnach Riaradh Ceartais mar atá leagtha amach sa *Phlean Straitéiseach 2003-2006*.
- Imscrúdú a dhéanamh ar an gcaoi ar cheart don Choimisiún dul i ngleic le saincheist na nAchtanna um Chiontaí in aghaidh an Stáit, 1939-1989.

Nóta: *An Coiste Ceartais* an t-ainm nua a tugadh ar an gCoiste ar 16 Márta 2009.

5 An Coiste Cásoibre:

Baill:

Maurice Manning (Tionólaí), Conleth Bradley, Roger Sweetman.

Téarmaí Tagartha:

- Nósanna imeachta a bhunú i gcóir fheidhmiú fheidhmeanna an Choimisiúin faoi ailt 8(f) (maidir le halt 9 (1)(a)), 8(h) agus (k) d'Acht Choimisiún um Chearta an Duine, 2000 (an tAcht), faoi réir ag faomhadh sheisiúin iomlánaigh;
- Breithniú a dhéanamh ar mholtaí an Phríomhfheidhmeannaigh maidir le feidhmiú fheidhmeanna an Choimisiúin faoi ailt 8(f) (maidir le halt 9(1)(a)), 8(h) agus (k) den Acht, agus chun tuairisc a dhéanamh don Choimisiún agus é ina shuí i seisiún iomlánach air sin;

- Breithniú a dhéanamh ar ábhair a chuirfear faoina bhráid ag an bPríomhfheidhmeannach faoi ailt 9(1)(b) nó 10 den Acht agus aon mholtaí a dhéanamh air sin don Phríomhfheidhmeannach, é sin nó an t-ábhar a chur faoi bhráid seisiúin iomlánaigh ar mhaithe lena thuairimí a fháil;
- Polasaí agus straitéis an Choimisiúin a fhorbairt maidir le hobair cáis, faoi réir ag treoir an Choimisiúin agus faoi réir ag tarmligeán aon fheidhm don Phríomhfheidhmeannach, agus chun moltaí a dhéanamh don Choimisiún agus é ina shuí i seisiún iomlánach air sin;
- Breithniú a dhéanamh ar iarratais ó dhaoine aonair nó moltaí ón bPríomhfheidhmeannach, ag leanacht ar *Treoirlínte Amicus Curiae* an Choimisiúin, go bhféadfadh an Coimisiún iarratas a dhéanamh, ag leanacht ar alt 9(h) den Acht, don Ard-Chúirt nó don Chúirt Uachtarach i gcóir saoirse láithriú os comhair na cúirte ábhartha mar *amicus curiae* in imeachtaí a bhaineann le, nó a bhfuil baint acu le, cearta an duine aon duine agus chun moltaí a dhéanamh don Choimisiún agus é ina shuí i seisiún iomlánach air sin;
- Breithniú a dhéanamh ar iarratais ó dhaoine aonair nó moltaí ón bPríomhfheidhmeannach go dtionscnóidh an Coimisiún imeachtaí cúirte ag lorg faoisimh maidir le hábhar a bhaineann le cearta an duine, ag leanacht ar ailt 8(k) agus 11 den Acht agus chun moltaí a dhéanamh don Choimisiún agus é ina shuí i seisiún iomlánach air sin.

6 An Coiste Feasachta agus Oideachais

Baill:

Katherine Zappone (Tionólaí), Olive Braiden (Comhthionólaí), Suzanne Egan, Tom O'Higgins, Helen O'Neill.

Téarmaí Tagartha:

- Chun obair oideachais a threorú agus chun comhairle a chur ar fáil maidir le straitéis agus beartas chun an IHRC a chur i láthair an phobail níos mó.

Aguisín 3 –Foireann an IHRC in 2009

Éamonn Mac Aodha

Príomhfheidhmeannach

An Rannán Fiosraithe, Seirbhísí Dlí agus Riaracháin

Des Hogan

Leasphríomhoifigeach Feidhmiúcháin agus Stiúrthóir Fiosruithe, Seirbhísí Dlí agus Riaracháin

Sinéad Lucey

Oifigeach Sinsearach Fiosrúcháin agus Dlí

Gerry Finn

Oifigeach Fiosrúcháin agus Dlí

Sinéad Fitzpatrick

Comhalta Beartais um Chearta an Duine (go Nollaig 2009)

David Carolan

Riarthóir (Airgeadas agus Acmhainní Daonna)

Karine Petrasuc

Oifigeach Deisce

Aideen Damery

Oifigeach Cléireachais

Sharon Brooker

Oifigeach Cléireachais

An Rannán Taighde, Beartais agus Cothaithe

Kirsten Roberts

Stiúrthóir Taighde, Beartais agus Cothaithe

Fidelma Joyce

Oifigeach Sinsearach Feasachta um Chearta an Duine

Róisín Hennessy

Oifigeach Sinsearach Taighde agus Beartais

Liam Thornton

Oifigeach Taighde agus Beartais (go Eanáir 2009)

Winnie Donoghue

Comhalta Oideachais um Chearta an Duine

Danielle Kennan

Comhalta Beartais um Chearta an Duine (go Márta 2009)

Órla Ní Chuilleanáin

Comhalta Beartais um Chearta an Duine

Aguisín 4 – An Dr Maurice Manning, Uachtarán an IHRC - Coinní in 2009

20 Eanáir	Cruinniú le hArd-Rúnaí na Roinne Gnóthaí Eachtracha, BÁC
21 Eanáir	Cruinniú Comhchoiste le Coimisiún Thuaisceart Éireann um Chearta an Duine, Béal Feirste
25 Eanáir	D'fhreastail ar Lá Náisiúnta Cuimhneacháin an Uileloiscthe, Teach an Ardmhéara, BÁC
2 Feabhra	Cruinniú le RUHAMA, Teach Jervis, BÁC
3 Feabhra	Cruinniú le hUachtarán agus Príomhfheidhmeannach Chumann na nOibrithe Sóisialta, Teach Jervis, BÁC
4 Feabhra	Cruinniú le Foras Ospíse na hÉireann, BÁC
6 Feabhra	D'fhreastail ar Léacht: Mary Robinson, Coláiste na Tríonóide, BÁC
9-10 Feabhra	Cruinniú le Coimisiún na hAlban um Chearta an Duine, Teach Jervis, BÁC
11 Feabhra	Cathaoirleach: Cruinniú de Choiste Comhordaithe na hEorpa, Beirlín
2 Márta	Cruinniú le Foras Ospíse na hÉireann, BÁC
3 Márta	Aoi-Léacht: <i>Law, Politics and Human Rights</i> , Dámh an Dlí, Coláiste na hOllscoile, BÁC
6 Márta	Dinnéar le Coimisinéirí agus Príomhfheidhmeannach, Coimisiún Thuaisceart Éireann um Chearta an Duine agus Coimisiún na hÉireann um Chearta an Duine a raibh an tUachtarán, Máire Mhic Giolla Íosa ina óstach air, Áras an Uachtaráin, BÁC
11 Márta	Óráid: Seoladh an Fhórait um Dheireadh Saoil in Éirinn, Foras Ospíse na hÉireann, Ospidéal Ríoga Chill Mhaighneann, BÁC
12 Márta	Óráid: <i>Irish Politics, Economy and Society, 1958-2008</i> Comhdháil in onóir do rannchuidiú an Ollaimh Tom Garvin do staidéar na polaitíochta in Éirinn, Coláiste na hOllscoile, BÁC
18 Márta	Cruinniú le Kathleen O'Toole, An Cigire Póilíneachta, BÁC
22–26 Márta	Cruinniú de Choiste Comhordaithe Idirnáisiúnta na nInstitiúidí Náisiúnta um Chearta an Duine, agus Cathaoirleach: Cruinniú den Ghrúpa Eorpach, an Ghinéiv
30 Márta	Cruinniú de mhic léinn Cearta Daonna ó Choláiste na hOllscoile, BÁC,

	Teach Jervis, BÁC
31 Márta	Cruinniú le hOmbudsman an Gharda Síochána, BÁC
3 Aibreán	Seoladh an Lárionaid um Dhlí & Beartas Míchumais, Ollscoil na hÉireann, Gaillimh
	Dinnéar Bliantúil Dhlí-Chumann na hÉireann, BÁC
7 Aibreán	Cruinniú leis an mBreitheamh Elizabeth Palm, Coiste na Náisiún Aontaithe um Chearta an Duine, BÁC
20 Aibreán	Óráid: Seoladh Ráiteas Beartais an IHRC maidir le Comhlíonadh Cearta Daonna Póilíneachta an Gharda Síochána, Teach Jervis, BÁC
21 Aibreán	Cruinniú Comhchoiste le Coimisiún Thuaisceart Éireann um Chearta an Duine, Teach Jervis, BÁC
24 Aibreán	Óráid: Comhdháil Bhliantúil Chumann na nOibrithe Sóisialta, BÁC
29 Aibreán	D'fhreastail ar Sheoladh: " <i>Edward Phelan and the ILO The Life and Views of an International Social Actor</i> ", Teach an Ardmhéara, BÁC
5 Bealtaine	Cuairt ar an IHRC Choimisiún na hAetóipe um Chearta an Duine, Teach Jervis, BÁC
8 Bealtaine	D'fhreastail ar: Front Line Award for Human Rights Defenders at Risk, Halla na Cathrach, BÁC
	Oscailt áitribh na Scoile Oideachais, Coláiste na hOllscoile, BÁC
12 Bealtaine	Cruinniú le Grúpa Comhairliúcháin Choimisiún Ombudsman an Gharda Síochána, BÁC
25 – 26 Bealtaine	Óráid: Comhdháil idirnáisiúnta ar chothrom 5ú bliana bhunú Institiúid Chosantóirí Chearta an Duine san Airméin, Yerevan
22 Meitheamh	Cruinniú le hAmbasadóir na Céinia, BÁC
23 – 24 Meitheamh	Comhdháil na gCeithre Dhlínse, Coimisiún na hAlban um Chearta an Duine, Dún Éideann
28– 30 Meitheamh	Cathaoirleach: Cruinniú den Ghrúpa Eorpach, Gníomhaireacht na gCearta Bunúsacha, Vín
2 Iúil	Cruinniú le Scoil Dlí Choláiste na hOllscoile, Halla Clinton, UCD, Belfield, BÁC

7 Iúil	Cruinniú Comhchoiste le Coimisiún Thuaisceart Éireann um Chearta an Duine, Béal Feirste
9 Iúil	Óráid: Seoladh Thuarascáil Bhliantúil an IHRC, Teach Jervis, BÁC
13 Iúil	Cruinniú leis an Taoiseach, BÁC
17 Iúil	Cruinniú le hlontaobhas na hÉireann um Athchóiriú an Chórais Choiriúil, BÁC
23 Iúil	Cruinniú le Melanie Verwoerd, Stiúrthóir Feidhmeannach UNICEF, BÁC
27 Iúil	Cruinniú le Stiúrthóir agus intéirnigh na Seirbhíse Eolais do Theifigh, BÁC
28 Iúil	D'fhreastail ar sheoladh: Páipéar Comhairliúcháin, ' <i>Legal Aspects of Carers</i> ', an Coimisiún um Athchóiriú an Dlí, BÁC
29 Iúil	D'fhreastail ar sheoladh: Páipéar Comhairliúcháin ' <i>Limitations of Actions</i> ', an Coimisiún um Athchóiriú an Dlí, BÁC
29 Aug	Óráid: Scoil Shamhraidh McCluskey um Chearta an Duine, " <i>Is There a North-South Dimension to the Protection of Rights?</i> " Eaglais na Tríonóide Naofa, Cairlinn
31 Aug	Cruinniú le hAmbasadóir Lesotho, BÁC
3 Meán Fómhair	Fáiltiú don Oifigeach Polaitíochta Todd Huizinga, agus an tOifigeach Gnóthaí Poiblí Karyn Posner-Mullen ag Áras Ambasadóir Mheiriceá, Páirc an Fhionnuisce, BÁC
10 Meán Fómhair	D'fhreastail ar bhronnadh <i>United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities</i> ar an Uachtarán Máire Mhic Giolla Íosa leis an Ollamh Gerard Quinn, Áras an Uachtaráin, BÁC
15 Meán Fómhair	Cuairt Institiúid Náisiúnta na hÍsiltíre um Chearta an Duine ar an IHRC, Teach Jervis, BÁC
23 – 26 Meán Fómhair	Óráid: Léacht Ante È iè in-Šain, Ságrab
29 Meán Fómhair	Óráid: Óráid Chearta an Duine, Lárionad na hÉireann um Chearta an Duine, Ollscoil na hÉireann, Gaillimh
30 Meán Fómhair	Léacht: Scoil an Dlí, Coláiste na hOllscoile, BÁC
6 Deireadh Fómhair	D'fhreastail ar sheoladh an leabhair <i>Political Woman</i> , le Nuala Fennell, Club Ibeirneach Fhaiche Stiabhna, BÁC
7 Deireadh Fómhair	Óráid: ' <i>The Human Rights Agenda in a Time of Recession</i> ' le Rotary Club Lios Tuathail

8 Deireadh Fómhair	Cruinniú Comhchoiste le Coimisiún Thuaisceart Éireann um Chearta n Duine, BÁC
12 Deireadh Fómhair	Óráid: Seoladh <i>Satow's Diplomatic Practice</i> Edited by Sir Ivor Roberts, Ollscoil na hÉireann, BÁC
13 Deireadh Fómhair	Cruinniú le hAmbasadóir na Breataine, Teach Jervis, BÁC
15 Deireadh Fómhair	Óráid: 'Insight Debate Series', Coláiste Náisiúnta na hÉireann, BÁC
16 Deireadh Fómhair	Léacht: ' <i>Development and Human Rights</i> ', Mic Léinn Cúnaimh Forbartha, Coláiste na hOllscoile, BÁC
19 Deireadh Fómhair	Óráid: 39 ^ú Seisiún Iomlánach Chomhthionóil Pharlaiminteach na Breataine – na hÉireann; <i>The role of the Joint Committee of the Irish Human Rights Commission and the Northern Ireland Human Rights Commission</i> , Óstán Marriott, Swansea
20 Deireadh Fómhair	D'fhreastail ar Sheoladh: ' <i>Inspector Mallon</i> ' le Donal McCracken, le Conor Brady, Coimisinéir, Coimisiún Ombudsman an Gharda Síochána, Ollscoil na hÉireann, BÁC
24 Deireadh Fómhair	D'fhreastail ar Shearmanas Iontrála, Fáiltiú agus Dinnéar, Lá Naomh Lúcaís, Coláiste Ríoga na Lianna in Éirinn, BÁC
1 – 2 Samhain	Cathaoirleach: Coiste Airgeadais, Choiste Comhordaithe Idirnáisiúnta na nInstitiúidí Náisiúnta um Chearta an Duine, Rabat
5 Samhain	D'fhreastail ar Dinnéar UCD do Rannpháirtithe i gComhdháil Chomhpháirte Scoil an Dlí, UCD, le Coimisiún na hÉireann um Chearta n Duine agus Coimisiún Thuaisceart Éireann um Chearta n Duine ar an téama 'Charter of Rights for the Island of Ireland', BÁC
6 Samhain	Cathaoirleach: Comhdháil Chomhpháirte Scoil an Dlí, UCD, le Coimisiún na hÉireann um Chearta n Duine agus Coimisiún Thuaisceart Éireann um Chearta n Duine ar an téama 'Charter of Rights for the Island of Ireland' Teach Newman, BÁC
7 Samhain	Óráid: ' <i>Education and Social Recovery</i> ', Comhdháil Oideachais Chumann na Meánmhúinteoirí, Halla Uí Raghallaigh, Coláiste na hOllscoile, BÁC
9 Samhain	Láithreoireacht: Searmanas Fáiltithe Sibhialta, Comhairle Contae Cheatharlaigh, Ceatharlach
10 Samhain	Cruinniú le Imran Ahmed, Deasc Gnóthaí Eachtracha & Preasa,

	Ahmadiyya Muslim Association, BÁC
11 Samhain	Searmanas Bronnta Teastas FETAC, St Basils Training and Education Centre, Stigh Lorgáin, BÁC
12 Samhain	D'fhreastail ar Ósta Cúirte, Béal Feirste
13 Samhain	Cruinniú Lóin le Cumann Iriseoirí na hEorpa, BÁC
16 Samhain	Cathaoirleach: Seimineár Bhulgáireach, Coláiste na hOllscoile, BÁC
17 Samhain	Dinnéar chun Slán a Fhágáil le hAmbasadóir na Danmhairge, BÁC
18 Samhain	Cruinniú le Angela Hegarty, Measúnóir ICCL, BÁC
	D'fhreastail ar sheoladh: Dictionary of Irish Biography, Caisleán Bhaile Átha Cliath
20 Samhain	D'fhreastail ar Léacht J Maurice Kelly, Coláiste na hOllscoile, BÁC
	Dinnéar le hArd-Choimisinéir na Náisiun Aontaithe um Chearta an Duine, Dlí-Chumann na hÉireann, BÁC
21 Samhain	Cathaoirleach: <i>'Economic, Social and Cultural Rights: Making States Accountable'</i> , Comhdháil Bhliantúil Chomhpháirteach um Chearta an Duine an IHRC agus Dlí-Chumann na hÉireann, Plás Bláthghall, BÁC
23 Samhain	Cruinniú le hAmbasadóir na Nigéire, BÁC
3 Nollaig	Óráid: <i>"Fundamental Rights in the European Union: New Challenges and Old Issues for the Union and Member States"</i> Cruinniú Comhstádais Ghníomhaireacht na hEorpa um Chearta Bunúsacha, Ollscoil na hÉireann, Má Nuad
4 Nollaig	Cruinniú bricfeasta leis an nGníomhaireacht um Chearta Bunúsacha,
8 Nollaig	'Tribute to Human Rights Defenders', Ambasáid Ríoga na hÍsiltíre, BÁC
9 Nollaig	Óráid: Léacht Bhliantúil um Chearta an Duine, Seamus Heaney, An Dánlann Náisiúnta, BÁC
10 Nollaig	Óráid: <i>'Human Rights and Equality in the Recession: Challenges and Opportunities'</i> , Cumann Múinteoirí Éireann, BÁC
14 – 16 Nollaig	Óráid: Cruinniú Meicníochtaí Réigiúnacha Cearta Daonna OHCHR, Strasbourg, BÁC

Aguisín 5 – An tUas. Éamonn Mac Aodha, Príomhfheidhmeannach an IHRC – Coinní in 2009

21 Eanáir	Cruinniú Comhchoiste le Coimisiún Thuaisceart Éireann um Chearta an Duine, Béal Feirste
2 Feabhra	BelonG To Youth Service and Glen: Seoladh Staidéir: <i>Supporting LGBT Lives: A Study of Mental Health and Well-Being of Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender People</i> , Coláiste Ríoga na Lianna, BÁC
5 Márta	Aitheasc do mhic léinn Dlí, Coláiste na Tríonóide, BÁC
6 Márta	Dinnéar do Choimisinéirí agus Príomhfheidhmeannaigh Choimisiún Thuaisceart Éireann um Chearta an Duine agus Coimisiún na hÉireann um Chearta an Duine a raibh an tUachtarán Mhic Giolla Íosa mar óstach air, Áras an Uachtaráin, BÁC
2 Aibreán	An Chomhghuallaíocht um Chearta Leanaí: Comhdháil Dhébhlíantúil, Caisleán Bhaile Átha Cliath
6 Aibreán	Comhdháil leantach ICCPR, Óstán Radisson, BÁC
8 Aibreán	Seoladh <i>FIND YOUR WAY</i> , An Bord um Fhaisnéis do Shaoránaigh, BÁC
20 Aibreán	Óráid: Seoladh Ráitis Beartais IHRC ar Chomhlíonadh Cearta Daonna an Gharda Síochána, Teach Jervis, BÁC
21 Aibreán	Cruinniú Comhchoiste le Coimisiún Thuaisceart Éireann um Chearta an Duine, BÁC
25 Aibreán	Ceiliúradh 40 ^ú Bliain Lárionad Saorchúnaimh Dlí, Teach an Ardmhéara, BÁC
5 Bealtaine	Cuairt ar an IHRC Choimisiún na hAetóipe um Chearta an Duine, Teach Jervis, BAC
8 Bealtaine	D'fhreastail ar: Front Line Award for Human Rights Defenders at Risk, Halla na Cathrach, BÁC Oscailt áitribh na Scoile Oideachais, Coláiste na hOllscoile, BÁC
15 Meitheamh	Seoladh Feachtais Meabhair-Ghalair Amnesty International, BÁC
23 Meitheamh	Cumann Phríomhfheidhmeannach na gComhlachtaí Stáit – Cruinniú Bricfeasta le Emily O'Reilly, an tOmbudsman maidir le <i>Freedom of Information and its implications in 2009</i> , Óstán Westbury, BÁC

23 Meitheamh	Comhdháil a raibh an IHRC, Comhairle Inimirceach na hÉireann agus Lárionad an Léinn Iarchoinbhleachta uirthi ar an ábhar <i>Sex Trafficking and Prostitution – The Dilemma of Demand</i> , Coláiste na Tríonóide, BÁC.
24 Meitheamh	Comhdháil na gCeithre Dhlínse, Coimisiún na hAlban um Chearta an Duine, Dún Éideann
7 Iúil	Cruinniú Comhchoiste le Coimisiún Thuaisceart Éireann um Chearta an Duine, Béal Feirste
7 Iúil	Seoladh Thuarascáil Bhliantúil na Gníomhaireachta do Chomhrac na Bochtaine, BÁC
20 Iúil	Comhdháil ar Bhunathrú na Seirbhíse Poiblí, Caisleán Bhaile Átha Cliath
1 Meán Fómhair	Dinnéar Bliantúil Scoil an Dlí UCD, Óstán Hilton, BÁC
9 Meán Fómhair	Seoladh Comhairliúcháin an Choimisiúin um Athchóiriú an Dlí, BÁC
15 Meán Fómhair	Cuairt Institiúid Náisiúnta na hÍsiltíre um Chearta an Duine ar an IHRC, Teach Jervis, BÁC
22 Meán Fómhair	seoladh <i>Scholars at Risk Section</i> Ollscoileanna na hÉireann, Coláiste na Tríonóide, BÁC
7 Deireadh Fómhair	Aitheasc do Choimisiún Ombudsman an Gharda Síochána, GSOC, BÁC
19 Deireadh Fómhair	39 ^ú Comhdháil Iomlánach Chomhthionól Pharlaiminteach na Breataine – na hÉireann, Swansea
3 Samhain	Seimineár ar Choinbhinsiúin na Ginéive a raibh Cumann na Croise Deirge mar óstach air, BÁC
5 Samhain	Léacht leis an Ollamh Brendan O'Leary, Coláiste na hOllscoile, BÁC D'fhreastail ar Dinnéar UCD do Rannpháirtithe i gComhdháil Chomhpháirte Scoil an Dlí, UCD, le Coimisiún na hÉireann um Chearta n Duine agus Coimisiún Thuaisceart Éireann um Chearta n Duine ar an téama 'Charter of Rights for the Island of Ireland', BÁC
6 Samhain	Cathaoirleach: Comhdháil Chomhpháirte Scoil an Dlí, UCD, le Coimisiún na hÉireann um Chearta n Duine agus Coimisiún Thuaisceart Éireann um Chearta n Duine ar an téama 'Charter of Rights for the Island of Ireland' Teach Newman, BÁC
11 Samhain	Seoladh: an Lárionad Náisiúnta um Chosaint Daoine Breacaosta, BÁC

12 Samhain	Seoladh <i>Chairperson's Guide to Good Governance</i> , An Foras Riaracháin, BÁC
21 Samhain	Fóram NGO na Roinne Gnóthaí Eachtracha ar Chearta an Duine, Ospidéal Ríoga Chill Mhaighneann Cathaoirleach: ' <i>Economic, Social and Cultural Rights: Making States Accountable</i> ', Comhdháil Bhliantúil Chomhpháirteach um Chearta an Duine an IHRC agus Dlí-Chumann na hÉireann, Plás Bláthghall, BÁC
2 Nollaig	Bronnadh Céimeanna Oinigh Ollscoil na hÉireann, RHK, BÁC
3 Nollaig	Cruinniú Comhstádais Ghníomhaireacht na hEorpa um Chearta Bunúsacha, Ollscoil na hÉireann, Má Nuad
7 Nollaig	Seoladh <i>Research Rape & Justice in Ireland: A national study of survivor, prosecutor and court responses to rape</i> , Coláiste Ríoga an Altrais in Éirinn, BÁC
9 Nollaig	Óráid: Léacht Bhliantúil um Chearta an Duine, Seamus Heaney, An Dánlann Náisiúnta, BÁC
22 Nollaig	Seoladh an Choimisiúin um Athchóiriú an Dlí: <i>Consultation Paper on Children and the Law</i> leis an Aire Leanaí, Barry Andrews TD, BÁC

Aguisín 6 – Prionsabail Pháras

Prionsabail i ndáil le Stádas na nInstitiúidí Náisiúnta (Prionsabail Pháras)

[Níl leagan Gaeilge oifigiúil den téacs seo ar fáil go fóill. Ní airbheartaíonn an t-aistriúchán seo a bheith ina leagan oifigiúil.]

Arna nglacadh le rún 48/134 den Chomhthionól Ginearálta, an 20 Nollaig 1993

Inniúlacht agus freagrachtaí

1. Beidh institiúid náisiúnta dílsithe le hinniúlachtaí chun cearta an duine a chothú agus a chosaint.
2. Tabharfar sainordú chomh leathan agus is féidir d'institiúid náisiúnta, a leagfar amach go soiléir i dtéacs bunreachtúil nó reachtach, ag sonrú a cheaptha agus a réimse inniúlachta
3. Beidh na freagrachtaí seo a leanas, inter alia, ar institiúid náisiúnta:
 - (a) Tuairimí, moltaí, tograí agus tuarascálacha maidir le haon ní a bhaineann le cothú agus cosaint chearta an duine a chur faoi bhráid an Rialtais, na Parlaiminte agus aon fhoras inniúil eile, ar bhonn comhairle ar iarratas ó na húdaráis lena mbaineann nó trína cumhacht chun ní a éisteacht gan tarchur níos airde a fheidhmiú; féadfaidh an institiúid náisiúnta a chinneadh iad a phoibliú; bainfidh na tuairimí, moltaí, tograí agus tuarascálacha sin, chomh maith le haon sainphribhléid den institiúid náisiúnta, leis na réimsí seo a leanas:
 - (i) Aon fhorálacha reachtacha nó riaracháin, chomh maith le forálacha a bhaineann le heagraíochtaí breithiúnacha, a bhfuil se mar aidhm acu cosaint chearta an duine a chaomhnú agus a leathnú; sa cháil sin, imscrúdóidh an institiúid náisiúnta na forálacha reachtúla agus riaracháin atá i bhfeidhm, chomh maith le billí agus tograí, agus déanfaidh moltaí de réir mar is cuí léi d'fhonn a chinntiú go gcloíonn na forálacha sin le bunphrionsabail chearta an duine; molfaidh sí, más gá, reachtaíocht nua a ghlacadh, reachtaíocht atá i bhfeidhm a leasú agus bearta riaracháin a ghlacadh nó a leasú;
 - (ii) Aon chás de shárú ar chearta an duine a chinneann sí a ghlacadh ar láimh;
 - (iii) Tuarascálacha a ullmhú ar an staid náisiúnta i leith chearta an duine i gcoitinne, agus ar nithe níos sonraithe;
 - (iv) Aird an Rialtais a dhíriú ar dhálaí in aon pháirt den tír ina sáraítear cearta an duine agus tograí a dhéanamh do thionscnaimh chun deireadh a chur le staideanna den chineál sin agus, nuair is gá, tuairim a nochtadh maidir le seasaimh agus freagrairtí an Rialtais;

(b) Comhchuibhiú reachtaíochta, rialachán agus cleachtas náisiúnta leis na hionstraimí idirnáisiúnta um chearta an duine ar páirtí iontu an Stát a chothú agus a chinntiú, agus a bhforfheidhmiú éifeachtach;

(c) daingniú na n-ionstraimí thuasluaite nó a n-aontachas a spreagadh, agus a bhforfheidhmiú a chinntiú;

(d) Rannchuidiú leis na Tuarascálacha a cheanglaítear ar Stáit a chur faoi bhráid fhoras agus choistí na Náisiún Aontaithe, agus le hinstitiúidí réigiúnacha, de bhun a n-oibleagáidí conarthacha agus, nuair is gá, tuairim a nochtadh ar an ábhar, agus aird chuí á tabhairt ar a neamhspleáchas;

(e) Comhoibriú leis na Náisiún Aontaithe agus aon eagraíocht eile i gcóras na Náisiún Aontaithe, institiúidí réigiúnacha agus na institiúidí náisiúnta tíortha eile atá inniúil i réimsí chosaint agus chothú chearta an duine;

(f) Cuidiú le ceapadh clár chun cearta an duine a mhúineadh agus chun taighde a dhéanamh ar an gcéanna agus páirt a ghlacadh i gcur chun feidhme na gclár sin i scoileanna, ollscoileanna, agus i measc lucht gairmiúlachta;

(g) Poiblíú a dhéanamh ar chearta an duine agus iarrachtaí chun gach cineál leithcheala a chloí, leithcheal chiníoch go háirithe, trí fheasacht an phobail a ardú, go háirithe tríd an bhfaisnéis agus tríd an oideachas agus trí úsáid a bhaint as gach organ den phreas.

Comhdhéanamh agus urrúis ar neamhspleáchas agus iolrachas

1.) Déanfar comhdhéanamh na hinstitiúide náisiúnta agus ceapadh a comhaltáí, cibé acu le toghchán nó ar shlí eile, a bhunú de réir nós imeachta a cheadaíonn go gcinntítear gach urrús is gá chun ionadaíocht iolrach na bhfórsaí sóisialta (den tsochaí shibhialta) a bhaineann le cosaint agus cothú chearta an duine, go háirithe le cumhachtaí a cheadóidh comhar éifeachtach a bhunú le hionadaithe iad seo a leanas, nó tríothu a bheith i láthair:

(a) Eagraíochtaí neamhrialtasacha atá freagrach as cearta an duine agus iarrachtaí chun an leithcheal chiníoch a chomhrac, ceardchumann, eagraíochtaí sóisialta agus gairmiúla atá comhbhách, mar shampla, cumainn aturnaethe, dochtúirí, iriseoirí agus eolaithe ardchéimneacha;

(b) Treochtaí sa smaointeoireacht fhealsúnta nó reiligiúnda;

(c) Ollscoileanna agus saineolaithe cáilithe;

(d) An pharlaimint;

(e) Ranna rialtais (má chuirtear iad seo san áireamh, ba cheart dá n-ionadaithe a bheith rannpháirteach sna breithniúcháin i gcáil chomhairleach amháin).

2. Beidh infrastruchtúr ag an institiúid náisiúnta a oireann dá ghníomhaíochtaí a stiúradh

go réidh, maoiniú leordhóthanach go háirithe. Ba cheart go mbeadh se mar chuspóir leis an maoiniú sin ligint di foireann agus áitreabh dá cuid féin a bheith aici, le bheith neamhspleách ar an Rialtas agus gan a bheith faoi réir ag rialú airgeadais a d'fhéadfadh difear a dhéanamh dá neamhspleáchas.

3. D'fhonn sainordú seasmhach a chinntiú do chomhaltaí na hinstitiúide náisiúnta, nach féidir mórán neamhspleáchais iarbhir a bheith ann ina éagmais, déanfar a gceapachán a chur i gcrích le hacht oifigiúil a dhéanfaidh aga sonrath an tsainordaithe a shuíomh. Féadfaidh an sainordú sin a bheith inathnuaite, ar choinníoll go gcinntítear iolrachas chomhaltas na hinstitiúide.

Modhanna oibriúcháin

Laistigh de chreat a cuid feidhmíochta, déanfaidh an institiúid náisiúnta:

(a) Breithniú gan srianadh a dhéanamh ar aon cheisteanna a thagann laistigh dá hinniúlacht, cibé acu a chuirtear faoi bhráid an Rialtais iad nó go nglacann sé leo gan tarchur chuig údarás níos airde, ar thogra a comhaltaí nó aon achainígh;

(b) Aon duine a éisteacht agus aon fhaisnéis agus aon doiciméid a fháil is gá chun measúnóireacht a dhéanamh ar imthosca a thagann laistigh dá hinniúlacht;

(c) Labhairt go díreach leis an tuairimíocht phoiblí nó trí aon organ preasa, go háirithe chun a tuairimí agus a moltaí a phoiblíú;

(d) Cruinnithe a thionól ar bhonn rialta agus cibé uair is gá i láthair a comhaltaí uile tar éis dóibh dul i gcúram go cuí;

(e) Meithleacha a bhunú as measc a comhaltaí mar is gá, agus rannóga áitiúla nó réigiúnacha a chur ar bun chun cuidiú léi a feidhmeanna a chomhlíonadh;

(f) Comhairleoireacht a chothabháil leis na forais eile, cibé acu dlínseach nó eile, atá freagrach as cearta an duine a chothú agus chosaint (an t-ombudsman, an t-eadránaí agus institiúidí cosúla go háirithe);

(g) I bhfianaise an róil bhunúil atá ag na heagraíochtaí neamhrialtasacha in obair na n-institiúidí náisiúnta a leathnú, caidreamh a fhorbairt leis na heagraíochtaí neamhrialtasacha atá tiomanta do chearta an duine a chothú agus a chosaint, don fhorbairt eacnamúil agus shóisialta, don chiníochas a chomhrac, do chosaint a thabhairt do ghrúpaí atá an-soghonta (leanaí, spailpíní fánacha, teifigh, daoine faoi mhíchumas coirp agus meabhrach go háirithe) nó do réimsí speisialaithe.

Prionsabail bhreise a bhaineann le stádas coimisiún a bhfuil inniúlacht shamhail-dhlínseach acu

Féadfaidh institiúid náisiúnta a bheith údaraithe chun gearáin agus achainíocha a éisteacht agus a bhreithniú a bhaineann le himthosca ar leith. Féadfaidh daoine aonair, a n-ionadaithe, tríú páirtithe, eagraíochtaí neamhrialtasacha, comhlachais de cheardchumainn nó aon eagraíochtaí ionadaíocha eile cásanna a thabhairt os a comhair.

In imthosca den sórt sin, agus gan dochar do na prionsabail a thugtar thuas maidir le cumhachtaí eile na gcoimisiún, féadfaidh na feidhmeanna a chuirtear ar a n-iontaoibh a bheith bunaithe ar na prionsabail seo a leanas:

(a) Comhréiteach cairdiúil a lorg tríd an athmhuintearas nó, laistigh de na teorainneacha a fhorordaítear le dlí, trí chomhaontuithe ceangailteacha nó, nuair is gá, ar bhonn rúndachta;

(b) A chearta nó a cearta a chur in iúl don pháirtí a chomhdaigh an achainí, go háirithe na réitithe atá ar fáil dó nó di, agus teacht an té sin orthu sin a chur ar aghaidh;

(c) Aon ghearáin nó achainíocha a éisteacht nó iad a tharchur chuig aon údarás inniúil eile laistigh de na teorainneacha a fhorordaítear le dlí;

(d) Moltaí a dhéanamh chuig na húdaráis inniúla, go háirithe trí leasuithe nó athchóirithe ar na dlíthe, na rialacháin agus na cleachtais riaracháin a mholadh, go háirithe má bhí siad ina n-ábhar ag na deacrachtaí ag na daoine a chomhdaíonn na hachainí d'fhonn a gcearta a dhearbhu.

Aguisín 7 - Dréacht-Ráitis Airgeadais don Bhliain dar chríoch 31 Nollaig 2009

Is i bhfoirm dréachta, réamhiniúchta atá na cuntais a chuirtear i láthair sa Tuarascáil Bhliantúil seo. Rinneadh na ráitis airgeadais a ullmhú de réir Alt 16 d'Acht an Choimisiúin um Chearta an Duine 2000 agus a chur faoi bhráid Oifig an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste lena n-íniúcháireacht. Ar tráth a bhfoilsithe, bhí na dréacht-ráitis fós le glanadh.

Statement of the Responsibilities of the Human Rights Commission

Ceanglaítear ar an gCoimisiún ráitis airgeadais a ullmhú do gach bliain airgeadais a thugann léargas fíor agus cothrom maidir le staid chúrsaí Choimisiún um Chearta an Duine agus ar an ioncam agus caiteachas don tréimhse sin.

Agus é ag ullmhú an ráitis sin, ceanglaítear ar an gCoimisiún:

- beartais cuntasaíochta oiriúnacha a roghnú agus iad a fheidhmiú ar bhonn comhsheasmhach
- breithiúnais agus meastacháin a dhéanamh atá réasúnach agus críonna
- aon imeacht ábhartha ó chaighdeáin cuntasaíochta infheidhmithe a nochtadh agus a mhíniú
- ráitis airgeadais a ullmhú ar bhonn gnóthais leantaigh ach amháin mura bhfuil sé cuí glacadh leis go mbeidh an Coimisiún um Chearta an Duine ar marthain go leanúnach.

Tá freagracht ar Choimisiún um Chearta an Duine taifid cuntasaíochta chuí a choinneáil a nochtann, ar bhonn atá réasúnta cruinn, staid airgeadais Choimisiún um Chearta an Duine agus a chuireann ar a chumas cinntiú go mbeidh ráitis airgeadais ag comhlíonadh an Ordaithe.

Tá sé freagrach freisin as acmhainní Choimisiún um Chearta an Duine a shlánchoimeád agus ar an ábhar sin, glacadh le céimeanna réasúnta chun calaois agus mírialtachtaí eile a aimsiú agus a chosc.

Thar ceann an Choimisiúin,

An Dr Maurice Manning,
Uachtarán

Dáta

Éamonn Mac Aodha, Dáta
Príomhfheidhmeannach

Ráiteas ar Rialú Airgeadais Inmheánach

Freagracht as na Córais Rialuithe Airgeadais Inmheánacha

Thar ceann Choimisiún um Chearta an Duine, glacaim leis an bhfreagracht atá againn athbhreithniú a dhéanamh ar éifeachtacht chóras na heagraíochta i dtaca le rialuithe airgeadais inmheánacha, agus iad a chinntiú.

Tá freagracht ar an gCoimisiún tríd an bPríomhfheidhmeannach, maoirsiú a dhéanamh ar na córais rialaithe inmheánacha agus dearbhuithe a thabhairt don Choimisiún.

Tá sé ina aidhm ag córas rialaithe inmheánaigh riosca a laghdú in áit deireadh a chur leis agus ní féidir lena leithéid de chóras ach dearbhú réasúnach a thabhairt, in áit dearbhú absalóideach, go bhfuil acmhainní á gcosaint, idirbhearta á n-údarú agus á dtaifead i gceart, agus go gcuirfear cosc ar bhotúin ábhartha nó go mbraithfear go tráthuíl iad.

Príomh-Nósanna Imeachta Rialaithe:

Seo a leanas cur síos ar na príomh-nósanna imeachta atá socraithe ag an gCoimisiún d'fhonn rialú airgeadais inmheánach atá éifeachtach a sholáthar.

- (i.) Tá struchtúr eagraíochta bunaithe ag an gCoimisiún agus tá línte freagrachta agus tuairiscithe atá soiléir ann. Tá nósanna imeachta foirmeálta ann chun teipeanna rialaithe suntasacha a thuairisciú agus chun a chinntiú go gcuirfear bearta coigeartaithe i bhfeidhm.
- (ii.) Bíonn láidreacht na gcóras do rialú airgeadais inmheánach ag brath ar cháilíocht agus ar ionracas na bainistíochta agus na foirne.
- (iii.) Feidhmíonn an Coimisiún próiseas cuimsitheach Bainistíochta agus Tuairiscithe Airgeadais. Leagtar miondealú caiteachais os comhair na Roinne Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí
- (iv.) Tá nósanna imeachta údaráithe sainmhínithe ag an gCoimisiún i ndáil le soláthar agus íoc creidiúnaithe. Tá na teorainneacha údaráithe seo ina gcuid de ráiteas an Choimisiúin ar rialú airgeadais inmheánach.

Áirítear leis na nósanna imeachta chun monatóireacht a dhéanamh ar éifeachtacht an chórais do rialú airgeadais inmheánach:

- Coiste Airgeadais, Iniúchta, Riosca agus Críocha Ginearálta a thagann le chéile go rialta agus a dhéanann athbhreithniú ar fheidhmíocht airgeadais.
- Tá rialuithe údaráithe ionsuite ag Córas Bainistíochta Airgeadais an Choimisiúin chun a chinntiú nach féidir ach le baill foirne atá údaráithe próisis shonracha a dhéanamh.

Faigheann monatóireacht agus athbhreithniú an Choimisiúin um Chearta an Duine ar éifeachtacht an chórais de rialuithe inmheánacha faisnéis ó obair bhaill an Bhoird, ón gCoiste Airgeadais, Iniúchta, Riosca agus Críocha Ginearálta agus ó na tuairimí a thugann an tArd-Reachtaire Cuntas agus Ciste ina litir bhainistíochta nó i dtuairiscí eile.

Athbhreithniú Bliantúil ar Rialuithe:

Sheol an Coimisiún um Chearta an Duine athbhreithniú ar éifeachtacht an chórais rialaithe airgeadais inmheánaigh le linn 2009.

Thar ceann an Choimisiúin um Chearta an Duine,

An Dr Maurice Manning
Uachtarán

Dáta: _____

Ráiteas faoi Bheartais agus Prionsabail Cuntasaíochta

Ginearálta

Ullmhaíodh na cuntais seo de réir Alt 16 d'Acht Choimisiún um Chearta an Duine 2000.

Clúdaíonn na Ráitis Airgeadais an bhliain ó 1 Eanáir 2009 go dtí 31 Nollaig 2009.

Bunús Cuntasaíochta

Ullmhaíodh na Ráitis Airgeadais ar bhonn fabhruithe faoi choinbhinsiún an chostais stairiúil san fhormáid atá faofa ag an Aire Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí, agus de réir an chleachtais a nglactar go forleathan leis.

Deontais Oireachtais

Taispeántar deontas-i-gcabhair ón Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí ar bhonn fáltais airgid.

Sócmhainní Seasta Inláimhsithe

Luaitear sócmhainní seasta inláimhsithe ag a gcostas lúide dímheas carntha. Ríomhtar dímheas chun costas na sócmhainní seasta inláimhsithe thar a saol úsáideach a dhíscríobh mar seo a leanas.

Foirgnimh:	4%
Troscán Oifige:	20%
Feisteas & Fearais	20%

Cuntas Caipitil

Is é an Cuntas Caipitil ná luach an ioncaim gan amúchadh a úsáideadh chun sócmhainní seasta a cheannacht.

Pinsin

Oibríonn an Coimisiún scéim pinsin shochar sainithe a maoinítear go bliantúil ar bhunús íoc-mar-a-thuilltear ó airgead atá curtha ar fáil ag an Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí (DJELR).

Déantar dliteanais na Scéime Pinsin a thomhas ar bhonn achtúireach agus modh an aonaid réamh-mheasta á úsáid.

Freagraíonn costais pinsin do na sochair pinsin atá tuillte ag fostaithe sa tréimhse agus taispeántar iad glan ó ranníocaíochtaí pinsin na foirne a aisíoctar don Roinn Airgeadais de réir socruithe airgeadais gníomhaireachta. Aithnítear méid a fhreagraíonn don mhuirear pinsin mar ioncam don mhéid atá sé in-aisghabhála, agus déantar é a fhritháireamh le deontais a fhaightear sa bhliain chun íocaíochtaí pinsin a scaoileadh.

Aithnítear gnóthachain nó caillteanais a eascraíonn ar dhliteanais scéime sa Ráiteas faoi Ghnóthachain agus Caillteanais Aitheanta agus aithnítear coigeartú comhfhreagrach sa mhéid atá in-aisghabhála ón DJELR.

Freagraíonn dliteanais pinsin do luach reatha na n-íocaíochtaí pinsin sa todhchaí atá saothraithe ag an bhfoireann chun dáta. Freagraíonn maoiniú pinsin iarchurtha an tsócmhainn in-aisghabhála atá le hais-ghabháil i dtréimhsí sa todhchaí ón DJELR.

DRÉACHT

Cuntas Ioncaim & Caiteachais don bhliain dar chríoch 31 Nollaig 2009

	Nótaí	2009 €	2008 €
IONCAM			
Deontas Oireachtais a Fuarthas		1,596,000	2,342,000
Aistriú go dtí Cuntas Caipitil	(9,814)	(25,497)	
Amúchadh Deontas sa bhliain	<u>49,817</u>	<u>40,003</u>	<u>54,514</u>
Maoiniú iarchurtha Glan do			
Phinsean	8 (d)	75,100	57,000
Ranníocaíochtaí Fostaithe a Aisiocadh don Roinn			
Airgeadais		(36,800)	(35,800)
Cíos Faighte		21,200	7,067
Ranníocaíocht		0	31,292
Ús Bainc Infhaighte		242	4,312
Ioncam iomlán don bhliain		<u>1,695,745</u>	<u>2,434,888</u>
		=====	=====
CAITEACHAS			
Tuarastail Foirne	1	1,124,986	1,193,551
Táilli na gCoimisinéirí	2	221,563	236,148
Tacaíochta do Ghrúpa na hEorpa		0	30,749
Comhchoiste		1,102	12,486
Costais Pinsin	8 (a)	38,300	21,200
Taighde		0	69,195
Comhdhálacha		2,712	45,370
Na Meáin & Comhairliúchán		0	42,698
Solas agus Teas		11,068	16,680
Riachtanais Oifige		16,421	33,938
Glanadh		4,624	7,213
Áitreabh	3	213,612	343,325
Priontáil agus Foilsíú		6,083	27,578
TF & Tacaíocht		28,517	15,748
Leabharlann		0	16,125
Teileafón		11,161	13,041
Postas agus Pacáistiú		2,147	5,875
Muirir Bainc		623	576
Árachas		20,289	5,283
Speansais Ghinearálta		4,439	1,786
Oiliúint		3,491	7,185

Cothabháil	11,161	15,642
Fógraíocht	0	14,072
Táilli Dlí	(11,171)	148,638
Táille Iniúchta	7,849	8,350
Táilli Cuntasóra	10,564	14,981
Muirear Dímheasa	49,817	54,514
Caiteachas Iomlán	<u>1,779,357</u>	<u>2,401,947</u>
Barrachas / (Easnamh) don bhliain	(83,613)	32,941
Iarmhéid tugtha ar aghaidh ón mbliain roimhe	51,357	18,416
Iarmhéid curtha ar aghaidh ag deireadh na bliana	<u>(32,256)</u>	<u>51,357</u>

Ráiteas de Ghnóthachain agus Caillteanais Aitheanta Iomlán

(Easnamh)/ Barrachas don bhliain	(83,613)	32,941
Caillteanas / (gnóthachan) achúireach ar dhliteanais pinsin	41,900	18,100
Coigeartú do Mhaoiniú Pinsin larchurtha	(41,900)	(18,100)
(Caillteanas)/Gnóthachan Iomlán Aitheanta don bhliain	<u>(83,613)</u>	<u>32,941</u>

Tá an ráiteas faoi Bheartais agus Prionsabail Cuntasaíochta agus nótaí 1 go 11 ina gcuid de na cuntais seo.

Sínithe:

An Dr Maurice Manning
Uachtarán

Éamonn Mac Aodha
Príomhfheidhmeannach

Dáta: ____/____/2010

Clár Comhardaithe amhail ag 31 Nollaig 2009

		2009 €	2008 €
Sócmhainní Inláimhsithe	4	685,923	725,926
Sócmhainní Reatha			
Airgead sa Bhanc agus ar Láimh		411,799	339,564
Feichiúnaithe	5	1,767	0
		<u>413,566</u>	<u>339,564</u>
Dliteanas Reatha			
Creidiúnaithe & Fabhruithe	6	(445,821)	(288,207)
Glan-Shócmhainní Reatha		<u>(32,256)</u>	<u>51,357</u>
Glan-Shócmhainní roimh Phinsin		<u>653,667</u>	<u>777,283</u>
Sócmhainn Maoinithe larchurtha do Phinsin	8 (c)	502,000	348,200
Dliteanais Pinsin	8 (b)	(502,000)	(348,200)
Glan-Shócmhainní		<u>653,667</u>	<u>777,283</u>
Ionadaithe ag			
Cuntas Caipitil	9	685,923	725,926
Barrachas/(Easnamh) Ioncaim & Caiteachais)		(32,256)	51,357
		<u>653,667</u>	<u>777,283</u>

Tá an ráiteas faoi bheartais agus prionsabail cuntasaíochta agus nótaí 1 go 11 ina gcuid de na cuntais seo.

Sínithe:

An Dr Maurice Manning
Uachtarán

Éamonn Mac Aodha
Príomhfheidhmeannac

Dáta: ___/___/2010

Nótaí leis na Ráitis Airgeadais don Bhliain dar Chríoch 31 Nollaig 2009

1 Salaries

De réir alt 18 d'Acht Choimisiún um Chearta an Duine 2000, féachfaidh an Coimisiún do threoirlínte an Rialtais nó do threoirlínte atá comhaontaithe go náisiúnta nuair atá luachanna saothair nó liúntais eile á gcinneadh aige. Comhlíonfaidh an Coimisiún le haon treoir maidir lena leithéid de luachanna saothair, liúntais, téarmaí nó coinníollacha a d'fhéadfadh an tAire tabhairt don Choimisiún le toiliú an Aire Airgeadais.

Áirítear leis an bhfigiúr tuarastail íocaíocht bhliantúil, atá ar choibhéis leis sin a bheadh ag Breitheamh Ardchúirte, don Uachtarán, mar atá faofa ag an Rialtas.

Ceapadh Éamonn Mac Aodha mar Phríomhfheidhmeannach i mí na Nollag 2007.

2 Táillí Coimisinéirí

Tá táillí de €17,500 iníoctha le gach duine den 14 Choimisinéir.
Ghlac roinnt Coimisinéirí laghdú ar tháillí go toiliúil i rith na bliana.

3 Léas Oibriúcháin

Ta léas 25 bliana ag an Coimisiún um Chearta an Duine ó 8 Deireadh Fómhair 2003, i leith cóiríocht oifige i dTeach Jervis.
Is é €301,383 costas bliantúil an léasa.
Tar éis laghdú suntasach ar an deontas i gcabhair a bhí ar fáil don Choimisiún in 2009, bhuail oifigigh ón Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí le tiarna talún agus trí chaibidlíocht socraíodh íocaíochtaí a chur siar go 2012 ar bhonn saor ó cháin. Tar éis an chruinnithe sin rinne an Roinn ranníocaíocht circa 142,000 do chíos an Choimisiúin agus chomhaontaigh go gcuirfí siar 25% den chíos do na blianta 2009, 2010 agus 2011 go 2012 ar bhonn saor ó cháin.

Tá méid iarchurtha 2009 san áireamh i bhfigiúr na bhfabhráithe

4 Sócmhainní Seasta

	Foirgnimh SL Thar 25 Bhliain	Trealamh 20% RB	Daingneáin 20% RB	Iomlán
Costas	€	€	€	€
Iarmhéid 1 Eanáir	726,741	114,848	138,589	980,178
Breisiithe	9,814	0	0	9,814
Diúscairtí	-	-	-	-
Iarmhéid 31 Nollaig	736,555	114,848	138,589	989,992
Dímheas Carntha				
Iarmhéid 1 Eanáir	102,592	71,853	79,807	254,252

Muirear don Bhliain	29,462	8,599	11,756	49,817
Amhail ag 31 Nollaig	132,054	80,452	91,563	304,069

Glanluach Leabhair

larmhéid 31 Nollaig 2009	604,501	34,396	47,026	685,923
larmhéid 31 Nollaig 2008	624,149	42,995	58,782	725,926

5 Feichiúnaithe	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	€	€
Debtors	0	0
Réamhíocaíochtaí	1,767	0
	<u>1,767</u>	<u>0</u>

6 Creidiúnaithe & Fabhráithe laistigh de 1 bliain	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	€	€
Creidiúnaithe Trádála - (Ceannacháin dlíte ag deireadh na bliana)	3,440	81,952
Tionscadal Oideachais AD		
IHRC	164,369	0
ÍMAT/ÁSPC	57,343	52,770
Tobhach Pinsin	323	0
Táillí dlíte do Choimisinéirí	31,712	33,229
Cáin Iarchoimeádta Proifisiúnta iníoctha	-	2,104
Fabhrúithe	188,634	118,151
	<u>445,821</u>	<u>288,207</u>

7 Tionscadal Oideachais an IHRC	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	€	€
Cistí a fuarthas	175,000	-
Speansais		
Fógraíocht	(10,631)	-
larmhéid	<u>164,369</u>	<u>-</u>

Tionscadal de chuid an IHRC is ea Tionscadal Oideachais um Chearta an Duine an IHRC a thoiligh Atlantic Philanthropy tacú leis.

Tá €250,000 sainnithe ag Atlantic Philanthropy chun an tionscadal seo a chur i gcrích atá le leanúint go dtí lár 2011.

8 Aoisliúntas

(a) Anailís ar chostas iomlán pinsin arna muirearú ar Chaiteachas

	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	€	€
Costas seirbhíse reatha	56,000	

		41,900
Ús ar dhliteanais scéim pinsin	19,100	15,100
Socrúchán	-	-
Ranníocaíocht fostaithe	(36,800)	(35,800)
Muirear oibriúcháin iomlán	<u>38,300</u>	<u>21,200</u>
(b) Gluaiseacht sa ghlandliteanas pinsin sa bhliain airgeadais	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	€	€
Barrachas / (Easnamh) sa dliteanas Scéime amhail 1 Eanáir	(348,200)	(273,500)
Costas seirbhíse reatha	(56,000)	(41,900)
Socrúchán	-	-
Costas úis	(19,100)	(15,100)
Caillteanas / (gnóthachain) achtúireachta aitheanta in STRGL	(41,900)	18,100
Ranníocaíochtaí fostaithe	(36,800)	(35,800)
Glan-Bharrachas Pinsin amhail an 31 Nollaig	<u>(502,000)</u>	<u>(348,200)</u>

(c) Maoiniú larchurtha do Phinsin

Aithníonn Coimisiún na hÉireann um Chearta an Duine na méideanna seo mar shócmhainn a fhreagraíonn don dliteanas iarchurtha neamh-mhaoinithe do phinsin ar bhunús na sraithe bonn tuisceana ar cuireadh síos orthu thuas agus ar roinnt imeachtaí atá tarlaithe san am a caitheadh. Áirítear leis na himeachtaí seo an bunús reachtúil atá ag bunú na scéime aoisliúntais, agus an beartas agus cleachtas atá ann faoi láthair i ndáil le pinsin na seirbhíse poiblí a mhaoiniú lena n-áirítear ranníocaíochtaí ó fhostaithe agus an próiseas bliantúil meastacháin.

Bíodh is nach bhfuil aon chomhaontú foirmeálta ann leis an Roinn Airgeadais maidir leis na méideanna sonracha seo, níl aon fhianaise ag Coimisiún na hÉireann um Chearta an Duine nach leanfaidh an beartas maoinithe seo ag freastal ar a leithéid de shuímeanna de réir an chleachtais reatha.

Is é €502,000 an tsócmhainn maoinithe iarchurtha do phinsin amhail ag 31 Nollaig 2009 (2008: €348,200).

(d) Is mar a leanas a bhí an Glanmaoiniú larchurtha do Phinsin, aitheanta sa Chuntas Ioncaim agus Caiteachais:

	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	€	€
Maoiniú inghnóthaithe i leith costas pinsin na bliana reatha	75,100	57,000

75,100

57,000**(e) Cur síos ginearálta ar an scéim**

Oibríonn Coimisiún na hÉireann um Chearta an Duine a scéim pinsin mar shocrú pinsin 'íoc mar a Thuilltear' agus níl aon sócmhainní aige mar sin

Ag dáta an chláir comhardaithe, bhí 11 ball gníomhach agus 8 mball iarchurtha mar bhallraíocht ann. Tá sonraí maidir leis an mballraíocht agus tuarastal inphinsin curtha ar fáil ag riarthóirí na Scéime. Tá an dliteanas seirbhíse a rinneadh don Scéim amhail an 31 Nollaig 2009 bunaithe ar thuarastail dheireanacha fortheilgte atá ar fáil sa tábla thíos.

Is iad seo a leanas na príomh-bhoinn tuisceana airgeadais a úsáideadh:

	<u>2009</u>	<u>2008</u>
Ráta lascaine	5.10%	5.50%
Ráta arduithe tuarastal	4.00%	4.00%
Boilsciú	2.25%	2.00%
Tábla Mortlaíochta	62% of PNML00 70% of PNFL00	62% of PNML00 70% of PNFL00
Feabhsuithe	0.39% pa	0.39% pa
Ionchas saoil Fir aois 65	21.50	21.50
Ionchas saoil Mná aois 65	23.20	23.10

Modh Aonaid Fortheilgte de réir mar atá sainordaithe faoi FRS17.

Tabhair faoi deara go mbeidh ardú sa chostas seirbhíse reatha faoin modh seo má ardaíonn meánaois na mball gníomhach.

(f) Faisnéisithe**Athbhreithnithe FRS17**

Tá an fhaisnéis maidir le pinsin curtha ar fáil de réir na gceanglas faisnéisithe nua a theastaíonn ó 2008 i leith faoi leasú ar FRS 17.

<u>9</u>	<u>Cuntas Caipitil</u>	<u>2009</u> €	<u>2008</u> €
	larmhéid ar oscailt	725,926	754,943
	Aistriú ó/(go dtí) loncaim agus Caiteachas		
	Cuid den deontas a bronnadh a úsáideadh chun críche caipitil	9,814	25,497
	Amúchta sa bhliain ag teacht le dímhéas sócmhainne	<u>(49,817)</u>	<u>(54,514)</u>

Gluaiseacht ghlan sa bhliain	<u>(40,003)</u>	<u>(29,017)</u>
larmhéid deiridh	<u>685,923</u>	<u>725,926</u>

10 Táilli Dlí	2009	2008
Fiosrúcháin	0	10,000
Amicus Curiae	132	95,186
Cúnamh Dlíthiúil	(16,191)	109,805
Táilli Dlí Ginearálta	4,888	11,589
Táilli Dlí Aisíoctha	0	(77,942)
	<u>(11,171)</u>	<u>148,638</u>

11 Faomhadh

D'fhaomhaigh an Coimisiún um Chearta an Duine na ráitis airgeadais ar / / agus síníodh iad ar a shon ag:

Sínithe

An Dr Maurice Manning
Uachtarán

Éamonn Mac Aodha
Príomhfheidhmeannach